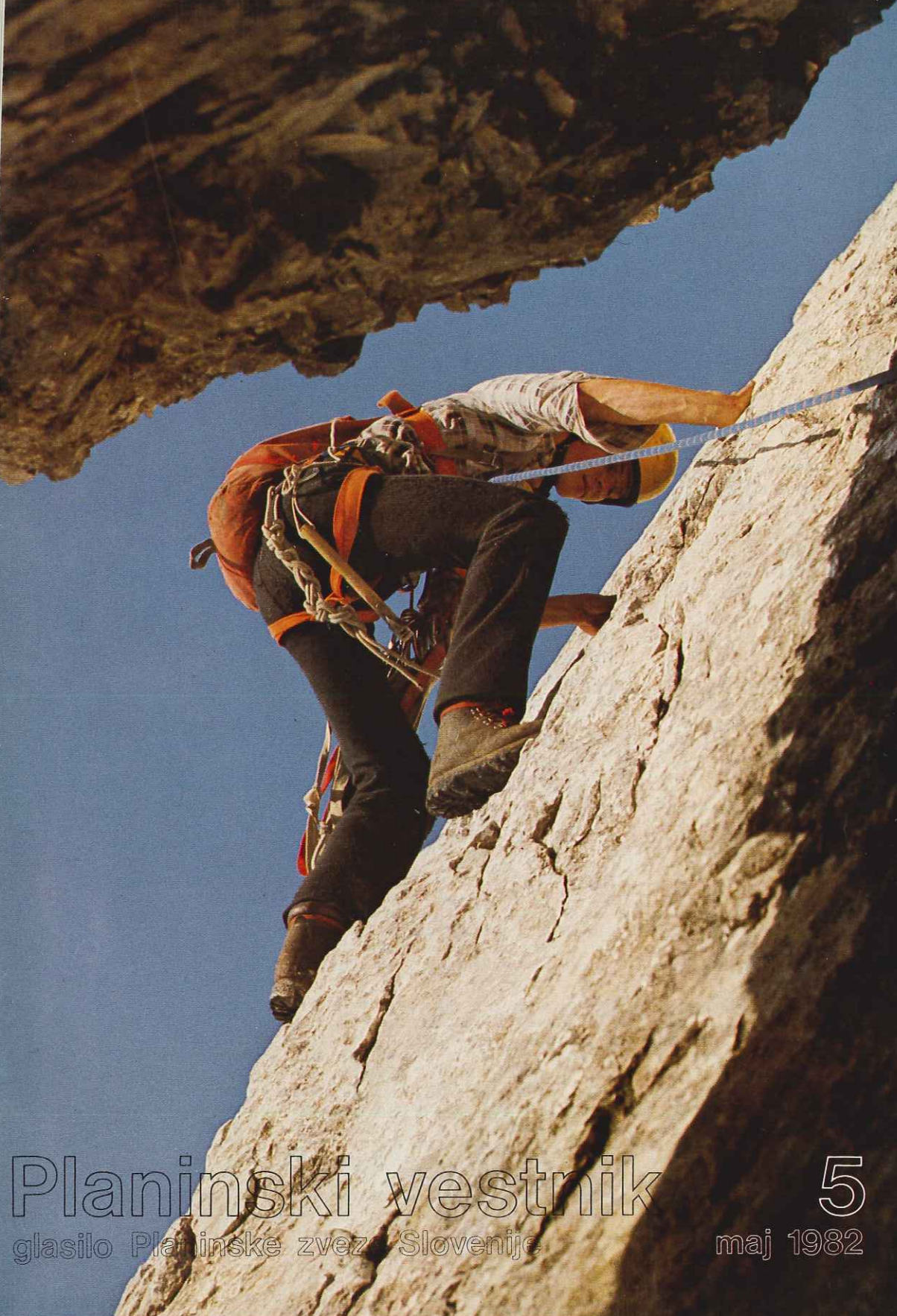

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

5

maj 1982

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

maj 1982

5

letnik LXXXII izhaja od leta 1895

vsebina

Nada Kostanjevic	Tiste žalostne pomladi	299
Tine Orel	Cicu Debeljaku — v trajen spomin	233
Peter Čizmek	Padec	237
Stane Poljak	Noč, dolga kot večnost	238
France Vurnik	Pesniški previsi	241
Miro Vrhovec	Gora je hotela	245
Josip Teržan	Pohorska dolga spominska pot	246
Božo Jordan	Zapiski s poti spominov	253
	Društvene novice	256
	Varstvo narave	273
	Iz planinske literature	275
	Alpinistične novice	279
	Razgled po svetu	285
	Na kratko ...	290

Naslovna stran:

Detalji iz Aschenbrennerjeve smeri v Travniku — Avtor Tone Škarja

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel (tehnični urednik), Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franc Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelc, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvofakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50105-678-47046, telefon 312 553. — Planinski vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 450 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 30 \$. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišaje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

1. maj 1977 — pred petimi leti — na Joštu nad Kranjem: Josip Broz Tito je tedaj sprejel redno in častno članstvo Planinskega društva Kranj.

TISTE ŽALOSTNE POMLADI

NADA KOSTANJEVIC

Tisto žalostno in deževno spomlad, ko je naš Tito bojeval svoj poslednji boj, kot da se nam ne bi hotelo, da bi šli kam daleč iz naše doline... Le za kakšno uro smo se odtrgali od doma. Za avtobus se nas ni hotelo nabrati, zato sem se odločila, da bomo šli z vlakom. Na Vintgar! Vreme je slabo, visokorje plazovito, razgledov ni... In ko sem v obvestilu omenila vlak, so začele prijave kar deževati. Odkar so pred šestnajstimi leti ukinili naš ljubi ajdovski vlakec, se lep del naše mladeži in otrok še ni peljalo s takim vozilom. Dan pred prvim majem so se še prijavljali; morala sem poklicati vso pismeno sosesčino na pomoč, da smo uredili vozovnice. Ne verjamete? Upokojenci imajo tak popust, otroci do 12 let drugačnega, otroci železničarjev se vozijo spet z drugačnim popustom, so pa še povratne...

Tako smo se v prvomajskem deževnem jutru znašli na avtobusni postaji, se nagneti v avtobus, ki nas bo popeljal iz Vipave v Gorico. Bilo nas je vseh kategorij in vrst. Dobro, da sem že zvečer uredila seznam, denar, ljudi, pripravila drobiž in podobno. Ko smo se usuli na goriško železniško postajo, je bil blagajničar vesel, ko je dobil že vse pripravljeno, v nekaj minutah je oskrbel vseh 35 listkov s štirimi različnimi popusti. »Soški« vlak je bil kar poln. Mulariji sem strogo zabičala, kje in kako se morajo držati. Krotiti jih ni bilo treba. Večina se je prvič peljala z vlakom in so se kar prilepili na okna v vagonu, občudovali so lepo pokrajino, ocenjevali so progo. Tudi starejši so bili dobro razpoloženi. Obujali so spomine na preteklost, na obe vojni... Otroci so v predorih glasno vriskali in nihče jim ni zameril. Tudi sprevodnik se je smejal pisani družbici. Na postaji Vintgar smo izstopili. Tokrat se nam še Gabrijelce ni posrečilo izgubiti. Pogumno, z veliko palico v roki, z zimskim plaščem na sebi, jo je mahala za nami. Vas še spi. Otroci opazujejo drugačne hiše, gospodarska poslopja. Čudijo se, da tod še nič

ne brsti ali cveti. Kmalu smo pri vstopu v sotesko. Tudi tisti, ki prodaja vstopnice, še spi, kar pa mu prav nič ne zamerimo. Veselo se razpotežemo po poteh in lesenih galerijah. Občudujemo šumeče vode, visoke skale, velike, iskre postrvi, nežno zelenje mladega gozda pa tudi prizadevno delo ljudi, ki so speljali tako lepo pot. Tudi male hidrocentrale niso prav nič pokvarile lepe narave. Le škoda, da vrhove gora krije megla in nizki oblaki, sicer bi bil razgled še lepši. Na koncu soteske je prijetna gostilnica, tam bi morali pravzaprav vstopiti (in tudi plačati!), tako smo si povsem samoupravno omislili prvomajski popust! Posedamo po lesenih klopeh, malicamo, žigosamo, kupujemo spominke, pišemo kartice in sploh... Potem odrinemo proti postaji Podhom. Ura je še zgodnja, šli bomo le do Mosta na Soči in bomo še tam malo postali...

Ko se bližamo Podhomu, zaslišimo godbo na pihala. Pa so zvoki kmalu nekam izginili. »Organizirajmo prvomajski sprevod!« predlagajo otroci. Postavijo se po dva in dva, najboljša pevca spredaj, mi starejši skromno za njimi in začnemo prepevati na vse grlo. Redki domačini nas prijazno pozdravljajo, čeprav so otroci peli bolj »po Vilharju« (vsaka svojo žvrgoli...). Srečno smo prišli na podhomoško postajo, tudi na vlak smo se srečno skobacali. Kot bi imeli manevre! V Mostu pa spet dol. Gremo v dva kilometra oddaljeno mesto; tam najdemo prizadevnega turističnega delavca, ki nam pripoveduje o različnih rečeh. Ogledamo si lepo jezero, podro čolnarno ob njem, potem pa smo zavili h Pregljevi rojstni hiši. Ko smo si ogledali krajevne znamenitosti, krajevne freske pa zanimivo pokopališče, smo se pognali proti postaji. Ob cesti je velikanski, v skalo vpet zelo zanimiv spomenik iz prve svetovne vojne, ki spominja na tabor nekega avstrijskega regimenta. Otroci na postaji odkrijejo kup peska — in uprizorijo »Formo vivo«. Ko je pripeljal vlak, se nam je sprevodnik že smejal, ko nas je moral kar naprej nakladati in razkladati! Brez posebnosti smo prišli do Gorice, kjer pa smo morali plačati rezervacije za povsem prazen avtobus — pač avtobusna potegavščina. V Ajdovščini smo obtičali, a ne za dolgo, otroci so najbližjo telefonsko govornico nakrmili z drobižem in uspeli poklicati nekaj staršev. Prvi je pridrvel kovač Nace s svojo »barko« — in s kužkom Čujkom, ki nas je veselo obljajal. Za njim svakinji Jožka in Marjanca pa Oskar pa France, saj je imel vsak na tem izletu po več svojcev... Tudi mi starejši smo se »razmestili« po raznih avtih. In kmalu sem bila doma... Televizijski sprejemnik je bil odprt... Mož je sedel pred njim... Kako je... s Titom... bo...
»Ja, boljši je... Kar bo, boš videla...«

— — —
V nedeljo po prvem maju nisem strpela doma. Ko sem oskrbela družino in živino z vsem potrebnim, sem se s kolesom odpeljala na svojo priljubljeno goro. Namenjena sem bila po magistralni cesti čez Goče v Branico in od tam po stranski poti, dokler se mi bo ljubilo... Vreme je bilo obetavno. Poganjala sem kolo mimo vojašnice na Kampanonah, obrnila proti Mančam, kjer so jablane komaj zdaj, skoraj za mesec dni kasneje kot navadno, cvetele. Za Mančami se asfaltna cesta ovinkasto vzpenja. Tam, kjer je odcep za Goče, je ob cesti vzdignena plošča v spomin na čas, ko so delali cesto. Tu se pot prevesi v lepo braniško dolino. Ob poti je mnogo akacijevih gozdičev, morali bi že pokazati prvo cvetje, a to žalostno pomlad ga še ni bilo videti. Navadno so čebelarji iz Ljubljane sem trumoma dovažali čebele, neusmiljeno hodili po travi, Braničanom za plačilo dali — ali pa tudi ne, kilogram medu in se med seboj prerekali za pasišča. Ker v Branici nimam ne košnje ne čebel, sem včasih kar za razvedrilo opazovala ta nenavadni boj... Tokrat je bila Branica čudno mirna. Oblaki so se ustavili nad ozko dolino, le redki avtomobili so švigali po poti... Tudi šmarnic letos še ni bilo, čeprav bi jih moralo biti vse belo. Pri Kodreth se odcepi prašna cesta proti Braniku, ob poti sta vasi Gaberje in Šmarje, na to pa dolgo nič, potem pride še vas Čipi, ki tiči v romantičnem zavoju rečice Branice. Tu je le en most, ki niti ne drži in pripada več občinam — te ceste pač nihče ne asfaltira, in avtobusi vozijo z ene strani le do Gaberja in Šmarja, z druge pa do Branika. Med NOB so tod bila mnoga važna zborovanja, saj je bila ta dolina, čeprav je blizu proga Sežana—Gorica, precej skrita. Cesta se vije po dolini, kjer je prostora komaj zanj in za rečico, sem in tja pa tudi za kakšno senožet ali njivo. Pri odcepu za Gaberje je pokrita lopa — avtobusna postaja in zbiralnica za mleko. Naprej v dolini, proti jugu, je odcep strme in kamnite ceste za Štanjel. Tu je bila nekoč v tako imenovanih Podlasih vodna črpalka za železnico; te zdaj ne uporabljajo več. Saj bi šla naprej po dolini, a kaj, ko se oblaki spuščajo vedno nižje. Odcep proti Šmarjam in njegovemu zaselku Hrastje. Tu so doma kar premožni in ponosni vinogradniki in kmetje, čeprav sta obe vasi precej strnjene, posebno Šmarje ima nenavadno, jajčasto obliko. Cesta gre ob vasi. Komaj sem prišla na asfalt, ki se za šmarsko vasjo pne proti Vrtovčam, je že začelo kapljati. Naglo sem se vzpenjala po prijaznem gozdičku. Vrtovče so vas, ena izmed mnogih vasi na grebenu, ki loči vipavsko dolino od braniške. Vse te vasi so lepe, napredne, imajo razvito poljedelstvo, visoko stopnjo zaposlenosti in urejene prometne povezave s središči. Nekoč je vse te vasi pestilo pomanjkanje vode, danes je povsod vodovod.

Z Vrtovč je prelep razgled na Ajdovščino, na bližnje kraje in na pogorje Čavna pa Kovka. Danes v temu razgledu nisem uživala. Ulila se je ploha. Prižgala sem luč na kolesu kljub zgodnji popoldanski uri in se zapodila skozi naliv navzdol proti Ajdovščini. Hitro sem prekolesarila prazne ulice in ceste, in premočena do zadnje niti zavila domov. Brž sem se preoblekla in šla k živini, potem sem stopila še do starega samskega soseda, ki mu že več let molzem kravico. Starca ni bilo doma, najbrž je šel pomodrovat v gostilno. Pomolzla sem mu kravico, precedila mleko in pometla kuhinjo, kot vsak večer. Pa je starček vstopil, bled in zaprepačen. Narahlo me je prijel za komolec in mi dejal: »Nada, domov pojdite. Tito je umrl...«

Na cesti je umolknil otroški vrišč in igre z žogo. Skozi odprta okna je bilo slišati žalostne melodije. Možje so stali pred kovačijo, žene pred vrati, mladina pred šolo in vsi so se tiho pogovarjali. Skozi deževni večer je zapel navček. Možje so se odkrili, žene pokrižale, matere dejale otrokom: »Titu zvoni večno uro.«

V četrtek po nedelji so opoldan opustele šole in tovarne, polja in vrtovi. Kjer so pri hiši imeli televizor, so vrata na široko odprla, kot bi tam kropili. Molče so sedeli otroci ob starših, sosed ob sosеду... Spet je zapel navček, oglasila se je sirena...

Kmalu popoldne, enajstega maja, je Igor potrobil z avtom pred mojimi vrati. V avtu sta bili že Teja in Marjetka. Pograbila sem nahrbtnik, v njem sem imela že jopico, stotaka pa zemljevid in daljnogled; prisledla sem k dekletoma.

Naša prva postaja je bila prijazni Dornberk, odkoder smo se odpeljali po tistih slovitih ovinkih proti Trstelju. »Ustavi, Igor, ustavi! Tu je tako čudovit razgled na Alpe!« Na ovinku smo izstopili, vzeli iz nahrbtnika moj daljnogled in občudovali bližnji Selovec, Čaven in Kovk, za njimi pa s svežim snegom pokrite Alpe. Imena smo jim dali kar na pamet — in po mojem zemljevidu. In tako smo Mangrt verjetno zamenjali s Krnom — pa naj nam ne zameri! »Pojdimo, ženske,« nas je krotko povabil Igor. Cesta se še vzpenja in tako pridemo do zaselka Potoki nad Dornberkom, torej do zadnjih štirih hiš pod Trsteljem. Eno od njih so prav tedaj obnavljali; brnijo mešalci, marljivi ljudje prevažajo samokolnice, praznijo kozarce in steklenice, prekrivajo nekakšno streho...

Za železnimi vrati se cesta prevesi proti Krasu. Tudi pokrajina se spremeni; zapoznele narcise in kosmatince vidimo na skrbno ograjenih travnikih. Ko že zagledamo vas Lipo, začnemo hvaliti Igorja, kako je dober in zlat, ko nam je omogočil tako lep izlet. Igor se je ozrl in pohlevno odvrnil: »Že prav, ampak, kje je vaš nahrbtnik?« Vprašanje je bilo povsem nepričakovano in — umestno! Zaprepačeno smo opazili vsi, da pestujem le daljnogled! Igor je zamrmral nekaj ne posebno laskavega na račun žensk in se takoj znašel: »Nahrtnik smo najbrž pokazali na tistem ovinku, kjer smo občudovali naravo! Če je še tam, dobro! Če ne, bomo šli vsi domov, ker brez denarja ne morete same naprej!« Debelo smo ga pogledale, se zbasale nazaj v avto, še bolj debelo so nas gledali tisti graditelji... In ko smo se čez nekaj minut spet vračali čez Potoke, sploh niso vedeli, v kakšno skupino ljudi bi nas dali. Eden izmed njih je mrzlično iskal nekaj po žepu, najbrž gradbeno dovoljenje, morda nas je imel za inšpekcijo...

Tokrat sem Igorju prihranila govor in zahvalo! Pustil nas je v Lipi, on pa se je odpeljal po svoji poti. Šle smo skozi pusto in zaspano vas; hodile med hišami, ki jih zaljšajo pomladne rože, minile smo borno cerkvico... Kmalu smo srečale prve planince in prve znance. Večina se je že vračala. Ne, nič posebnega ni bilo tam gori. Domačih planincev je bilo malo, zamejci so prišli bolj zavoljo radovednosti. Vozili so jih sem in tja po Primorski. Nekaj »zamudnikov« se vzpenja z nami. Koča na Trstelju je skoraj prazna. Trije mladi planinci jo oskrbujejo; tiho se pomenkujejo. Počasi gremo proti vrhu. Oglედujemo si tržaški zaliv, ladjedelnice pa našo stran; kako lepa in urejena so naselja. Spoznali smo celo šempetrsko bolnišnico. Sestopili bomo v Dornberk. Po travnikih čudovito dišijo narcise, najdemo tudi kako velikonočnico pa tudi logarnico. Od daleč zaslišimo strašansko razbijanje. Kaj bi to bilo? Kmalu naletimo na skupino ljudi, ki dela iz kolcev pod košatim borom nekakšno klop. Ozmerjajo nas s firbci, zato jih nismo dolgo nadlegovali. Tisti »graditelji« v Potokih pa se sploh ne morejo načuditi, kako smo spet šli mimo... Tisti možakar spet nekaj išče po žepih, ko pa vidi, da ga ne gledamo, se dela, kot bi si prižigal cigareto... Skoraj žal mi je tedaj, da ga nisem povprašala po gradbenem dovoljenju! Prečkamo cesto in po številnih bližnjicah pridemo kmalu v Dornberk. Saj nimam nič proti njemu, a železniško postajo ima pa tako zanikrno, da je bolj podobna javnemu stranišču v Kurji vasi. Vse je razbito in smrdljivo, popisano z raznimi neliterarnimi izrazi pa še vozovnico moraš kupiti v vlaku. Ob vsem tem pa so na mostiču nad postajo tri deklice, pomenkovaje se, sočno preklinjale... Dobro, da je kmalu pripeljal vlak. Odpeljali smo se do Šempetra, ki je tako lep in nov v svojem cvetju! Nekatere hiše v Cvetlični ulici so take, da bi jih človek le gledal, stanovati pa si ne bi upal v njih! Boljše so naše stare, razbite bajte...

Kako smo se borili z avtobusnimi zvezami, raje ne povem. Še sreča, da smo naleteli na popularno ajdovsko Anico. Naložila nas je na svoje raztegljivo motovilo, sicer bi še

zdaj iskali prevoz in se ne bi mogli udeležiti naslednjega delegatskega pohoda na Vremščico!

Ta je bila 25. maja. Šli smo skupaj z Ajdovci, kar je sploh in oh, vedno zelo uspešno, če se po naključju ne sprememo. Tokrat se nismo. Odraslih nas je bilo bore malo, a smo radi hodili po prijaznih stezah krotke gore. Otroški živčav povsod okrog nas je razvedril. Ovac je bilo tudi dosti. Kako so rešili problem napajanja ovac in divjadi? Zanimivo. Primerne kotanje so obložili z velikimi najlonskimi rjuhami — in jih obtežili s kamni. Tako je nastalo več umetnih jezerc, kjer so se celo naselile žabe! Marica pravi, da so na Gori pastirji že davno tako delali »kale«. Najlona takrat sicer niso še poznali, a so sami z bosimi nogami, pomagala jim je tudi živina, tlačili v taki kotanji zemljo tako dolgo, da je postala neprepustna!

Na proslavi na vrhu Vremščice so sodelovali tudi naši otroci s pesmimi in s plesom. A šaljive točke? Ne, to ni bil potres! Bilo je le, da sva sežanska Jožica in jaz pošteno telebnili, ko sva s skupaj privezanimi koleni poskusili dirkati! Pa kako smo vlekli vrv! in prepevali! Dobro, da se v teh prostranstvih vse porazgubi!

Veseli smo sestopili do Senožec. Tam je bilo treba debelo uro čakati na avtobus. Izkoristila sem priložnost. Ustavila sem neki planinski avtobus in se odpeljala v Sežano obiskat znanca v dom upokojeincev. Kakšna razlika med vedro mladostjo in otožnimi starčki v domu. Ali res? O ne! Obiskala sem tudi nekdanjega sodelavca PV, botanika Josipa Ukmarja iz Koprive, ki tu živi v majhni sobici. Do vrha je polna skrbno urejenih časopisov. Mož ima tu vso oskrbo, botanizirat pa še vedno hodi v sežansko okolico, kolikor mu pač dopuščajo moči. Pred leti je imel v rojstni Koprivi zelo lep in zanimiv botanični vrt, ki ga je sam skrbno obdeloval in so ga hodili od blizu in daleč gledat. Tudi je razmišljal, da bi uredil vrtiček na Trstelju in bi pisal o tem. Ko je bil mlajši, ni bilo za to ne časa ne razumevanja.

Tako smo zaključili drugo »delegacijsko potovanje«. Tretje je bilo pa kar izvozno. Šli smo namreč na srečanje planincev v Števerjan. Kaj dosti nas ni bilo. Fantje-naborniki niso imeli potnih listov, dekleta brez fantov niso hotela tja, nekateri starši niso imeli otrok na »pašaportih« in tako nas je ostalo bolj malo. Vozil nas je večni Danilo. Srečanje je bilo bolj pozno, zato smo si po poti ogledali marsikaj. Prva postaja je bila Oslavia. Velik spomenik, kjer so pokopani tisoči padlih v prvi svetovni vojni. Od kod so ti ubogi fantje, da so izgubili življenje v tej vojni? Dolga vrsta primkov iz daljnjih krajev Italije, priimki tistih, ki so se znašli v metežu nesmiselnem ubijanju... S spomenika je lep razgled na našo in na italijansko stran, na Goriško in na Brda s te in one strani meje...

Spomenik obdaja lep park, ob njem je zvon, ponoči pa je osvetljen. Preveč žalostni smo, ko gledamo vse to. Zato gremo raje naprej. Po dobrih cestah, med skrbno obdelanimi vinogradi, na vrh grička — tam je naš cilj Števerjan. Prijetna vasica, na gostilniškem dvorišču je oder, slišimo godbo, vidimo številne avtobuse in avtomobile. Kaj bi opisovala, kdo vse je tu? Zbrani so vsi planinci z dobro voljo in s podaljšanimi potnimi listi! Kako lep je program! Nastopi odličnih folklornih skupin, recitatorjev in pevcev... Tisti dve pevki, Korošici, ki sami pesmi zlagata in skladata, vabita k razumevanju s pesmijo: »Zbudi se, zaspan brat!« Pesem pripoveduje o trpljenju in raznarodovanju na Koškem...

Števerjanski župan govori o svojem kraju. Predstavniki planinskih društev pozdravljajo. prinašajo darila, lepe planinske slike. Program je dolg, a se nam zdi, da je še prekratek, tako zanimiv je. Po programu je pa veselica in ples; prisrčen in tovariški. Tako se vesele planinci...

Pojdimo! Zapuščamo prijazno poljedelsko in vinogradniško pokrajino in spremlja nas le žalosten in suh kras. Ona slovita »jezerca« pri Doberdobu so le majhna močvirja. Kmalu smo pri morju, da bi si ogledali miramarski park in dvorec! Žalost, sama žalost! Divji del parka je še nekam v redu; tam, kjer so cvetice, pa je revno in zanemarjeno, vse vpije po sveži vodi, motiki in po skrbnih rokah. Miramarski dvorec pa je trdno zaprt. Vidi se, da tudi ta počasi propada. Po vseh kotih parka se pa kar tare ljudi. Edino, kar je prav, je pač to, da je ogled brezplačen.

Hoteli smo videti še akvarij, pa je bilo zaprto. Vzpenjamo se po strmih ulicah, z vrha še enkrat pogledamo proti morju. Danilo začne vzdihovati. »Če kje ne maram voziti, so to Fernetiči. Tam so zaguljeni cariniki...« Pa še prav je imel. Nedelja je bila, gotovo ni nihče ničesar kupil, kar ni že po poti pojedel, pa so vseeno zahtevali, naj bi na mejnem prehodu z avtobusom delali nekakšne manevre, se nekam umikali, čeprav je bilo povsod vse prazno, in čakali naj bi na carinika. Medtem smo urezali »Terzinko«. Vse povsod je sedela, nazadnje na Fernetičih. Ko je to slišal starejši carinik, se je nasmejale, oštel tiste, ki so nas pustili čakati, nas pa je poslal v notranjost države, ne da bi nas sploh »povohal«. Nagradili smo ga z aplavzom in se nato odpeljali še v Lipico. Tudi tam je bilo zaprto, kljub temu pa smo si ogledali mirne hleve in lepe konje.

Tako smo opravili še eno naše »delegacijsko potovanje«. Pa ni bilo zadnje, če se ne boste naveličali brati, boste o kakšnih vipavskih delegacijah utegnili še kaj slišati.

CICU DEBELJAKU — V TRAJEN SPOMIN

TINE OREL

7. marca t. l. nas je pretresla zla novica: V Celju je nenadoma stopil iz skupnosti živih popularni Ciril Debeljak, osebnost velikega imena, športnik, sloveč plezalec, atlet, izjemno sposoben grafični strokovnjak, spreten publicist in planinski pisatelj. Dva dni zatem smo pokojnika spremili na celjsko pokopališče. Tu se je od njega najprej poslovil zastopnik celjske tiskarne. Slavil je pokojnikove strokovne sposobnosti in osebne lastnosti, s katerimi se je uveljavljal pri delu kot strojni stavec in v življenju kot vidna osebnost pomembnega delovnega kolektiva. Ob odprtem grobu se je od pokojnika v imenu Planinskega društva Celje poslovil predsednik PD Celje mag. Dušan Gradišnik, za njim pa v imenu Planinske zveze Slovenije in Planinskega vestnika Tine Orel. V žalnem zboru so se zbrali njegovi delovni tovariši iz »Aera«, truma znancev in prijateljev iz vse Slovenije, predvsem pa mnogo alpinistov in planincev. Poslovili smo se od izjemnega človeka, od moža z nadpovprečnimi duhovnimi in telesnimi sposobnostmi; moža, ki je pravkar stopil na razgledni življenjski vrh, da bi na njem videl, kaj vse je doslej zmogel, kaj dosegel v svojih mladeniških in moških letih. Kot mladenič si je v desetih letih zbral celo vrsto alpinističnih in drugih uspehov. Bil je med drugim tudi perspektiven atlet, posebej za skok v višino in tek. Pozornost je vzbujal s svojim literarnim talentom, predvsem z alpinističnimi zapisi in spisi, v katerih je prav tako razborito sukal pero, kakor je v stenah — brez vsakih tečajev in inštruktorjev — učinkovito, spretno in urno ravnal s kladivom, vrvjo, s klini in cepinom. Lahko rečemo, da je bil zares izjemen talent z vsemi svojimi duševnimi in telesnimi odlikami. V alpinizmu je dosegel vrsto visoko postavljenih ciljev v domačih in tujih gorah, spotoma pa si je s svojimi izkušnjami, z doživetji ob intenzivnem branju vsakršne literature izoblikoval svoj literarni izraz, svoj osebni slog v slehernem planinskem zapisu in opisu, kaj šele v zahtevnejšem literarnem tvorstvu.

Iz meseca v mesec je kot avtor napredoval in se kot alpinistični pisatelj izoblikoval v pravega mojstra besede, bodisi da je šlo za opis stene in smeri, bodisi za risanje soplezalcev in hribovcev pri njihovem delu in drugem ravnanju. Štejemo ga po pravici med naše najboljše planinske stiliste in najvidnejše planinske avtorje zaradi estetične, etične, kulturno-literarne in športne veljave, zaradi vseh njegovih alpinističnih zapisov in zapisov o plezalskih avanturah, ki jih je doživljal poldrugo desetletje in več.

S svojo alpinistično in splošno kulturno razgledanostjo, s svojo izjemno psihofizično zmogljivostjo je močno vplival na mlajše rodove, hrepeneče po velikih dejanjih, po novih in manj izhopenjih potih, po uspehih nad težkimi problemi v naših in tujih stenah, po opojnih zmagah nad samim seboj. S svojim zgledom, s svojimi fizičnimi in duhovnimi silami in še z literarnim talentom posebej je pokojni Cic Debeljak bistveno pripomogel k napredku slovenskega in jugoslovanskega alpinizma, obenem pa k vsebini, obliki in slogu naše alpinistične literature.

Eksistencialna stiska, kakršno je kot otrok in deček doživljal Cic, je dobila svoj mračni literarni odsev in neusmiljeni izraz v njegovem opisu severnega raza v koroškem Dedcu. Tistih pet strani v PV nedvomno spada v svetovno alpinistično antologijo, še posebej pa opis tistega samotnega bivakiranja, ko so se megle umaknile za greben in je nad koroškim svetom nastopila jasna, zvezdnata noč. Cic je z Radom Kočevarjem, pribit in privezan, čakal na novi dan. Naj nam sam pove: »Izčrpano, spoteno telo je drgetalo v ledenem vetru, misli pa so mi begale od spomina do spomina. Spomnil sem se svoje zgodnje mladosti, vesele in srečne, brez skrbi in težav. Presekala jo je sekira usode. Misel mi je begala k očetu, ki je zadnji svoj krik dal tebi, slovenska zemlja. Krogla je presekala nit njegovega poštenega življenja. Spomnil sem se matere, ki je v zadnjih kričih za temnimi zidovi plinske komore klicala tebe, domovina. Spomnil sem se preganjanja in trpljenja stotisočeri izmozganih ljudi, spomnil sem se stotisočev, ki so izginjali v žrelu krematorijev, zoglenelih teles, na bodečih žicah Dachaua, Oswiecizma in drugod. Neizbrisljiv, krvav žig je usekal Nemec v mojo mladost. Za vse življenje. Dom, nekdanj tako lep, so mi nadomestile gore. Rad imam ta dom, vem, kaj pomeni.« Ta svoj novi dom je Cic opisal v PV v značilnih člankih, ki niso samo nesporna kvaliteta alpinistične literature, temveč odkrivajo tudi njegovo literarno ambicijo in njegov zanesljivi izrazni talent, ki so se ga veselili bralci PV vsaj od 1950—1960, Celjskega tednika in še kje. Sicer pa se Cic ni gnil za priznanji. Vsi, ki so ga pobliže poznali, so brž ugotovili in priznavali njegove izjemne telesne in duševne sposobnosti. Ni se nam treba čuditi, da se je tak zagnal v gore. Čeprav je komaj odrasel deškim letom, je izjemno razgledani Cic na svoj način dojel humanistično vsebino našega planinstva in njegovo kulturnopolitično podlago. Naveza Cic Debeljak — Rado Kočevar je bila pred tremi desetletji in več zares sposobna postaviti naš alpinizem na višjo, na sodobno raven: Skalaška pozimi, 20 ur strahovitega mraza ob nepopolni opravi in oprepi; severni

raz Dedca, plezanje na meji eksistence, privid dachauske stiske in smrti — pa vzklik: »Bila sva srečna, dosegla sva, kar je dosegljivo le redkim.« Res, ni težko zadeti, zakaj tak cilj, zakaj taka totalna preskušnja, zakaj tako zadoščenje.

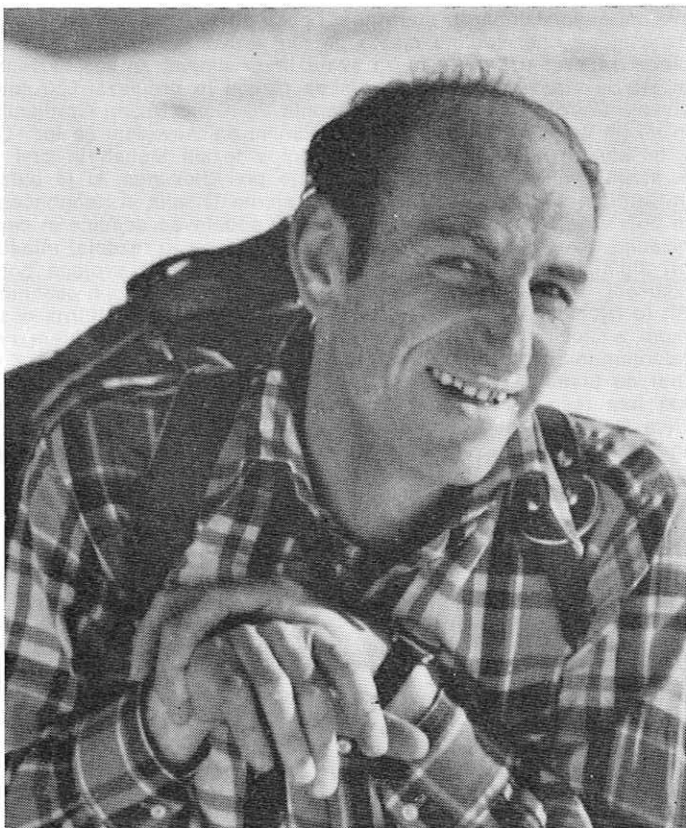
Odsev te temeljne ideje je očiten in lahko bi rekli, nazorsko in biološko utemeljen. Leto zatem se Cic z Milovanom Zidarjem pozimi preskusi v severozahodnem razu Ojstrice, v glavnem po Herletovi smeri, po dveh letih pa se zažene v pravo plezalsko parado — v Dolomite in zapiše naslednjo svojo plezalsko maksimo: »*Ne plezam za svoj užitek in ime, ampak za ves slovenski alpinizem*, saj sva kot prva Jugoslovana po vojni prekoračila italijansko mejo z vrhjo čez ramo.« Komaj se v Mali Cini ogreje (gl. PV 1953 str. 640 isl.), že oblikuje oceno tistih gora in jih primerja z — Dedcem: »Ves raztežaj je po težavah enak severnemu razu Dedca s to razliko, da je tu varovanje udobno, v Dedcu ga pa sploh ni.«

V tujino je Cic odšel zelo načitan. Kakor da bi bil v italijanskih in francoskih Alpah že domač! »Teoretično« je bil res domač, razgledan, imel je kar »živalski« spomin, s katerim je dostikrat »zbasal v koš« zelo razglašene strokovnjake za sosedne tuje Alpe. Isto leto se je poskusil še z Gréponom, z Arête de Diable v Mt. Blanc du Tacul, nato še z Dolomiti (PV 1953, 677), s skupino Pala in Gran Pilastro. Tu je splezal z Nadjo svojo prvo šestico. Ta šestica ni ostala sama, Cic jih je začrtal še več, ko je splezal najtežje smeri v Pali in Marmolati, v Civetti in Ombretti. Zares je tu pokazal nova pota, novo razvojno smer slovenskemu alpinizmu v tistih letih. Ker sem se nekajkrat znašel — seveda v domačih gorah — v njegovi navezi, smem reči, da je »plezal s pametjo« — kot človek, noge pa so mu »delale« kakor živalim, avtohtonim v gorah. Bil je res svojevrsten užitek videti, kako mu gre ta »stvar od nog in rok«.

Prav bi bilo, da bi kdo o Cicu napisal tako knjigo, kakršno je na Tržačanu Comiciju izdal Severino Casara (L'arte di arrampicare di Emilio Comici« (102 strani besedila in 363 podob). Comici je bil res prava »hrestomatija« plezalstva. Izoblikoval in zbral jo je s svojim psihofizičnim talentom, z resnično popolnostjo. Casara ga primerja Winklerju in Preussu. Recimo, da ta izbira in primera drži. Če bi pri nas nekdo sestavljal tako trojico, bi Cic nedvomno spadal vanjo — na prvo mesto. Berimo tisto, kar je pokazal v Strelčevi (dial. Strelčovi) peči pa v svoji zimski turi v Ogrinovi smeri v severni steni Ojstrice. Zimska Ogrinova je še »en silen Debelakov zimski horuk«, poln grozljivih doživetij na meji med življenjem in smrtjo. Ko sta plezalca zlezla iz stene, sta občutila komaj še veselje nad tem, da sta cela in živa. Nobenega zmagoslavja. »Prav zato, ker sva še tu in z nama ves ta svet, se vrneva spet, kot da se ni nikdar nič hudega zgodilo,« je zapisal Cic.

Leta 1959 je Cic s svojo navezo na Monte Rosi reševal dve avstrijski žrtvi ledeniške razpoke, žrtvi, ki sta že 18 ur čakali na domače gorske reševalce, na helikopter, skratka na reševalno akcijo. Cic je s svojo slovensko družino akcijo opravil mimogrede, so pa on in njegovi tovariši čutili, da so se jim pri nošnji roke kar »podaljšale«. In so kljub temu še prišli z »isto sapo« v viharju na vrh. In koliko takih skrajnih preizkusov si je Cic nabral doma in po svetu! Zares, neverjetne stvari je zmožel. In še se mu ni prikazal cilj, na katerem bi tiho prikimal, da je vendarle na vrhuncu svojih moči. Bil je neverjetno trden, močan. »Iz železa.«

Zakaj živimo samo sto let, se je vprašal na Kopinškovem plazu pod Ojstrico in nato razpredal, koliko je še neprehojenega sveta. Živel je polno življenje in ga je znal zares živopisno popisati. Pri tem se je, rekel bi, skoro samohotno, brez težav, odkrival in uveljavljal njegov nedvomni literarni talent. Vse dožitke, doživljaje in njihove okoliščine si je zapomnil do zadnje potezice in to, navidez vsaj — z lahkoto spravil na papir. Imel je tudi imeniten spomin, odlikovala pa ga je tudi izjemna sposobnost za pripoved, za plastičen izraz pri označevanju situacije, gorskega prizorišča, plezalske stiske in koncentracije. Že v severnem razu Dedca (22., 23. sept. 1949, — smer sta s Kočevarjem ocenila s 6. stopnjo zgornje meje), je spoznal, da se v taki steni pokaže moralna trdnost, da se izkažejo duševne vrline, ker so vse sile in lastnosti naperjene v eno samo dejanje, ker se etika in estetika spremenita v en sam srdit boj, v nekrvav, a vendar odločilen boj človeka z naravo, z objektivnimi težavami. »Iščemo športni moment v plezanju. Če ta obstaja,« piše Cic, »je alpinistika gotovo najtežja panoga, morda celo pretežja, da bi bila šport. Športni moment najdemo le v fizičnih naporih, duševne zahteve pa so za šport prevelike, saj večkrat prekašajo tudi plezalčevo moč. Pri športu lahko rečeš: 'Dosti, ne morem več.' Alpinist tega ne more reči. Če izgubi moč nad samim seboj in ne žene svojih moči do skrajnosti, ostane le še pogin.« Prvič v svojem življenju je tedaj občutil, da stoji na meji skrajnosti. »In če stena zahteva le še drobec hujšega, bo to preseglo moje zmožnosti.« Zdelo se mu je, da sliši srce skale, kako bije mirno, komaj slišno. »Gledal sem v skalo pred seboj, če bi bil vzdignil glavo, bi bil vrgel telo iz ravnotežja. 'Tak je torej konec?' Na kar zasliši Kočevarja. »Prereži, Rado, naj padem sam.« Ne, ni padel, ni smel pasti. »Rado,« sem kriknil, in kaj sem storil potem, sam ne vem. ... Do kraja sem spoznal samega sebe, spoznal, kar sem iskal leta v najtežjih stenah.« In kmalu nato si pomaga s Comicijevo stransko oporno tehniko, ki terja od plezalca mnogo moči in močnih mišic, dva metra je dosti za najtrdnjše

človeka — Cic pa je s to tehniko plezal 10 metrov v močno previsni steni, na kar je sledil že proti izstopu — njegov padec (8 m). Obvisel je na vrveh nekaj metrov pod Radom. Sledil je še en Cicov padec, omedlevica, in spet zavest — visel je na vrveh, obrnjen z obrazom od stene in se rahlo zibal sem in tja, zdržal je klin, zdržala je vrv, nastopila je noč in z njo grozljivi privid očetove in mamine smrti, na kar so minute postale ure, noč pa večnost. Ne, končala se je ta večnost takole: »Toplo sonce, omamljena sedita plezalca na travi. Bila sva zopet srečna in vesela, saj sva doživela nekaj, kar je dosegljivo le redkim, spoznala, kje je meja človeške zmogljivosti, spoznala, kaj pomeni tovarništvo, prvi pogoj življenja in uspešnega ustvarjanja vsega, kar stoji na zemlji.«

Živel je polno življenje in res ga je znal živopisno opisati. Njegovi »Dolomiti« (PV 1957) so lep zgled, kako je možno v kratkem veliko povedati, prav po klasičnem načelu — »non multa, sed multum«, jedrnatost je pogoj kakovosti. To je Cic dosegel domala v vsem svojem planinskem pisanju. »Kako malo je treba, da je človek srečen, včasih še manj, da je nesrečen za vse življenje,« tako sklepa opis enega svojih najlepših srečanj z Dolomiti. »Takšne, kot smo jih gledali takrat, želimo Dolomite vsakomur, ki jih obišče, tople in mirne, kot bi na svetu ne poznali ne megle ne viharjev. Kot da bi gore živele samo za nas in hotele le dobro. Pa kaj, ko ima gora dvoje obrazov in dvoje življenj — in, žal, tudi mi!« Podobno razmišlja tudi v zapisu »Južni prehod«, potem ko je bil na Baroltholiju v Himalaji, bolezen mu je zaprla pot na vrh in je »s težkim srcem načel svoj zadnji sestop — saj umik enega ni neuspeh celote«. Zjutraj je komaj stal na nogah. »Solze sem imel v očeh, bili smo tiho. Ko sem tisoč metrov niže odvezal vrv, sem se počutil tako sam in nesrečen.« Vendar je kljub temu doživel srečo stopiti na ta himalajski vrh. To je jedrnato popisal v članku »Baroltholi«: »Dali smo sebi nepozabno in darovali domovini, kar je bilo v naših močeh — prav za delavski praznik, za prvi maj!«

Mislím, da je prav, če ob slovesu od Cirila Debeljaka zapišemo še to: Slovensko planinsko slovstvo je po osvoboditvi doživelo že nekaj tehničnih in lepih planinskih knjig, v katerih so vidnejši slovenski alpinisti zbrali ali izbrali svoje zapise, ki so izšli v Planinskem vestniku in drugod. Ciril Debeljak se za tako delo še ni hotel odločiti. Po

svojem alpinističnem in literarnem opusu pa spada v vrh naših alpinistov od Staniča do današnjega dne, vodilno mesto pa mu nedvomno pripada v povojnih generacijah. »Ni plezal za svoj užitek — in za svoje ime,« ampak za ves slovenski alpinizem, za našo alpsko in alpinistično veljavo. Vsega skupaj je preplezal 850 smeri, od tega 56 prvenstvenih (številke je navedel predsednik PD Celje Dušan Gradišnik pri slovesu na grobu in mi jih v pismu sporočil). Po Gradišniku naj navedem še to: »Cic je odprl novo dobo v našem alpinizmu z zimskimi vzponi v težkih stenah in prvi preplezal lastno smer 6. stopnje v Dedcu in Travniku. Bil je prvi Slovenec, ki je plezal šestice v Dolomitih in Centralnih Alpah, bil je tudi v Himalaji, na Trisulih in Kangbačenu. Bil je zvest, spreten in požrtvovalen gorski reševalec, marljiv sodelavec domače in centralne planinske organizacije. Svojega znanja ni zapiral zase, rad ga je razdal mladim in imel lepe uspehe pri alpinističnem pouku in vzgoji, saj je zajemal iz svojega polnega znanja, iz svojih izkušenj, iz neizmerne ljubezni do gorske narave, iz svojih osebnih odlik in sposobnosti.« Bil je izjemno široka, vsestransko razvita športna in kulturna osebnost. S svojim pogumom, s silovito telesno in duševno močjo, s tehničnim znanjem, ne nazadnje z literarnim talentom in govorniškim darom je bil zares dragocen in vpliven. Z vsem tem me spominja tudi na Lionela Terraya. Naj zato s Terrayevo besedo končam, da je žal redko vse, kar ima resnično veljavo. Saj drugače tudi biti ne more. In zato naj ime in sloves Cica Debeljaka obvelja za vselej med nami, v ožji in širši naši domovini. Obe smeta in morata biti ponosni na njegove uspehe, na njegov zgled, na pogumno in pošteno opravljeno delo.

NEKAJ PRVENSTVENIH IN POMEMBNEJŠIH PONOVITEV

DEDEC

1. Centralni steber — 1949 (Kočevar) — prvenstvena
2. Leva smer — 1948 (Arnšek) — prvenstvena
3. Desna smer — 1948 (Kočevar) — prvenstvena

OJSTRICA

4. SZ raz — 1949 (Arnšek) — prvenstvena

TURSKA GORA

5. Cicova smer — prvenstvena
Mala Rinka — prvenstvena
6. Cicova smer — prvenstvena

TRAVNIK

7. Varianta Aschenbrennerja — 1950 (Perko) — prvenstvena
8. Aschenbrennerjeva — 1950 (Kočevar) — 5. ponovitev

TRIGLAV

9. Čopov steber — 1948 (Kočevar) — 3. ponovitev (prvič brez bivaka)

ŠIROKA PEČ

10. Direktna — prvenstvena

DOLOMITI

Velika Cina

11. Comicijeva smer

Mala Cina

12. Rumeni raz

PALA

13. Poševna zajed — prvenstvena
14. Prečenje Chamoniških igel

Zimske prvenstvene oz. 1. zimske ponovitve

TRIGLAV

1. Skalaška — april 1949 (Kočevar)

ŠITE

2. Smer Jesihove — februar 1949 (Kočevar)

OJSTRICA — V stena

3. Nemška grapa — feb. 1948 (Perc in Lednik)

4. Severovzhodni raz — marec 1950 (Zidar)

S stena

5. Ogrinova — marec 1953 (Mirnik)

PLANJAVA — S stena

6. Kombinacija Drogenikove in Tschadove smeri — marec 1953 (Mirnik)

ŠTAJERSKA RINKA

7. Severovzhodni raz (Steber Štajerske Rinke) — april 1953 (Hasler)

(Zbral in zapisal Dušan Gradišnik)

PADEC

PETER ČIŽMEK

V napol zatemnjeni dvorani me je Mišo vprašal: »Ali še kvartaš?« Pogledal sem bedasto. Naj mi končno že nekdo pove, kaj je na drugi strani tega prekletega kitajskega zidu! 'bem ti, tu je vse drugače. Kakšno nebo, tole moje nebo... Ali res samo moje? Imela je par sivomodrih oči. Hura, spomnil sem se, imela je modrosive oči. Kot tole nebo... 'bemti, kaj je z mano? Kaj me to stiska okoli pasu in... Ne, saj ni... Tako mehka skala, ki prestreže telo po padcu (in ga odrine v novo globino), zaporedje topih, mehkih udarcev, topih, mehkih... Ne, saj če je mehko, potem to ni udarec. Zakaj potem boli? Daljši, ko je padec, mehkejša je skala, hujša je bolečina. Potem pa tema! Ali je res bila tema? Nisem je videl. Ne, saj teme ne moreš videti, zato je pa tema, ker nič ne vidiš. Samo nebo sem videl, ki me spominja... Čakaj, na kaj me že spominja? 'bemti, kaj je z mano? Sem bil morda videti tako trapast kot Bojan?

Mišo ne potrebuje odgovora. S kartami za berača igram solo tri in mi še celo uspeva. Nemogoče? Z goljufijo je vse mogoče.

Kako je šele Bojan pogledal, ko ga je vrglo pri poštenu igri. Tistega njegovega pogleda ne bom pozabil nikoli. Bedasto prestrašen, presenečen, ko je v drobci sekunde, ki mu je ostala za razmišljanje, ugotovil, kaj se pravzaprav dogaja z njim. Letel je vznak s klinom, za katerega je bil prepričan, da je dober. Tisti pogled pa je ostal tam natančno tak. Dvajset centimetrov od tiste rumene počl. Bojan je goljufal. Dovoljeno je bilo vse. Ko pa je prave karte vrgel na mizo, je bil sam prevaran. Klin je prevaral njega, počila je skala. Zato me je tudi tako pogledal, preden se je lotil poleta. Tistega pogleda ne bom pozabil nikdar.

Mišo ima prav. Rad hazardiram.

Vrv se je nategovala kot žvečilna guma. Nebogljen marioneta na njenem koncu. Opletal sem z nogami in iskal opore, pri tem pa še užival v izpostavljenosti. Lahko bi me bilo strah klina, na katerem sem visel. Končno smo dosegli tla. Bojč je vneto mahal pilotu helikopterja, Hine pa je pestoval svojo zatečeno nogo kot Martin Krpan svojo lipovo gorjačo.

Modra črta na sivem obzorju, vmes pa jadrnica s črnimi jadri in belim trupom. Ozek prostor med sanjami in resničnostjo, prostor, ki mi pomeni vse... (Kje, hudiča, sem to pobral?)

»Peter!«

Kdo je že to, sem to jaz?

Roberto me kliče. Točno, spomnim se. Plezal sem v Ospu in potem sem padel. Ne, ... ja, padel sem. Kje sem? Še vedno v steni? Drevesa se vrtijo visoko nad glavo, ja zgoraj, torej, ... vse se vrti. Kaj se vrti, zemlja je središče vesolja, jaz sem središče... Ne, čakaj, jaz se vrtim! Ne, jaz sem na mestu in modrosivo nebo ob mojih nogah. Mimo priplava Lucian. Lucian, zakaj stojiš na glavi?

»Peter, je vse v redu s teboj?«

»Mmm, kaj...? Ja!«

Vpnem lestvico, ki mi visi ob glavi, v pripravljen prusikov voz. Stopim vanjo in svet spet dobiva normalno podobo. V ušesih mi šumi. To je torej! Robi me potegne nazaj na polico. Malo čudno me gleda. Nasmehnem se.

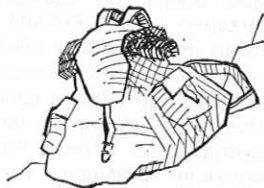
»Sono andato a vedere il Fungo Magico.«

Smeje se, samo da je v redu, pravi. Nebo pa kot njene modrosive oči. Motno. Jokal bi, pa ne smem. Raje se smejim.

Z Mišom mečeva karte čez rob.

Pagato ultimo!

Odslej bom raje šahiral. Vsaj kaznovan si za lastne napake.

NOČ, DOLGA KOT VEČNOST

STANE POLJAK

Sneg naletava vse gosteje in gosteje. Veter, ki se je spremenil v pravi orkan, zavija okrog grebenov in snežni kristalčki, ostri kot šivanke, se mi zadirajo v obraz in mi slepijo oči. Prava podoba snežnega pekla, ki jo je mogoče zanimivo opazovati, mnogo manj pa doživljati. Poč, ki se pne pred menoj, je vsa zasnežena in požlejena. Le napeta vrv priča, da je neke nedosegljivo daleč zgoraj soplezalec Stane. Treba bo naprej, za vsako ceno. Plazim se po mokrih plateh, rijem po mokastem pršiču, praskam za oprimki, ki jih ni, obupno gvozdim po poč, vendar so vse moje goljufije zaman, vedno znova se zapeljem nazaj. »Kot vražji tobogan,« zagodrnjam sam pri sebi. Ko končno prilezem do klina, so prsti tako otrpli, da ga ne morem izbiti. Grem naprej. Nazadnje se poč neha, še neroden prag in že bom na stojišču. Tudi tu ne gre in ne gre. Vse-povsod sam led. Že sem čez, ko me čudna sila obrne okrog osi in obvisim na vrvi kot salama. Tulim v vihar, od zgoraj prihajajo nerazločni glasovi; norišnica je popolna...

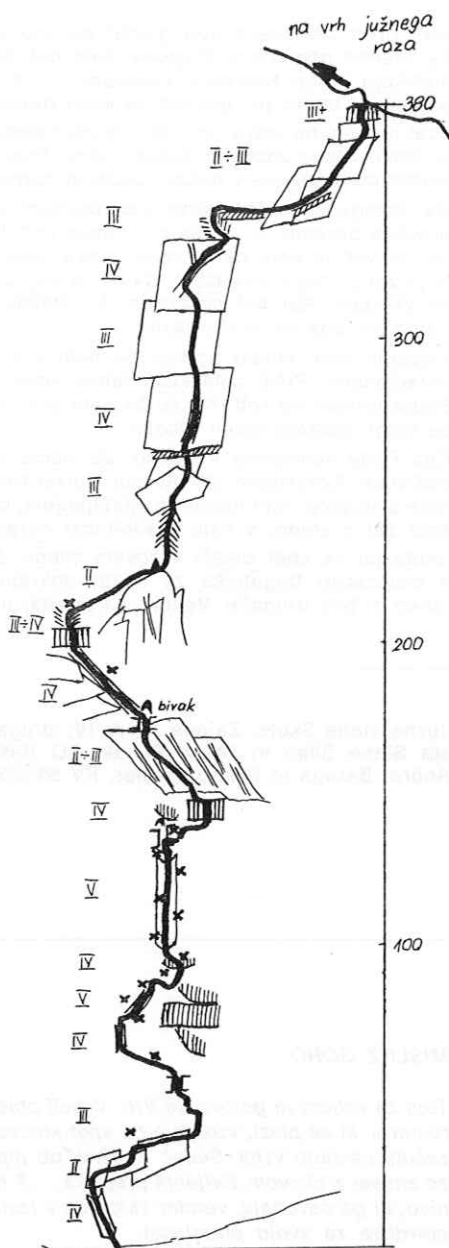
Komaj nekaj ur prej sva s Stanetom brezskrbno skakala po tratih pod Koglom. Steno so obsijali prvi sončni žarki ravno tedaj, ko sva prišla pod njo. Fantastičen pogled! Navpični skalni zid se je v zlatih slapovih spuščal v dolino. Opazovala sva to igro porajajočega se jutra in si skoraj izpahnila vratove, ko sva se razgledovala za smermi v tej kratki, vendar strmi steni. Nekatere je rezko pelo kladivo in njegov tok-tok-tok... je energično rezal med zlate plazove svetlobe. »So že na delu,« rečem Stanetu in mu pokažem dve drobni piki, ki kakor muhi na šipi lezeta navzgor. Samo prikima mi, kajti njegove in tudi moje misli so že pri drugi steni, ki se bo vsak hip prikazala. Nestrpno sva požirala še zadnje metre travnate strmine in nenadoma je, kakor v pravljici, stala pred nama mogočna trdnjava: Skuta. Novi sneg ji je pobelil police in ti beli pasovi so bili kakor hermelin na kraljevskem plašču. Zares se mi je zdela mogočna in nedosegljiva kot kraljica. Vabila naju je v svoj objem, v svoje lesketajoče se naročje. In temu vabilu se ni bilo mogoče odreči. Kar poletela sva čez gručice in že stala pod njenim vznožjem. Zlato sonce je obetalo prekrasen dan in žvižgaje sva si urejala opremo. Prvi metri stene pa so pokazali, da ne bo tako lahko. Stena je bila mrzla kot led pa tudi zaplate ledu in požleđa so se lesketale tu in tam.

Zračna prečnica in neroden prag sta naju dobobra ogrela in pripeljala pod zajedo. Začela se je s prav akrobatsko počjo, vso naježeno s klini. In nato zajeda; bila nama je res v pravo veselje. Oprimkov ravno prav, izpostavljenost pa popolna. Zares, kot bi po lestvi lezel k soncu, levo in desno od tebe pa cela rešta klinov in raznovrstnega železja.

Kljub napornemu plezanju me je prav pošteno zeblo v roke, ko sem se privabil čez. Toda glej ga, šmenta, sonce se je skirilo za oblake in od nekdaj so se začele vlačiti nesramne megle. »Sranje se obeta,« pripomnim, ko prilezem do Staneta, ta le prikima in že se zapodi naprej. Megle naju ovijejo in začne prav na dróžno snežiti. Stane se ravno zapraši v poč, ko začno z neba padati res prav veliki kosmi snega. Cirkus se začenja...

Pritisk v pasu me opozori, da večno ne bom mogel tako viseti. Nekako se skobacam navzgor, vendar prstov na rokah ne čutim več. S škripčevim potegom se nekako privlečem do Staneta. Oba sva premrzla kakor snežna moža, vihar pa še kar naprej tuli svojo pesem. Stane zleze še en raztežaj in ko sem na vrsti jaz, se začenja mračiti. Bivak! Kljub premraženosti me srh strese po vsem telesu. Urediva si prostorček na vrhu stolpa. Ves prostor okrog sebe »našpikava« s klini, se omotava z vrvjo kot mumiji in zlezeva v bivak vrečo. In kakor da bi se narava norčevala iz naju, vihar utihne, kot bi odrezal. Le sneži prav narahlo.

Prstov na rokah še vedno ne čutim, čeprav jih ogrevam na vse načine. Presedava se na ozkem prostoru in vsake toliko časa se mi zazdi, da me Stane rine v globino. »Pazi, padel bom!« »Ne zganjaj panike brez vzroka!« Nato začneva jesti, pa nama grizljaji zmrzujejo v ustih. Pritisnil je namreč prav strupen mrz in tu pa tam se skozi raztrgane kosme megle pokaže bleda luna. Nagajivo-hudomušno pomežikne dvema drgetajočima pojavama v rdečih vrečah, pa se spet skriva v meglene tančice... Popiti hočem požirek, pa je v čutari sam led. Ura pa je šele šest zvečer. Začneva prepevati, kar nama pride na misel. Tu pa tam že hreščeči glasovi odmevajo po gluhi snežni belini. Odgovarja samo odmev. Kakor v posmeh. »Zakaj nisva raje zjutraj spala,« se vedno pogosteje sprašujem. Prepevanje pa vedno pogosteje ustavlja krčevito šklepetanje z zobmi. Dlesni se kar nočejo umiriti. Čas se noče nikamor premakniti. Končno začneva

tekmovati, kdo zna bolje šklepetati z zobmi. Pa sva na koncu oba zmagovalca — samo nagrad ni.

Premaga me spanec. Nenadoma me zbudi nelagoden občutek, da nekaj ni v redu. Vrv me prav neprijetno vleče za pas. Hitro se spravim nazaj in sam pri sebi godrnjam ali bolje rečeno — šklepetam z zobmi. »Koliko je ura?« »Kakšnih polnoči bo že.« Kar strah me je pogledati nanjo. Razočaran ugotovim, da je šele devet. Spet zadremlijeva. V snu se mi zazdi, da mi je ena noga odrčala nekam v globino. Zdrznem se in resnično stopala več ne čutim. Mrzlično si začnem odvezovati čevljev in masirati prste. Pekoče bolečine me kaj kmalu potolažijo, da je noga še vedno pri meni in se ni odločila za potep. »Koliko kažejo kazalci?« me čez čas dregne Stane. Zdi se mi, da

sem pred celo večnostjo gledal na uro, zato ga skoraj naderem. »Jutro bo kmalu!« Pa vseeno pogledam. O groza, šele pol desetih. Noč, dolga kakor večnost... V dolini mežikajo lučke Kamnika, Ljubljane... Imam samo eno željo, da bi se zvalil v toplo posteljo. Vendar je realnost še kako drugačna. Končno noč prestopi v drugo polovico. Zdaj nič več ne spiva, ampak v duetu šklepetava. Kot kastanjete! Ko bi bilo več prostora, bi lahko Stane zaplesal španski ples. Prav imenitno bi se ogrel. Tako pa le po zadnjih plateh poskakujeva v nekem čudnem norem plesu.

Na obzorju se začno kazati prvi prameni svetlobe. Grozne noči je konec. Začneva pripravljati opremo, ki je vsa zmrznjena in trda. Končno sončni žarki posijejo čez južni raz Skute. Vse je belo okrog naju, prava zima. Sončna krogla radodarno siplje svoje žarke in prizor je tako veličasten, da bi ga kaj rad ovekovečil na filmski trak. Vendar prsti me ne ubogajo. Kar bel postanem, ko staknem rokavici in pogledam roke. Sami mehurji! Samo še tega mi je manjkalo.

Plezanje naju kmalu ogreje, še celo vroče nama je. Ponoči pa tak mrz, kako smo neracionalni. Pršič dela sicer lahko steno veliko težjo in kar nekaj časa mine, preden Stane prileze na rob. Ko se še sam prevalim čez, ne morem verjeti očem, da na svetu še sploh obstaja raven prostor.

Čez Pode sestopava v dolino. Za nama je noč, ki je gotovo ne bi hotela še enkrat doživljati. Sprašujem se, ali ima smisel toliko tvegati, nositi glavo v vreči... Razbolele roke pritrjujejo tem mojim razglabljanjem, da je nesmiselno, sam pri sebi pa vem, da bom spet šel v steno, v tisto prvobitnost narave, za katero pa je treba marsikaj žrtvovati. Skuta pa se spet blešči v novem snegu, še bolj lepa je, kot je bila včeraj. Odhajava v civilizacijo bogatejša za nekaj enkratnega, neponovljivega... Odhajava živa! Kaj lahko bi bilo drugače. Vendar na to zdaj nihče od naju ne misli.

— — —
Južna stena Skute, Zajeda, V, A₁/IV; druga zimska ponovitev 7. in 8. februarja. Plezala sta Stane Silan in Stane Poljak, AO Rašica. Prva zimska ponovitev — marca 1959: Andrej Baraga in Mikec Drašlar, PV 59/423 reg.

MISLI Z GORO

Tam za robom je gotovo že Vrh. V beli obleki, skoraj do Lune, je visoka stena. Sprejema romarja, ki se plazi, vzdiguje pa spet klečeplazi, preklinja in ljubi kot ženin nevesto, da bi začutil nasladi Vrh. Sedeč na skali ob pipi tobaka išče misel odmev: kje tu, v tej steni, se smisel z bistvom življenja prepleta...? Razpet je človek v svojem iskanju. Živi za resnico, ki ga osvobaja, vendar sklonjen v lastno sebičnost, pripet na minljivo bivanje, iščoč potrditve za svojo popolnost.

Moj korak pa je utrujen, obremenjen z mislijo, da hodim v gore tudi za nevredne, da je bolečina že večno krivično razdeljena... Teh nekaj metrov je plezanje športna alpinistika. Naj navedem število klinov, naj opišem, s kakšnim šumom je tlesknila vponka, morda opišem težavnost...? Ali naj izmerim globino svojih misli, pripetih na bolečino iz Doline? Je to bolešno, je tudi ta vzpon primer destruktivne osebnosti? Ali je to potrditev mene za mojo resnico? Sem morda iskalec svojih majhnosti ali sem plezalec, gornik, ki poleg športne alpinistike, napetih žil in mišic nosi v svoji malhi tudi dušo?

Še nekaj metrov in na Vrh. Sama. Brez besed... Le krepak stisk rok in nekaj v očeh — je ves aplavz v tem amfiteatru okoliških vršacev. S svojo nemo navzočnostjo potrjujejo zmago in poudarjajo mogočnost... Doživetje lepote, pomešano z nasladi Vrh, in kljub majhnosti se čutiš enakovreden tem mogočnim gmotam. Čas zgublja svojo razsežnost.

PESNIŠKI PREVISI

FRANCE VURNIK

Kar dobro leto so se zbirale pesmi za rubriko *pesniški previsi*, zdaj je pa že čas, da se iz poetične zamaknenosti spustimo v dolino in pretresemo to, kar je: malo za premislek, malo za spodbudo. Čas je dobro zastavljeni besedi lahko samo v korist, kakor nas uče izkušnje: dobro je še boljše, o tistem, kar se ni posrečilo, pa ne bomo delali hrupa. Že Latinci so modro ugotavljali, da je sleherno snovanje speljano — per aspera ad astra, kar pomeni — čez trnje do zvezd. Planinci vedo to v dvojnem pomenu, tako glede vzpona čez skalnate previse kakor tudi glede poetične ponazoritve doživetij — na pesniškem previsu, sklonjeno nad belim nepopisanim papirjem s peresom v roki.

Torej k stvari!

Vodič PD Maribor-matica Edo Peklar je poslal verzificirano reportažo z naslovom »Kondicijski pohod od Vurberga do Ptuja«, ki jo je napisala udeleženka J. B. V verzij, ki včasih malo zahreščijo, je opisala pot od Ptuja čez Duplek do Vurberga in srečno vrnitev v vedrem tonu, kar bosta potrdili kitici, ki ju v spodbudo objavljamo:

Tam na hribčku hiša bela
vabi nas k počitku,
hitro družba vsa vesela
je predala se užitku.

Vsi smo trudni že postali,
da so žejni že, se sliši,
in so fantje brž vprašali,
če je vinca kaj pri hiši.

»Pesnitev« odgovora ne daje, mi pa upamo, da je vince bilo. Pošiljatelj Arnold je prispeval eno samo pesem z naslovom Goram. V svobodnem ritmičnem opisu pripoveduje, kako da ga je veličina gora navdala s strahom. Gore je doživel že kar erotično, če lahko verjamemo tem vrsticam:

Gore!
Hodim k vam
kot fant k dekletu.
Obožujem gore,
ki pogosto mi spati ne puste.
Zaradi njih zgodaj vstajam
in grem na pot.

Majhen pomenski obrat seveda ne škoduje; vsaj včasih, kadar smo bili zaljubljeni, prav zgodaj od deklet nismo vstajali. Pošiljatelj Gabrijel je držal obljubo, ki jo je bil dal uredniku Planinskega vestnika na Kališču, in poslal tri pesmi; dve obravnavata zdomsko tematiko, ena pa odhod v planine. V prvi z naslovom »Mrzel veter doma je pihal« je avtor popisal temne izkušnje po odhodu v »daljni svet«.

Tu v tujini je lepo,
kjer prijateljev ne smeš imeti,
vsakdo gleda, da te izkoristi,
in za hrbotom se ti smeje.

Ta najbolje je pa, če si sam,
da družbo čisto opustiš,
ko denar se ti nabere,
vsem lahko se v obraz smejiš.

Vendar mu misli hitijo na »cerkljanske vrhe«, kjer so starši in dom, kakor pravi v pesmi Moj dom. Na hojo v gore pa se nanaša pesem Slovo. Tudi po njej se plazijo neke temne misli:

Če pa ne vrnem se več iz gora,
name boš ti kmalu pozabila,
se drugemu okrog vratu ovila ...

Odgovor na te mrke Gabrijelove izkušnje pa najdemo v naslednji pesmi, ki jo je poslala Marija Stres. Navdihnili ji jo je obletnica rojstva Simona Gregorčiča in njen naslov je »Našemu velikemu pesniku Simonu Gregorčiču«. V njej avtorica pohvali tudi naše »televizijce«, ki so se Gregorčiča spomnili, izraža spoštovanje do pesnika, »kmečkega sinu« ...

... saj znal si nam zapeti
iz srca globočin,
učil nas nauka takega,
da človek toliko velja,
kolikor tudi druge spoštovati zna ...

Dragi Gabrijel, zadnja dva verza si bo treba prebrati in ju premisliti. Med drugimi spisi je pošiljatelj Krapeš poslal tudi pesem brez naslova. Ta ni nastala na planinskih previsih, marveč po bridki izkušnji s trdo naravo, ki daje in jemlje hkrati. Takole opisuje svojo izkušnjo v svobodnih verzih, ki so hkrati tudi sporočilne enote:

Kmetič na njivici je posejal pšenico,
da kruha bo dovolj za zimo.
O prostem času pojahal je na njivo,
opazujoč z radostjo prirast obilno.
»Jutri želi bomo!« Je dejal,
ko zrela je pšenica mu postala.
Prihrumeli so nenadoma oblaki strašni.
Ulilo se je kot iz škafe,
bliski in grmenje oglušujoče
spremljali so simfonijo strašno.
Za nameček se še toča je usula.
Ko končan je bil finale
simfonije te naravne,
kmetič je šel pogledat njivo svojo.
Oklestila je toča neizprosna
do zadnje bilke vso pšenico.
Potr zapustil njivo je kmetič užaloščen.

To je snov, ki je vredna najbolj žlahtnega peresa; kako pa se je tista simfonija prikradla v opis nevihte, pa človek res ne ve. Mogoče avtor preveč gleda televizijo. Na melodijo »Adijo, pa zdrava ostani!« je J. H. napisala navdušujočo pesem v devetih kiticah z naslovom Srečanje. Avtorica nedvomno pozna te vrste verzifikacije vse tja do popevk:

Planinci smo radi veseli,
to danes že prav vsakdo ve,
zaupamo vse si iskreno,
kar polni nam srečno srce.

Navdušenje je lepa reč, tako v življenju kot v poeziji, le prepričati nas mora. Pošiljatelj Tone Frantar je poslal šest pesmi, vsaka izmed njih je opremljena z datumom nastanka (literarni zgodovini je to zelo dobrodošlo). Naslovi teh pesmi so Zima v gorah, Roža planin, Planinska koča, Veseli planinci (pogosto obravnavan motiv, kot lahko ugotovimo), Sto žena in Klic planin. Naj bo za ponazoritev dokumentarne opisnosti navedena pesem Sto žena, ki si je za svojo temo izbrala vsakoletni pohod žensk na Triglav.

Sto žena
se zbralo je,
da pozdravit
Triglav gre.

Ponosni
naš Triglav!
Ženski svet
te je obiskal!

Vsako leto
je tako,
da bo sto žena
na Triglav šlo.

To so ljubice gora
in naš Triglav
jih v objemu
rad ima.

Ljubic pa je
sto in sto,
ki Triglav
še ljubijo.

Tako ti, čeprav ni nič kriv in ne dolžan, ta gorati simbol slovenstva, nama nenadoma postane erotični simbol, nekakšen don Juan zoper svojo voljo. Mu bomo kar zavidali. Ne samo za to, tudi za druge pesmi bo veljalo, da bo treba malo pobrskati po sebi in se vprašati, kakšno pa je tisto doživetje, ki je vredno upesnitve. Samo »Hura! Hura / Planina / mojega srca, / jutri spet se vidiva.« (Klic planin) je bolj parola; toda tisti časi, ko je Majakovski zapisal: »V naših dneh poet je zgolj — pesnik maršev in parol!« so mimo. Čeprav je seveda mislil na druge reči.

V intimnejši razpoloženijsko skico je naravnana pesem Mirana Miheliča z naslovom Cvet v snegu. Naj bo navedena v celoti:

Razkošna tišina, tišina...
Kot prsi se napenja zasnežena belina,
ki prekrila je trave
in vse objela v spokojnost narave.

Kot v podzavesti spomina,
so se rože posivele stisnile,
v polsnu globoko se zamislile:
najlepša pesem je zdaj tišina.

Pod to spoštljivo čisto belino
so koraki zastali,
gibi trav in vetra so zaspali,
a stena gora strmo dviga se v neba modrino.

Kot roža raste v strmino gaz,
V strasti grize in v lepoto zažira se.
V pogledu nad globinami daljav cvete
bolj, ko jo stiska mraz.

Pesem je dovolj slikovita, impresivna prisrčnost za razpoloženje, ki ga je avtor popisal v spremnem pismu in v njem podal »genezo« pesmi. Takole pravi: »Zadnji dnevi starega leta so vendarle iztisnili en lep dan po tolikšnem sneženju. Izkoristil sem ga za hojo po celem snegu. Hotel sem poslikati Triglav in njegove vazale na panoramskem posnetku, ko je prvi dan po večdnevem sneženju nanj posijalo sonce. Toda ko sem se lačen zime, mraza in snega prigrizel iz Vrsnika na Čisti vrh, mi je fotografski aparat pokazal »črno«. Ni pa zatajil navadni svinčnik in papir, ki sem ga imel s seboj za univerzalno rabo. Kar privrele so mi te vrstice in če so za kakšno rabo, jih, prosim, malo popravite, da Triglav ne bo užaljen nad mojo predrznostjo, da sem kar v zimi posegel v njegovo zimsko razmišljanje...«
Ne bo užaljen, če zaradi vsakoletnih »sto žensk« ni, potem tudi zaradi platonične impresije ne bo.

Malo nostalgичna pesem Planina moja Terezije Skočir se po uvodnih štirih vrsticah preusmeri na slavospev encijanju, ki si ga brez planin seveda ni mogoče zamišljati. V podtonu je zajet tudi pogosti motiv pomiritve, ki ga dajejo gore tistim, ki se vzpenjajo nanje. Takole je zapisano:

Encijan plavi, ti čudoviti cvet,
te utrgati ne smem
le na skrivaj v čašo
tvojo zrem, tam lek
se čudoviti skriva.

Naj kanček zdravila
tega duša moja najde
encijan plavi, čudoviti cvet,
daj zdravila duši moji,
da mi bo lepo na svet'.

Preprosto izražena želja, ki v priprošnji odkriva blago misel v povezavi z nekdanjim doživetjem, povezanim z vzponom na gore. Za konec še dve pesmi, za katere lahko rečemo, da sta vredni premisleka in podoživetja. Posebno velja to za refleksivno pesem Rudija Zamana Spoznanja, pa tudi za elegično pesem Damijana Muznika Gorniku v slovo.

RUDI ZAMAN

SPOZNANJA

Na večer nostalgije sem se odpravil.

Belo jutro je motil škripajoči korak.
Z višino odhaja tesnoba.
Kakor vzdih prihaja v nas nova
dimenzija, ki jo ustvarja bela gora.
Potujem nad časom.
Stopaš z menoj v spoznanju samote ...

— — —
Mogočno se človek igra s prostorom
vendar premajhen je za igro s časom.
Zamenjam prostor, vrnem se, pridem
znova, prostor je podrejen ...

Se lahko vrnem v trenutek
pred odlomom, pred spoznanje s
spoznanjem ...!?
Ničevno je bivanje v času!

— — —
Vse toplejša postaja bela dolina
pod previsno steno;
zato se na večer miru vrnem!

DAMIJAN MUZNIK

GORNIKU V SLOVO

Raznežena narava, deviško
bela vsa
svoj čar mi razodeva
vrh gorskega sveta.

Vse je deviško čisto,
poznano mi je vse
le tebe ni nikjer več,
zakaj se vrneš ne.

Kjer gams ni stal,
tja gor si zlezel ti
poznane vse pečine,
prekleta zemlja,
preklet naj kamen bo,
zakaj prav ti.

Spev ognjevit, spet
ruševac bo pel
spet bodo gore se golile,
zakaj ne rešiš se gomile.
Hrumeli bodo spet z gora
plazovi,
zakaj
pretudi, težki zemlje so
okovi
pozdravljeni za večno
mi, dragi, gore in snegovi.

GORA JE HOTELA

MIRO VRHOVEC

Sedim v topli sobi na Kriški planini. Zunaj sneži in bela odeja pokriva smreke in redke otoke trave. Gledam skozi okno. V začetku leta smo se s prijatelji domenili, da bomo prišli sem, da bi se naučili smučarskih veščin po celem. Zdaj bo sneg že kar v redu, le...

Torek je, dopoldne. Služba. Čas, kot da bi obstal. Misli tavajo. Želim si, da bi bilo že popoldne, ko bomo spet skupaj s planinskimi prijatelji na treningu. Telefon prodorno zabrni. Mama. Si bral? Ne. Majda in Nadica. Kraj? Nesreča? Kje? Kako? Iščem časopis. To gotovo nista ti dve, saj smo bili še v sredo skupaj. Članek v časopisu je podrl še tisto krhko upanje, da bi bila pomota. Svet se mi podira, v glavi razbija, spomin pričara pred oči njuni podobi.

Spoznali smo se jeseni, ko sta prišli na klub mladinskih vodnikov, kot rečemo tem srečanjem. Domenili smo se za skupne izlete v hribe; domenili smo se, da bomo hodili na trening na Kodeljevo in da bomo z diapozitivi pokazali tudi drugim, kako doživljamo gore.

Šmarna gora — oaza sredi zmešnjave cest, hiš in hrupa, kot nalašč za eno popoldne. Navzgor čez Turnc, navzdol v Tacen. Pot je blatna. Vsak čas komu zdrsne na korenini. Andreji, Tanji, vsakemu. Nadici tudi. Majdi tudi pa še roka jo boli. Gremo na klinični center, zdravnik ugotovi zlom. Mavec. Majda je žalostna, nekaj časa ne bo mogla v hribe. Na treninge pa kljub temu hodi.

Še preden se roka zaceli, je vreme preveč lepo, da bi človek zdržal v dolini. Hribi so veličastni, sem in tja že leži prvi sneg. Listje šumi pod nogami, ko gremo proti Vodnikovim koči. Popoldne smo na Toscu, se predajamo toplim sončnim žarkom in uživamo v razgledu. Jutro. Sonce nas pozdravlja, ko se vzpenjamo proti Mišelj koncu. Vedno bolj je vroče. Majda si naveže trak v lase, da ji ne bi padali na čelo (poleti so jo zaradi tega klicali »Šminka«). Na vrhu smo. Majda gleda, kod bo za Dan republike hodila s svojimi prijatelji — alpinisti. Hitimo v dolino, da bomo pravi čas doma.

Ljubljana. Vrstijo se treningi in srečanja na klubu mladinskih vodnikov, kjer sta Nadica in Majda med najbolj vnetimi člani. Vedno nam pripovedujeta, kako lepo je v Tamarju. Res sta navezani na to dolino.

Zadnjič smo bili skupaj v hribih na Plaskem voglu. Lepa zimska tura. Večer prej na Komni kockamo. Ko te Majda pogleda s svojimi velikimi očmi in ti reče, da za prijatelje res lahko še enkrat vržeš kocko, naredi to roka kar sama od sebe. Pa pade enka. Izgubil si. Majda se smeji in zmaga. Kako pravi pregovor: Sreča v igri je opoteča... V nedeljo pod Belo skalo igramo na ledene sveče, slikamo fantastične ledene tvorbe, slikamo drug drugega in jemo koščke ledu.

Tisto sredo smo šli v francoski kulturni center gledat planinske filme in počutili smo se kot v gorah. Zvečer odpeljemo Nadico domov, nato pa pri prijateljici jemo kompot in se pogovarjamo o hribih, o Nepal, o Yosemiteh, ki nam jih je z diapozitivi pričaral Nejc, o knjigah. Pogovor nanese na Saint-Loupovo »Gora ni hotela«, govori o fantastičnih padcih, ki so jih ljudje preživeli. Spomnim se očetovih besed o Pogačnikovem padcu s smučmi v Severno steno. Res, neverjetno. Majda pokaže nove plezalnike, oči ji žarijo, kako lahko bo poleti v njih plezala. Ura je pozna, vidimo se v torek.

Nato pride konec tedna. Gore vabijo, kdo bi se jim mogel upreti. Vsak od nas na svojem koncu uživa raj na zemlji. Dve dekleti sta šli na goro, ki sta jo tako ljubili. Polni sta življenja, dolina ostaja daleč pod njima. Kdo ve, kakšne so njune misli, kdo ve, kaj misli Gora. Gora pa bo tokrat hotela.

Potem pride tisti torek in dnevi, ko ni več veselja na svetu. Pogreb. Bela krsta, v kakršno položijo mladega človeka. Cvetje. Tema.

Konec tedna grem po poti, kjer smo zadnjič hodili skupaj. Pridem pod Belo skalo — ledene sveče so še vedno tu. Grem naprej — Plaski Vogel še stoji.

Še naprej — nad kočo se še vidijo naši sledovi. Človek se zamisli: Sledovi v snegu, ti minljivi sledovi človekove navzočnosti so še ostali, za dvema dekletoma, ki so se jima v očeh zrcalile svetle zarje bodočih dni, ostal pa je le še spomin.

Sneg pa še kar naletava.

Hlebov dom na Smolniku. Odkritje spominske plošče Pohorske čete — 14. maja 1971. Na slavnosti je bil navzoč tudi Sergej Kraigher

POHORSKA DOLGA SPOMINSKA POT

JOSIP TERŽAN

Naše gore, gozdove, hribovske kmetije, mesta in vasi, kraji partizanskih akcij in borb, trpljenja in smrti so sestavni deli naše narodnoosvobodilne borbe. Z vsem tem je obogatena naša naravna in kulturna dediščina.

NARAVNA DEDIŠČINA JE GEOGRAFSKA DANOST NARAVE, KULTURNA DEDIŠČINA JE NADGRADNJA ČLOVEKOVE USTVARJALNE MOČI.

POHORJE predstavlja naravno in kulturno zakladnico, saj je s »PARTIZANSKIM POHORJEM« postalo spomenik posebnega družbenega pomena. Naravne lepote Pohorja so opevali in opisovali pohorski pesnik Jurij Vodovnik iz Skomarja, prof. Janko Glazer iz Ruš, dr. Fran Mišič in Ludvik Zorzut iz Maribora. Številni strokovnjaki so raziskovali in opisali posebnosti Pohorja, arheološke najdbe, zgodovinski razvoj, gospodarstvo in današnji pomen Pohorja.

Mariborsko zgodovinsko društvo je skupaj s sekcijo za krajevno zgodovino republiškega zgodovinskega društva organiziralo v Ribnici na Pohorju od 17. do 20. septembra 1981 simpozij na temo: »POHORJE SKOZI STOLETJA«. Sodelovalo je nad sto strokovnjakov in znanstvenikov različnih strok, arheologov, zgodovinarjev, strokovnjakov za družbenopolitične in gospodarske vede, borcev NOB in strokovnjakov za varstvo okolja in ohranitev Pohorja pred komercialno-industrijskim turizmom, predvsem okolja velikih borb za svobodo, kot je Osankarica s Tremi žebli, poslednjim bojem legendarnega Pohorskega bataljona.

Samoupravna interesna kulturna skupnost Slovenska Bistrica je novembra 1981 izdala posebno brošuro na 47 straneh, formata 15 × 20,5 cm, o razvojno-zgodovinski opredelitvi slovenjebistriškega okolja, z inventarjem naravnih in kulturnih spomenikov pa s kratkim orisom naravne in kulturne dediščine.

O Pohorju je med narodnoosvobodilnim bojem izšlo veliko knjig in razprav, tako na primer knjiga v treh zvezkih Milice Ostrovske: »Kljub vsemu odpor«, Franca Filipiča: »Pohorski bataljon«, razprave o borbah na Pohorju Janka Ževarta, razprave sodelavcev Muzeja NO Maribor, itd.

Pohorje je bilo med okupacijo 1941/42 pomembno tako za okupatorja kot za partizane NOB. Okupator je »branil velikemu rajhu« priključeno ozemlje severne Slovenije, ko je

Hitler 1941. leta po izgonu zavednih Slovencev priključil te slovenske kraje »tisočletnemu nemškemu Rajhu«.

Pohorski partizani so branili svojo grudo, sveto slovensko zemljo, tisočletno dediščino slovenskih očetov in mater. Pohorje, predvsem njen severovzhodni del, je bilo zaradi svoje bližine Maribora prvi dve leti okupacije, 1941/42, do poslednjega boja legendarnega Pohorskega bataljona pri Treh žeblih, 8. januarja 1943, glavno področje partizanskih akcij ter hajk nemških okupacijskih sil na partizane. Pohorje je dajalo varno zavetje partizanom v svojih temnih gozdovih in skritih globačah, jih hranilo na svojih gorskih kmetijah. Po tragičnem boju pri Treh žeblih, je partizanski odpor na Pohorju popustil vse do prihoda XIV. divizije na Pohorje leta 1944.

Pohorje je spet oživel v borbah in zmagah nad okupatorjem. Pohorski partizani so skupaj z novimi brigadami Pohorje osvobodili že pred koncem druge svetovne vojne. Teh velikih zgodovinskih dogodkov, povezanih s trpljenjem in umiranjem borcev in talcev, usodnih za obstoj slovenskega naroda na tem delu Evrope, ne smemo pozabiti. Španski filozof George Santayana je zapisal: »Tisti, ki ne pomnijo preteklosti, so obsojeni, da jo ponavljajo.«

Borci, vezisti, planinci so si zamislili partizansko spominsko pot »Po poteh severovzhodnega Pohorja«, v spomin na Ruško četo in na Pohorsko četo-bataljon.

SPOMINSKA KROŽNA POT RUŠKE ČETE

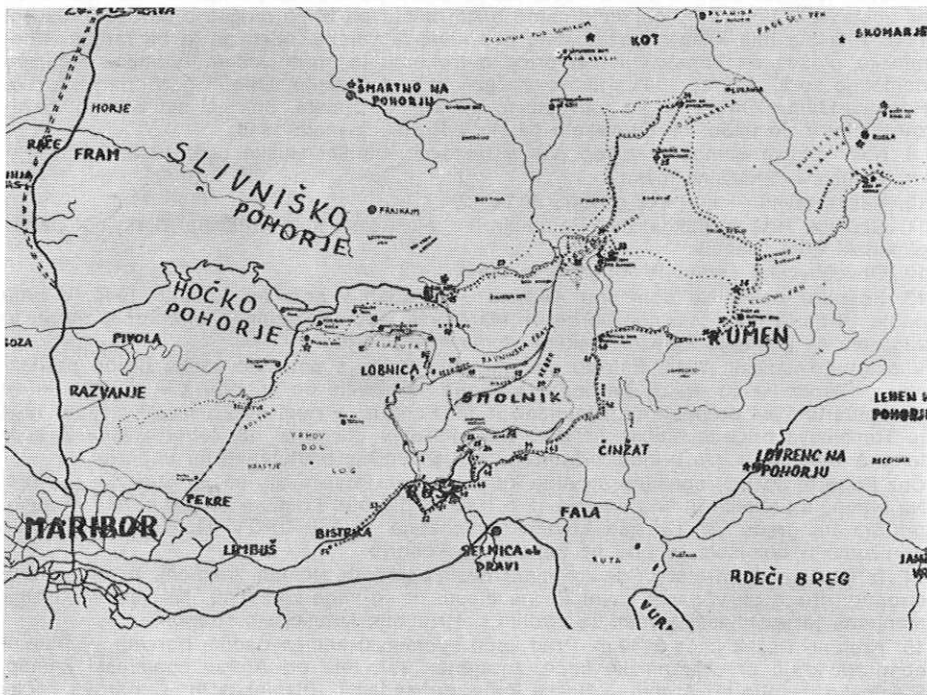
Start in cilj te poti je pri spomeniku na Trgu svobode v Rušah. Na poti od Ruš, Glažute, Areha, nazaj čez Strm v Bezovec, čez Ravnine do Glažute ob Lobnici v Ruše obiščemo 28 pomnikov.

1. Spomenik na Trgu vstaje v Rušah je posvečen 116 padlim borcem in žrtvam fašizma na območju takratne ruške občine.

2. Od spomenika mimo ruškega letnega gledališča.

3. Po gozdni poti do Šarhove kmetije. Lepa razgledna točka Pri lipi. Na hiši, pri vhodu, spominska plošča narodnemu heroju Alfonzu Šarhu-Iztoku, ki je padel, skupaj s svojimi tremi sinovi, v poslednjem boju pri Treh kraljih. Njegova žena Elizabeta je umrla v taborišču Auschwitz 1942.

Orientacijska skica SVZ Pohorja, bojno-operativnega področja Ruške čete in Pohorske čete.

Spomenik
padlim borcem in žrtvam
fašizma na Trgu vstaje
v Rušah

4. Sosednja kmetija je Žampova, Šarhove sestre, poročene Serenc. Na spominski plošči na novi fasadi hiše beremo, da so Žampovo domačijo 9. aprila 1945 vlasovci, Hitlerjevi hlapci, zažgali, ko so pred tem ustrelili hčerko Mileno in strica Jožeta, ranili pa sestro na begu. Tretjo hči so odpeljali v taborišče Ravensbrück, umrla je aprila 1945 v taborišču. Mater Terezijo so odpeljali gestapovci že 21. aprila 1943 v taborišče Auschwitz, kjer je tudi umrla.

5. Navzgor od Žampovine, kjer je prijetna izletniška točka Martnca.

6. Lepa kmetija Čandrovo, 740 m, tu je bila javka in oskrba za partizane, saj je bil sin Fedor Robnik vezist.

7. Jožef Robnik je živel na Mihovi domačiji vrh Čandra. Z ženo in sedmimi otroki je živel na majhni kmetiji. S partizani je sodeloval od začetka okupacije. Z Alfonzom Šarhom sta bila velika prijatelja. Bil je stalen gost. Partizani so se redno oglašali pri Mihovih. Knjičev Jože in Minka Ksela sta prihajala po kruh za partizane. Tudi Nemci so se zglašovali. Včasih je manjkalo samo nekaj minut pa bi se srečali s partizani. Jeseni 1942. leta sta bila blizu Mihovih ubita dva nemška vojaka, eden pa je bil ranjen. Spominska plošča na obnovljeni hiši prča o trpljenju in smrti Jožeta Robnika. »Mihovo domačijo so 27. marca 1945 vlasovci zažgali in pod Glažuto ustrelili gospodarja Jožeta Robnika-Miha.« Otroci so se pravočasno poskrili po gozdu. Starejši sin Stanko, partizanski kurir, je padel ob Dravskem mostu v Rušah 8. maja 1945.

8. Nad Mihovo domačijo odcep poti v Bezovec, bunker Ruške čete 1942. I.

9. Apnica — križiščna točka.

10. Velika ravna — kurirska postaja in TV 12.

11. Glažuta, 1022 m, nekdanje naselje steklarjev, z osnovno šolo in leseno cerkvico. Danes planinski dom Glažuta.

12. Obveščevalni center IV. operativne cone.

13. Sokolski počitniški dom pod Arehom — požgan v noči na 3. sept. 1944. V boju padlo 16 partizanov. Isto noč borbe pri Mariborski koči; požgana je bila koč, zjutraj je zagorelo še poslopje Železničarskega doma na Pohorju.

V poletnih mesecih 1944. leta so na tem delu Pohorja potekale velike borbe partizanov z okupacijskimi silami. Te borbene akcije so oživele po prihodu XIV. divizije, ki se je februarja 1944 prebijala na Štajersko in na Pohorje. V noči od 22. na 23. avgust 1944 je Tomšičeva brigada uničila nemško postojanko v Lovrencu na Pohorju. Dne 2. septembra 1944 sta ti dve brigadi likvidirali zadnje nemške postojanke na Pohorju.

Čez Pohorje so bile speljane številne kurirske poti. Povezovala so jih kurirske postaje. Na območju Lobnice je bila postaja 12 S/II in TV 12; nad Framom 13 S/II in nad Planico, pri Starem gradu TV 13; nad Lovrencem postaja 11 S/II in TV 11. Veliko postaj in partizanskih bolnišnic je bilo na zahodnem Pohorju.

14. Iz Glažute do Areha pridemo mimo dveh baročnih zidanih znamenj, prvo dvonadstropno, drugo ob vodnem izviru (je na glasu, da je voda zdravilna, 1247 m). Med znamenjema je spominski kamen za padlim partizanom, kolesarjem Hrenom.

15. Areh — Ruška koč 1249 m. Pred koč spominski kamen padlim borcem — planincem. Na kraju prve planinske koče, zgrajene 1907. leta pri Arehu, spominski kamen. Planinsko naselje pri Arehu — Ruška koč, depandansi »Planinka« in »Čandrova koč«

in veliko gospodarsko poslopje, uničeno v plamenih v noči od 11. na 12. november 1943. Tu so se redno zadrževali nemški vojaki. Urejeno smučarsko središče pri Arehu, smučišča, žičnice, Šport-hotel Areh.

16. Od Areha na severno stran po Strmci navzdol do Apnice in po gozdni poti proti zahodu, mimo Gladovnega studenca, pridemo v skalnati gozd Bezovec, 960 m, bunker Ruške čete leta 1942.

17. Ruška četa se je s svojimi 23 borci v noči na 30. november 1942. leta združila s Pohorskim bataljonom, ki je bivakiral višje v smeri Osankarice.

18. Pod Bezovcem, blizu Kulmanove hube (Ozim), 700 m, v Piskru nad Lobnico je biva-kirala narodna zaščita.

19. Na poti proti severozahodu je Sv. Anton. To je dominantna točka nad Rušami, 821 m. Lepa kmetija na tem hribu je Grizaltovo. Davorin Grizold, (1817—1871) je bil prvi predsednik Kmečkega bralnega društva Ruše, ustanovljenega 1865. leta. Zelo napreden kmet, načitan, spesnil je tudi nekaj priložnostnih pesmi.

Dne 28. marca 1945 je četa vlasovcev obkolila hrib, nekaj vojakov je udrlo v hišo in iz kuhinje, kjer je bila zbrana vsa družina, privlekla očeta Mirka in sina Franja, ju odvezla do kapele; tam so očetu iztaknili oči in ga ubili, sina pa primorali, da je gledal mučenje, nato so ga ustrelili. Ustrelili so še delavca Jožeta Friderika. Hišo in gospodarsko poslopje so zažgali. V kleti, polni sodov s pijačo, so rajali, se opili, streljali v polne sode in jih kotalili po bregu v dolino. Pri Grizoldu je bila javka.

20. Maroltova domačija, zahodno od Grizolda, bolj nedostopna v hribovitem gozdu, v strmini nad Lobnico, je bilo občasno zavetišče partizanov in javka.

Spomenik padlim borcem
legendarnega Pohorskega
bataljona — poslednja
borba 8. 1. 1943

Spomenik v Doliču — Mislinjska dolina

Foto M. K.

21. Nad Maroltom, višje v gozdu, 801 m, je bila postojanka okrajnega komiteja in mladine.
 22. Ob Lobnici je spodnja Glažuta, v prejšnjem stoletju vzorna steklarna, ki je svoje izdelke prodajala zunaj meja takratne avstro-ogrske monarhije. Ta tovarna je zgradila »rižo« ali »drčo« za spravlanje lesa z vrha Pohorja.
 23. Na Pogačnikovem mlinu ob Lobnici je spominska plošča partizanoma Jožetu Matovšku in Jaku Šengu, skojevcema, ki sta v borbi z nemškimi orožniki padla.
 24. Elektrarna Pogačnik ob Lobnici je dajala elektriko kovačiji in razsvetljavo Rušam že 1908. leta. V njej so se zbirali ruški mladinci-skojevci. Konec decembra 1941 so ruški partizani Miha Pinter-Toledo, Jože Knific-Iks, Zvonko Terpin-Zdravko, Jaka Špenga-Volga in Franc Jezernik organizirali Ruško četo.
 25. Pri vходу v tovarno »Jeklo-Ruše« (prej Železarna Pogačnik) je spominska plošča stavki kovačev oktobra 1939. leta.
 26. Spominska plošča na hiši v Knifičevi ulici št. 43 je posvečena ustanovnemu sestanku OF dne 28. maja 1941.
 27. Na poti v Ruše, mimo ruškega pokopališča, stopimo na pokopališče k dva metra visokemu spomeniku »Padlim žrtvam dela«, ki ga je sklesal kipar in slikar Lojze Šušmelj, sam žrtev okupatorja; ustrelili so ga kot talca.
 27. Osnovna šola Ruše, posvečena pesniku prof. Janku Glazerju,
 28. priključena telovadnica pa narodnemu heroju Mihi Pintarju-Toledu, španskemu borcu, prvemu komandirju Ruške čete in komandirju Šaleške čete, padel 5. junija 1942 v Savinjski dolini pri reševanju ranjenega partizana.
- Našo spominsko 30 km dolgo pot končamo spet pri ruškem spomeniku. Preberimo verz Janka Glazerja, vklesan je v granitni kamen spomenika:

»Postoj, tovariš, spomni se na mrtve!
vse, kar veliko je, vzkali iz žrtve.
In ti, ki živ si, mrtvim si dolžnik.«

SPOMINSKA POT POHORSKE ČETE — BATALJONA

Areh — (pohorska narečna oblika za Henrika). Cerkev je posvečena cesarju Henriku II., ki je vladal od 1002. leta do 1024. Lovrenčeva kapela, ki s severovzhodnim vogalom sega v zakristijo cerkve, kaže romanski slog. Na Lorenčevo, 10. avgusta 955. leta, se je bila velika bitka na Leškem polju; v njej so bili Madžari premagani. Od starodavnih časov je Arh na Pohorju privlačna točka izletnikov in romarjev. Arh je prva točka na Pohorju organiziranega planinstva v Podravju.

Pri Arehu začnemo spominsko pot Pohorske čete, ko bomo obiskali 26 pomnikov. 29. Po markirani transverzali gremo proti zahodu. Žigertov vrh, 1347 m, triangulacijska točka.

1903. leta je PD Ruše postavilo razgledni stolp, visok 33 m. Danes je Žigertov vrh vključen v zimskošportni center Areh.

30. Bajgot ali Plošč, prikupna izletniška točka ob gornjem toku Lobnice, z rekonstruiranim delom »riže«, oglarske kope. Gornji vhod k lobniškim šumikom.

Pesnik Janko Glazer je zapel:

»Sem prijatelj se napoti,
kadar truden si in loti
se te slast težav:
tukaj v teh daljav tihoti,
tukaj v teh goščav samoti,
spet boš prost in zdrav!«

31. Slap Šumik.

Lobnica pada med tonalitim skalovjem, zdrkne čez 20 m visoki prag naprej proti Dravi, čez Mali Šumik in kaskade. Skalovje zanimive arhitektonske oblike daje lobniškim šumikom poseben čar: Trije hlebi, Ravbarske peči, Jelenja peč; redko rastlinje in zanimiva flora v kanjonu Lobnice. Zavetišče partizanov!

32. Gozdarski dom nad Šumnikom, po osvoboditvi prvi planinski dom na Pohorju, odprt že konec 1945. Vse druge planinske koče so pogorele.

33. Spomenik nad Šumikom, posvečen boju borcev XIV. divizije, dne 29. junija 1944. Padlo šest borcev, med njimi narodni heroj Remih Dušan-Duško.

34. Osankarica — Muzej NOB.

Dokumentacija veličastnega boja pri Treh žeblih in drugih bitk po Pohorju. Prezidij ljudske skupščine SFRJ je devetim borcem Pohorskega bataljona podelil naslov narodnega heroja.

35. Trije žebli, kraj poslednje borbe legendarnega Pohorskega bataljona 8. januarja 1943. 69 borcev in bork je vzdržalo v borbi s sovražnikom, ki je imel 30-kratno premoč. Na bojišču so obležali mrtvi vsi borci in borke, le eden je bil ranjen. Pozneje so ga ustrelili. Sovražnik je imel 19 mrtvih in na desetine ranjenih. Na kraju boja ni nihče pokopan. Le s krvjo prepojena ruša in spomenik sta priči dogodka.

36. Klopni vrh, kraj prve odprte borbe z okupatorjem na Pohorju, dne 17. septembra 1941. Pohorska četa je napadla nemško postojanko v planinski koči na Klopnem vrhu. Po hudi borbi so se Nemci spustili v beg v gozd. Padla sta dva nemška vojaka, enega ranjenega pa so pustili ležati. Padel je en partizan. Okupator je razglasil Pohorje za »zaprto področje«.

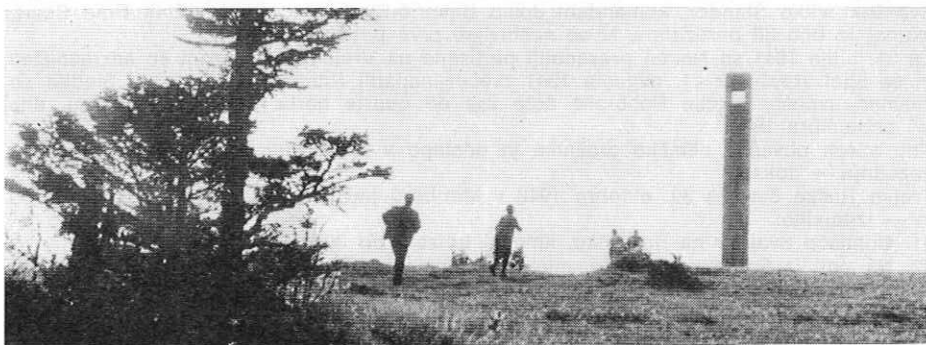
37. Od spomenika na Klopnem vrhu se odcepimo od Slovenske planinske transverzale v severno smer proti Turnu in Lamprechtovem vrhu — 1200 m oziroma 1230 m. Tu je bila TV 11 (38).

39. Fišerjeva žaga — spodnja postaja smučarske žičnice Rogla-Fišeržaga, mimo Stare glažute na Hlebovo na Smolniku.

Hlebov dom, 868 m, je bil zbirališče partizanov julija 1941. leta. Spominska plošča na domu je posvečena Pohorski četi.

Jezerski vrh na Pohorju

Foto M. K.

Sergej Kraigher govori ob odkritju spominske plošče Pohorski četi na Smolniku, 14. maja 1971

Hlebov dom je od maja 1927 naprej planinska postojanka PD Ruše. Tu je bila že od nekdaj gostilna. Zaradi svoje idilične lege je privlačna izletniška točka, posebno za »male turiste«. Hlebov dom je na važnem križišču pohorskih poti.

Junija in julija 1941 je bil v Hlebovem domu živahen promet. V polni izbi so se gnetli turisti, planinci, domačini, mladi in stari.

Zadnjo nedeljo v juniju 1941 je prišla na Smolnik tudi turistka, planinka iz Maribora, Sonja Oman. Stoječ na pragu doma jo je oskrbnica Tončka Dolinšek že od daleč pozdravila: »O, kdo prihaja, lepa Sonja! Dolgo te že ni bilo na Smolnik.« Sonja v zadregi: »Bila sem zelo zaposlena. Zdaj pa bom redno prihajala!« In res! Prihajala je vsak teden najmanj enkrat! Vrtela se je v gostinski sobi med turisti, govorila, se smejala in prisluškovala.

V Hlebovem domu so se zadrževali turisti, ki so se odločili, da se ne bodo vrnili v Maribor. Šli bodo v partizane. Bili so to Angelj Besednjak, Maks Grohar, Ivo Polanšek, August Greif, Drago Flis in drugi. Iz Ruš Miha Pinter-Toledo, Jaka Špenga, Franc Jezernik, Drago Varga, Niko Košenina, Jože Mataln, Janko Muc, Rajko in Ljubo Bečela in še drugi, ki so prihajali in odhajali.

Na Vrelenku nad Lovrencem na Pohorju, pod Fokol-koglom, 1187 m, je v lovski koči Vili Šlander urejal šolsko taborišče po nalogu vrhovnega komiteja. Pridružil se mu je Boris Čizmek. Do konca meseca julija 1941 je prišlo na Vrelenk veliko partizanov. Zaradi konspiracije so se tudi iz Hlebovega doma konec julija preselili na Vrelenk. 30. julija 1941 so ustanovili partizansko četo na Pohorju. Komisarja sta bila Gašpar Švenšek, Vilko Šlander, komandant Josip Bakarič-Stari, njegov pomočnik Fran Ekart; skupaj je bilo 30 partizanov, ki so sestavljali prvo pohorsko četo.

Že 31. julija 1941 so Nemci presenetili partizane na Vrelenku. Partizani so se razbežali in se spet zbrali ter 11. avgusta 1941 zvečer napadli Ribnico na Pohorju. Sledile so številne uspešne akcije Pohorske čete vse do odprte borbe na Klopnem vrhu, dne 17. septembra 1941.

Kdo sproti obvešča nemške orožnike in gestapo v Mariboru? Sumi... razni sumi in nazadnje — dokazi!

Trojka Ruške čete je 30. oktobra 1942 v Mariboru likvidirala Sonjo, vohunko gestapa in — izdajalko.

41. Gostišče Švajger na Smolniku, kmečki turizem pri 300 let stari lipi.

42. Na poti iz Smolnika v Ruše, mimo lepe kmetije Globokar, javke. Lep razgled na Dravo in Falo. Na Globokarjevem vrhu, 616 m, radioodajna postaja.

43. Od Globokarjevega vrha strmo navzdol do Drave zgrajen turški zid, za obrambo pred Turki v 16. stoletju.

44. Mimo Glazerjeve domačije, danes je tu stanovanje kovačev;
45. pridemo v Metalplast, nekdanj kovačije, tekstilna tovarna, danes tovarna plastičnih izdelkov. Na spominski plošči v tovarni beremo: »V septembru 1936 so tekstilni delavci s stavko zahtevali svoje pravice in jih dosegli.«
46. Na novem gasilskem domu Smolnik je vzdana tudi spominska plošča padlim gasilcem v NOB. Druga spominska plošča je posvečena narodnemu heroju Alfonzu Šarhu.
47. Prva hiša v Glazerjevi ulici je rojstni dom pesnika prof. Janka Glazerja.
48. Ustanovitev SKOJ v Rušah septembra 1938 v kleti hiše Matovšek, od Glazerjeve hiše severno čez železniško progo.
49. V Toledovi ulici ob železniški progi je hiša, kjer je stanoval Miha Pinter. Leta 1936. odšel med španske borce.
50. Železniška postaja Ruše, pred njo plastika v spomin NOB.
51. Tehnično-kemična šola Ruše leta 1980 imenovana po komandantu Ruške čete in komandirju III. čete Pohorskega bataljona.
52. Spomenik na dvorišču Tovarne dušika Ruše, posvečen vsem padlim borcem in žrtvam fašizma, ki so bili zaposleni v tovarni.
53. Spominska plošča na Mladinskem domu Bezena, borcem in preleti mladi krvi Ruške čete.
54. Spominska plošča padlim delavcem v NOB tovarne TOBI-Bistrica. Bistričani hodijo na Areh po svoji poti ob potoku Bistrica, ki izvira izpod Areha in teče po lepi dolinici Log, kjer stoji in raste tisočletna tisa.
- Padale so žrtve, gorele domačije, iz te krvi in ognja bujna rast zdaj klije!

ZAPISKI S POTI SPOMINOV

BOŽO JORDAN

Z zahvalo iz srca globin,
bo večno živ na vas spomin.

Kmalu bo minilo leto, ko so se na Gorah srečali vodje planinskih šol in so ob tej priložnosti šli tudi na izlet na Kopitnik. Tedaj nam je Klemen zaupal, da snujejo »Pot spominov NOB« v tej občini. Razkazal nam je del trase, ki je že bila v delu. Odpri so jo leta 1981 in sicer PD Dol pri Hrastniku in PD Hrastnik.

23. januarja smo jo z železniške postaje Hrastnik mahnili pod železniškim nadvozom po cesti ob Savi navzdol. Kmalu smo pod železnico prešli na drugo stran, zavili po dobri vozni poti v breg in v zgornjem koncu šli še čez potoček v Krnicah. Tu smo pri hišni številki 32 odtisnili žig številka 2. Na sosednji zidanci je vzdana spominska plošča. Steza je potegnjena in se vije v breg po rebreh sončne Gorice (684 m). Pri skupini hiš s spomenikom prečkamo tudi planinsko pot čez Krnice na Gore (opis poti najdete v Vodniku po posavskem hribovju, št. 238). Dvigamo se proti Zavratom, vsaj tako so povedali domačini. Nad nami stoji zapuščena Grčarjeva domačija; streha gospodarskega poslopja že kaže rebra. Kmalu pridemo na sedlo, kjer je kapela Češena Marta ti! Tu prečimo planinsko pot, ki drži na Gore čez Kovk, gremo levo po vozni poti po naseljeni planoti rahlo v breg v vas Kovk, kjer pri hiši Gregoravsu, Kovk 3, dobimo tretji žig. Pred hišo je spomenik. Ob poti smo lahko opazili avtomatsko vremensko postajo (za spremljanje »dima« 362 m visokega dimnika, prav tako je še v bližini Šoštanja) in TV pretvornika na Kovku, 658 m. Od tu naprej pa gremo po dobri vozni poti na Marno. Smo na razpotju s planinsko potjo, ki drži z Dola na Gore (opis št. 277). V zaselku Kupča (Kupška) vas se nam odpre razgled. Treba je še skozi gozd in pri Peklarju stopimo na vožno pot za planinski dom na Gorah. Za hojo smo potrebovali tri ure. V planinskem domu na Gorah smo odtisnili že četrti žig.

Od doma smo šli nazaj po cesti do označenega odcepa za planinski dom na Kopitniku, potem smo se prepustili trasi Z poti. Ta dan je bila na Kopitniku gneča, saj so bili tu mladi iz polulske in hudinjske celjske osnovne šole. Po enourni hoji si odtisnemo peti žig.

Od doma se obrnemo proti Turju. Blizu doma nas sprejme vozna pot čez Turski les do Završnika; tu pa smo že na cesti za Gore in na Z poti. Ob cervki je lep pogled proti vzhodu in severu na venec gričev in gora, od Donačke gore pa vse do Čemšeniške planine. Pod gorskim vencem pa so prelepe slovenske vasi, od Svetine do Sedraža. Bližnje vzpetine pred nami so Govško brdo, Babe, O(j)stri vrh. Cesta se v strmem zavoju spusti v vas Turje (589 m) pod nami. Cerkev sv. Štefana je iz 16. stol., sedanja oblika pa izvira iz prve polovice 18. stol. Onstran je šola iz l. 1897. Med njima je globel s cesto, v kateri prihaja na površje laški lapor. Turje je bilo v fevdalni dobi največje

kmetko naselje v laški gosposčini. Od tod je doma strokovni pisatelj (in moj profesor) Janko Orožen, ki je lani praznoval 90-letnico (PV 1982/95). Pri kapeli zavijemo levo na Orožnovo dvorišče, kjer bomo dobili šesti žig. Hoje je bilo za slabo uro. Z dvorišča gremo na cesto, kjer je nov spomenik NOB. Od njega se spustimo po poljski poti med sadovnjaki in njivami ter dalje čez gozd Lošč v Brezno na avtobusno postajo (30 min.). S Turja gremo lahko po »Z« poti na Marno, kjer nam je na voljo žig št. 14; dobimo ga v gostišču Marno, potem naprej skozi vas Marno in Krištrandol v Dol; tu je v bifeju PD Dol še zadnji žig št. 15. Morda bomo dobili tudi značko, če smo opravili že ta del poti. Mi smo jo mahnili po trasi spominov ob Brezniškem potoku ali lčni v Zgornje Brezno, po dobri cesti proti rudniku. V zgornjem delu smo zavili s ceste, šli mimo velike hiše, rudniškega poslopja in naprej do zadnje hiše, pri Zdovcu, Brezno 13; tu je sedmi žig. Potrebovali smo debelo uro do sem. Mi smo obiskali še Rečico, se potem vrnili, šli mimo kapele po bližnjici v Unično, tam pa smo počakali avtobus za Marno. Domov smo odšli brez žiga, ker smo prišli skupaj z avtobusom z Dola.

Šestega februarja smo se peljali z avtobusom do Marnege. Odtisnili smo si še manjka-joči žig in šli na pot. V vasi Marno je odcep poti za Dol. Mi smo izbrali dobro vozno pot in jo skrajšali z dvema bližnjicama med ovinki. No, prišli smo v vas Unično. V vasi smo šli desno, v dolinico. Ob visoki preži so se mirno pasle srne, saj zdaj uživajo v svo-bodi. Minili smo dvojce lesenih hiš, za njimi smo zavili na levo in se počasi začeli dvigati po opuščenem delu naselja po gozdni poti in mimo spomenika partizanu Petru. Kmalu smo zunaj gozda, na obdelanem svetu. V eni uri smo prišli v Brezno, in se »mimo žiga« vzpeli v breg po vozni poti. Na sedlu je kapela. Tu sta se dva domačina ukvarjala z lesom. Povprašal sem ju po kraju. Razložila sta mi, da so to Zavrata in hrib na desni pa se imenuje Govško brdo (812 ali 811 m, na kartah najdemo tudi Golški hrib, Govški vrh, Govce, Golce, Golec). Morda je prav tudi Golec, ker je bil menda gol. Tako je ta vrh imenoval pokojni Selan (Turistična karta Slovenije, DZS). Govca je po njunem le ime zginulega zaselka Govce (zaradi rudnika). Zahodno so Babe in Ostri vrh. Spuščamo se v dolino Rečice; razgled pa je na Malič (TV pretvornik), na šmohorsko cerkev, Pernice in na značilno obliko Gozdnika, simbola Savinjske planinske poti. Hodimo mimo samotnih kmetij, prečimo potoček in stopimo na sončni breg do doma-čije, ki hrani osmi žig (Jakopič, Rečica 13). Potrebovali smo okoli tričetrt ure. Na ostankih požgane domačije je spominska plošča trem partizanom. Od tu smo se začeli vzpenjati. Grelo nas je prijazno zimsko sonce (poleti se morda lahko odžejamo pri dveh vodnih virih). Namenjeni smo bili na Spodnji Kal. Nad senožetjo je domačija skoraj na vršini. Treba je še skozi gozd in že smo na cesti. Šli smo do domačije Borovšak, Kal 3; tam smo dobili deveti žig. Po cesti gre tudi oznaka Z poti; z njo hodimo do »turškega križa«. Za to sončno pot pa do domačije smo potrebovali tričetrt ure. Od tu smo šli po cesti navzgor, potem po dolini do kapele in po vozni cesti do spomenika. Pri spomeniku je razpotje. Mi smo izbrali travnato pobočje, šli smo mimo samotne nizke bukke, ki kljubuje vetru, do planinskega doma na Kalu. Tam smo dobili deseti žig; do njega smo potrebovali 40 minut.

Pred nami je zdaj Mrzlica; tam smo srečali dva PLV, ko sta ravno zaključevala to pot (prej so skupaj hodili planinci PD Ljubljana-matica). Na razpotju smo zavili na levo, se

S poti spominov NOB
občine Hrastnik, Čeče.

Foto B. Jordan

Na Poti spominov NOB
občine Hrastnik,
Vrharjeva domačija,
Čeče 15

Foto B. Jordan

obrnili navzdol po dobri gozdni poti in se kmalu znašli na vozni poti. Preskočili smo potoček in srečevali prve počitniške hišice. Tu so že Čeče. Srečali smo še nekaj konj, ki so vozili dolg smrekov hloď za oblogo. Pri kozolcu so zavili levo navzdol, mi pa smo šli naravnost ob gozdu do Vrharja, Čeče 15; tu smo odtisnili naslednji, enajsti žig. Po uri hoje se nam je prilegel kozarec res dobrega domačega jabolčnika. Po lepo urejenem kozolcu smo minili spomenik, se po bližnjici spustili v dolino. Pazimo na oznake, ker jih je mnogo težje zaslediti kot naše markacije, čeprav so na gosto posejane, se pa slabo vidijo, posebej na drevju, ker je pač le rdeča peterokraka zvezda. Dobro bi bilo, ko bi bila zvezda na beli podlagi. Mar ne bi celotno pot označili kar z našo planinsko markacijo in ji dodali črko H? Zavili smo mimo Sv. Katarine navzdol po bližnjici, šli čez most na Bobnarico in od tam na asfaltno cesto. Minila je ura. Smerna tabla nas je opozorila, da moramo na desno po žig v gostišče »Čeče« (odprto le od 12. ure naprej). Od tu smo šli po cesti, mimo spomenika med smrekami in se znašli v — Hrastniku. Namesto na avtobus (Cesta 3. julija) smo raje izbrali v strm breg na desni, šli po Cesti Josipa Brinarja v Studence, kjer je bil ta mož doma (J. B., 1874—1959, šolnik, pedagoški, mladinski in lovski pisatelj ter avtor knjig za pouk zgodovine in slovenščine). Povsem nova asfaltna cesta drži do spomenika padlih borcev. Morda se ti tu potoži ob vzponu z Rečice po travnatem pobočju, ki ga lahko od tu opazuješ, ko hodiš po trdem asfaltu. Tu dobimo še 13. žig (Cesta padlih borcev 32). Po njej se spustimo na glavno cesto do avtobusne postaje.

Desetega februarja popoldne je bilo treba še v muzej, saj je odprt samo ob sredah od 16. do 18. ure. Toda žig je mogoče dobiti tudi zunaj tega časa. Tako smo spoznali tudi nekaj zgodovine. V Dolu pa je konec poti.

Pot je mogoče prehoditi v dveh dneh. Lahko jo prehodimo »po delih« po lastni presoji, z obiskom posameznih planinskih postojank. Primerna je za jesen in zgodnjo spomlad, ko višje v gorah ni varno, ali pa za kondicijski pohod v slabšem vremenu.

V Dolu sem se namenil poiskati Klemena, da bi mu dal izkaznice. Povedali so mi, da so ga pred mesecem dni pokopali. Naj te vrstice veljajo tudi spominu na najino srečanje!

PLANINSKA DRUŠTVA KI OSKRBUJEJO PLANINSKE OBJEKTE:

Planinski vestnik začenja s to številko objavljati vinjetne risbe naših planinskih postojank z najbolj nujnimi podatki:

- Kdaj je bila koča zgrajena, adaptirana, razširjena
- Kdo jo oskrbuje
- Od kdaj do kdaj je odprta
- Glavna izhodišča
- Informacije o koči

Fotografije s temi podatki pošljite na naslov: Uredništvo PV, Dvořakova 9, Ljubljana.

Vsako leto znova bela je Golica ...

Foto F. Sluga

društvene novice

Ob slovesu od Vinka Mlinarja

Tretjega februarja letos se je na poledenelih vesinah pod Kalško goro smrtno ponesrečil načelnik komisije za alpinizem Planinske zveze Slovenije Vinko Mlinar.

Lepo vreme ga je zvabilo, da je s soprogo in še tremi planinskimi sopotniki šel na zimsko turo v Kamniške Alpe, s katere se ni več vrnil v svet živih.

Nesreča je močno odjeknila v javnosti in posebej med alpinisti in planinci, ki smo Vinka poznali, skupaj z njim hodili v gorski svet in usmerjali planinsko dejavnost.

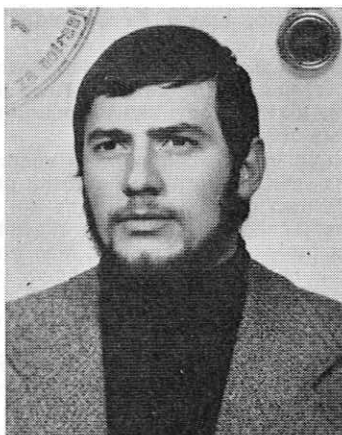
Nesreča se je primerila komaj mesec dni po prehodu v novo leto, ob katerem smo si tudi z Vinkom izrekli spodbudna voščila, da bi nam bilo nasploh in še posebej planinsko naklonjeno, prepleteno z vzponi na vrhove in uspehi pri organizacijskem delu.

Dobrim željam ni bilo v vsem ugodeno. Že januar je grobo posegel v hribovske vrste in nas opomnil, da sta lepota gora in zanos njihovih oboževalcev hkrati tudi strašno blizu svojemu koncu, svojemu izničenju, ko svetloba brez poprejšnjega opozorila utone v temo, ko utripu srca nenadoma sledi tišina in radost polnokrvnega doživljanja v enem samem hipu usahne v popolno umirjenje in negibnost.

Vemo, da vse to sodi v zakonitosti življenja, ki nas navsezadnje vedno obvladajo in se jim ne moremo izogniti kot zapreki na planinski stezi ali težavi v steni. In vendar boli, ko vemo, da je usahnilo mlado življenje, ki se je pravzaprav komaj začelo. Življenje, pred katerim so bila odprta še vsa pota in neuresničeni še skoro vsi načrti.

Vinko je prišel iz samot Golega vrha, ki ga obdajajo gore. Niso niti visoke niti divje, so pa — kot pač vse gore — skrivnostne in mikavne s svojimi blagimi temeni, mirom in temnimi gozdovi, z dišečimi senožetmi, kjer imajo tudi misli bogato pašo. Življenje ga je že zgodaj povedlo v svet, v bližnji Logatec in Ljubljano, kjer je poleg drugih znanj osvajal tudi abecedo alpinizma in hkrati postal njegov organizator.

Alpinistični odsek v Logatcu je v marsičem njegovo delo. Bil je ves čas neutrujen nenehno je snoval in stremel, da omogoči doživljanje gora tudi svojim vrstnikom. Da

Vinko Mlinar

bi se to zgodilo, je prispeval bogat delež v organizacijskem delu, kot instruktor alpinizma pa tudi pri vzgoji pripravnikov in mlajših alpinistov.

V teh hotenjih je razumljivo, da je postal tudi član komisije za alpinizem. Hotel je prispevati k napredku alpinizma v njegovem najvišjem strokovnem telesu in se odlikoval kot marljiv, prizadeven, razsoden in premišljen delavec. Ni se ustrašil nehvaležnega dela organizatorja, ki utira in gladi pota drugim, ki lomi ovire, da bi tovariši hitreje napredovali.

Vemo, da je bil pri tem delu na moč predan, pogumen, nesebičen in resnično trden. To je v polni meri dokazal, ko je bila komisija za alpinizem v krizi in je požrtvovalno prevzel dolžnost njenega načelnika.

Oris pokojnika bi ne bil popoln, če ne omenimo njegovega dela v GRS. Bil je pripravnik postaje v Škofji Loki, sila marljiv, prizadeven in skrajno požrtvovalen. Prizadeval si je, da čimprej osvoji potrebno znanje, pridobi izkušnje. Zato je vestno sodeloval v vseh akcijah postaje. Pogrešala ga bo zlasti mladež škofjeloških šol, ki jo je pogosto spremljal na njenih izletih, skrbel za njeno varnost in jo vzgajal z napotki za varno hojo po gorah.

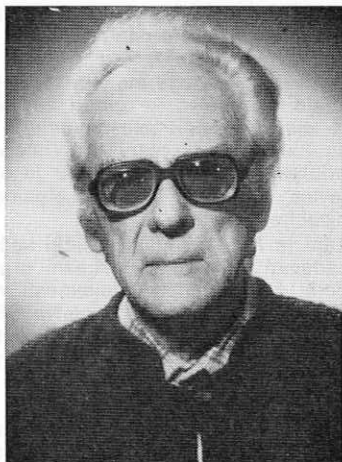
Tak je lik preminulega. Ob njegovi smrti ostaja vidno delo in spričo tega tudi velika praznina, ki je resnično ne bo mogoče kmalu zapolniti. Ne bomo se več srečali ne na stezah ne v stenah, a vendar bo v mislih pogosto z nami. Hvaležni smo mu za obsežno opravljeno delo in tovarštvo, zato ga bomo ohranili v trajnem spominu.

P. Š.

JOSIPU TERŽANU OB OSEMDESETLETNICI

V planinskih vrstah je mnogo idealistov, ki poleg drugih obveznosti tudi desetletja vztrajajo pri delu za razvoj in napredek planinstva. Eden takih je tudi naš jubilar — dipl. inž. Josip Teržan.

Zibelka mu je stekla 24. 1. 1902 v Petrovčah pri Celju. Leta 1921 je na celjski gimnaziji maturiral, leta 1926 pa v Zagrebu diplomiral na gospodarsko-gozdarski fakulteti. Prvo službo je nastopil pri Kmetijski družbi za Slovenijo v Ljubljani. Nato ga je pot vodila v Beograd, leta 1930 pa ga je pripeljala v Ruše, v Tovarno dušika. V Rušah je dočakal okupacijo. Niso mu prizanesle tegobe vojne vihre in z družino so ga leta 1941 izselili v Srbijo. Od novembra 1944 je delal v Beogradu v poverjeništvu za obnovo dežele. Takoj po osvoboditvi se je maja 1945 vrnil v Ruše; tu je v Tovarni dušika leta 1962 dočakal upoko-

Josip Teržan, december 1981

jitev. Kot krajan pa še vedno snuje in dela.

Že kot dijak je postal član Savinjske podružnice SPD. Član PD Ruše je od leta 1931, njegov aktivni odbornik pa od leta 1932.

Kljub visokim letom je še vedno delaven na vseh področjih in ne pozna utrujenosti. Javnost ga še vedno pozna kot vestnega, natančnega in marljivega aktivista, za kar je prejel številna odličja. Med drugimi red republike z bronastim vencem, srebrni in zlati znak PZS, zlati znak PZJ in jubilejni plaketo PZS ob sedemdesetletnici. Za izredne zasluge, ki jih ima za PD Ruše, pa smo ga ruški planinci na lanskem občnem zboru izvolili za našega častnega predsednika.

Prav takega, živahnega, marljivega in zdravega, kot je, ga želimo njegovi planinski prijatelji še dolgo med seboj, zato mu iz vsega srca kličemo: Še na mnoga leta.

P. J.

POHOD NA POREZEN

Zjutraj ob 6.15 smo se zbrali na železniški postaji Bled-jezero. Veseli in polni pričakovanj smo se odpeljali proti Podbrdu. Nato smo se skupno z Božom in tovarišem Serajnikom odpravili proti vrhu Porezna. Čeravno je med potjo snežilo, smo utrujeni, vendar nasmejanih obrazov prišli na vrh. Na vrhu smo se tudi fotografirali. Najbolj zanimiva in smešna je bila pot v dolino. Pod zadnjice smo si dali polivinilaste vrečke in se tako spuščali v dolino. V Podbrdu smo ponovno stopili na vlak in se polni lepih vtisov vrnili na Bled.

Iris Požar, 3. c

POROČILO MLADINSKE KOMISIJE ZA LETO 1981

(Nekaj podatkov iz poročila mladinske komisije PZS za leto 1981)

Raziskave javnega mnenja 1970—1980 uvrščajo planinstvo — glede na množičnost — med prve štiri telesnokulturne dejavnosti. Lani je bilo v planinske vrste vključenih približno 45 000 mladih, kar je skoraj polovica celotnega članstva planinske organizacije.

Lani je MK uspelo uresničiti večletna prizadevanja, da bi se ustrezni organi opredelili do planinske dejavnosti na šolah. Priporočilo Zavoda za šolstvo SRS o planinski dejavnosti na šolah predstavlja pomemben dokument za tista planinska društva, ki šele načrtujejo delo s skupinami na šolah.

Mladinska komisija je lani organizirala več vzgojnoizobraževalnih akcij: zimski tečaj za mladinske vodnike v letnih razmerah, tečaj za pla-

ninske inštruktorje in tečaj za mentorje planinske vzgoje. Tečaje za mladinske vodnike v zimskih razmerah je uspešno opravilo 26 udeležencev (v letu 1982 — 22 udeležencev), 95 za letne razmere, 24 mentorjev in 17 planinskih inštruktorjev.

Leta 1976 smo začeli akcijo »ciciban — planinec«. Doslej je bilo podeljenih 10 516 našitkov (v letu 1981 — 2165) in 921 znakov (v letu 1981 — 314).

Najbolj množična akcija »pionir-planinec« poteka v okviru programa planinskih sekcij na vsaki četrti osnovni šoli. Lani smo podelili 361 bronastih, 96 srebrnih in 62 zlatih znakov »pionir-planinec«. V akciji so zastopana PD iz vse Slovenije, manj iz Prekmurja, Bele krajine in zahodne Dolenjske.

Kot oblika dela MO se vse bolj uveljavljajo planinski tabori — letni in tudi že zimski. Več MO že vodi tudi interno malo planinsko šolo, ki je namenjena mlajšim pionirjem.

Zelo pozitivne so izkušnje odborov za delo z mladino pri MDO, ki za več PD skupaj organizirajo planinske taborne ali pa na istem tabornem prostoru organizirajo z isto opremo več zaporednih taborov.

Akcija »Mladina in gore« tudi v minulem letu ni imela pričakovanega odziva. Ko mladi planinci zapustijo pionirske planinske skupine, so njihove želje in interesi drugačni, kot jih zmorejo uresničevati v okviru svojih planinskih sekcij na srednjih šolah.

V minulem obdobju je bilo 6 področnih tekmovanj in republiško tekmovanje na Črnem vrhu, udeležili pa so se tudi državnega prvenstva v Makedoniji. MK PZS je sodelovala pri o organizaciji Milovanovičevega memoriala v Ajdovščini.

M. K.

MLADI PLANINCI IN DELOVNE AKCIJE

Mladinsko prostovoljno delo v naši socialistični družbi že vseskozi pomaga graditi in utrjevati materialne osnove v samoupravljanju. Vendar pa že ugotavljamo, da je zanimanje za delovne akcije, predvsem mladih, manjše, kot je bilo v letih po vojni. Znano je, da mladinsko prostovoljno delo pri nas (predvsem v Sloveniji) slabo vrednotimo, se ne obnašamo do mladinskega prostovoljnega dela tako, da bi bilo delu v prid, ampak celo nasprotno. Zakaj?

Množičnost terja, da postanejo MDA zanimive za mladinsko organizacijo in za skupno delovanje vseh organov in organizacij, ne pa samo za centre MDA. Prav to, da v ZSMS ni dovolj zanimanja za MDA, povzroča težave, s katerimi se iz leta v leto srečujemo; te so — nepopolne in slabo pripravljene brigade in akcije, neustrezna struktura udeležencev, zastarelost programov, metod in oblik dela in življenja na akcijah in podobno. Tak odnos

do mladinskega prostovoljnega dela v ZSMS ter nezainteresiranost drugih družbenih profilov, predvsem družbenopolitičnih organizacij, predstavlja poglavitno zavoro v celovitem predvidevanju, da bi take težave in pritiske ublažili, saj vemo, da so tudi kot odraz ekonomske krize, ki se kaže v zmanjšanju sredstev za pripravo in izvedbo akcij pa tudi v tem, da se vse več mladih odloča za plačano delo v poletnih mesecih. S temi pojavi je neposredno vezano tudi upadanje udeležbe mladih delavcev v MDA.

Ostane torej vprašanje: Kako vzbuditi zanimanje pri mladih za udeležbo na mladinski delovni akciji? Problem je širši, družbeni, se pa kaže tudi med mladimi. Posamezniki bi morali biti bolj marljivi pri agitaciji, da informacija ne bi obstala le v ozkem krogu ljudi.

Nekaj problemov je povezanih tudi s starši, učitelji, vzgojitelji in sploh z vsemi tistimi, ki vplivajo na vzgojni proces mladega človeka. Seveda pa se tudi mladina sama trudi, da bi premagala oviro v zastareli miselnosti, ko pravijo: »Raje se šolaj, da ti ne bo treba delati!« Očitno je bila naša družba v tem pogledu premalo odločna in smo za vrednotenje dela naredili zelo malo.

Tudi letos, ko živimo v ekonomsko zaostrenih pogojih, bi si morali prizadevati, da vrednotenje mladinskega in sploh prostovoljnega dela postavimo na nekdanje temelje.

Sestavni deli programov v PD predstavljajo tudi prostovoljno delo. Lani je v raznih oblikah prostovoljnega dela, v lokalnih delovnih akcijah, v planinski organizaciji sodelovalo več kot 1600 mladih; opravili so približno 13 000 ur prostovoljnega dela. Mladinska komisija pri PZS že nekaj let dokaj uspešno organizira mladinske delovne brigade.

V letu 1979 in 1980 je brigada sodelovala pri gradnji planinskega vzgojnoizobraževalnega centra v Bavšici, zadnja planinska MDB pa je delovala v okviru zvezne mladinske delovne akcije »Posočje 1981«.

Trideset mladih je štiri tedne urejalo visokogorske pašnike na planini Razor. Ob analizi uspehov brigade smo bili zadovoljni; veselili smo, da je mladim planincem taka oblika prostovoljnega dela všeč in so jo sprejeli, saj želijo, da bi planinske MDB živele še naprej.

Bilo pa je tudi nekaj organizacijskih pomanjkljivosti; te so se kazale zlasti v prvih dneh dela. Verjetno je na to vplivala tudi pozna odločitve, kje naj bi bila brigada nastanjena, saj je bilo to znano šele teden dni pred prihodom brigadirjev.

Izhajajoč iz sedanjih izkušenj pri organizaciji planinskih MDB bi radi opozorili, da dela brigada v posebnih pogojih. Mesec dni dela na višini približno 1300 metrov ustvarja drugačne življenjske pogoje brigadi kot v naseljih. Kljub temu, da brigada

ni bila številna, so očistili na planini Razor 9,6 ara pašnikov, bila pa je tudi udarna in sicer v 1. in 2. dekad, udarna na udarni dan in je dobila tudi trak akcije Posočje 1981. Brigadirji so prejeli 8 udarniških značk in 7 pohval.

Menimo, da bi take brigade lahko opravilo pomembno funkcijo pri oživiljanju že opuščenih kmetijskih površin v planinskem svetu. Tako bi se lahko uspešno vključili v realizacijo družbenega plana SRS, ki predvideva v svojih temeljnih nalogah tudi odpiranje novih virov za pridobivanje hrane. V izpolnjevanju teh nalog ima največ uspehov občina Tolmin, ki je pripravila načrt ponovnega oživiljanja planinskih površin. V občini Tolmin je okoli 12 000 ha kmetijskih obdelovalnih površin, med katerimi je največ pašnikov in sicer čez 22 000 ha. Večino teh površin spada v hribovito območje z obsežnimi pašnimi površinami. Tako imenovano prestrukturiranje prebivalstva je tudi na Tolminskem, še posebno v obdobju zadnjih 10 let, zmanjšalo število kmečkega prebivalstva. Neustrezna razmerja cen, krmil in mehanizacije v primerjavi z odkupnimi cenami mleka in mesa so stalno zmanjševala zanimanje kmeta za delo v živinoreji. Nedvomno je to imelo velik vpliv tudi na izkoriščanje kmetijskih površin, še posebno »planin«. Te površine so oddaljene, navadno so težko dostopne, zato so počasi ta področja opustela. Tistih redkih planin, ki so jih izkoriščali, pa niso vzdrževali. Gospodarili so po starem, zato je večino danes nujno potrebno obnoviti. Program ponovnega oživiljanja teh predelov je že stekel in sicer v splošno zadovoljstvo upravljalcev teh planin. Povsod, kjer je to delo steklo, so ob zaključku izrazili željo, da je treba dela nadaljevati in jih še razširiti na druga področja.

Zdaj že pripravljamo in organiziramo novo planinsko mladinsko delovno brigado za udeležbo na zvezni akciji letos. V ta namen smo na vse mladinske odseke PD poslali prijavnice.

Letos bo brigada delovala od 4. do 25. 7. 1982 (tri tedne — največ 30 brigadirjev). Nastanjena bo na planini Razor, kjer bodo dokončno očistili pašnike, nato pa se bodo preselili še na dve planini — na planino Stador, kjer bodo čistili pašnike in na planino Podkuk, kjer bodo pomagali pri delih za napeljavo vodovoda.

Mladinska komisija je v analizi mladinske planinske dejavnosti ugodno ocenila dejavnost in zbrala vrsto zanimivih predlogov. Poleg čiščenja planinskih površin bi bila primerna še priprava in popravilo čredink, nadelava poti, ki povezujejo planine med seboj in dolino. Tako bi ustregli več namenom. Poleg sodelovanja pri oživiljanju področij, kjer bi spet pridelovali hrano, bomo dosegli tudi, da tak prazen prostor spet oživi, kar je pomembno tudi za splošno ljudsko obrambo še posebej zavoljo

tega, ker so navadno te površine blizu meje; da tu ne omenjamo prednosti, ki jih ima od takih akcij družba, saj to področje tudi rekreacijsko oživi in je pomembno tudi za kmečki turizem. Ob tem pa se pojavlja tudi problem, kako v program vključiti tudi interesne dejavnosti, ki bi jih bilo mogoče izvesti v takih pogojih. Primerjava s tečajem in programom interesnih dejavnosti z drugimi MDA je težja, saj je bila brigada lani pri organiziranju interesnih dejavnosti in tečajev vezana predvsem na iznajdljivost brigadirjev samih. Ti brigadirji pa so planinci, zato je pretežni del vsebine teh dejavnosti obarvan s planinsko tematiko. To bomo izkoristili tako, da bomo ob tej priložnosti skušali imeti tečaj za mladinske vodnike. Mladi se bomo zavzemali, da bodo v brigadi lahko sodelovali tudi učenci iz programa usmerjenega izobraževanja (gozdarji, mlekariji, mizarji ...) in bodo tako lahko opravljali prakso v specializirani brigadi. Delo brigade bi tako bilo lahko bolj strokovno usmerjeno.

Poleg teh učencev pa bi morali v takih akcijah sodelovati tudi štipendisti in študentje, kajti njihova počitniška praksa je dostikrat le — pometanje in kuhanje kave ...

Razvijanje prostovoljnega dela v temeljnih samoupravnih skupnostih mora biti pomembna naloga ZSMS, saj lahko s prostovoljnim delom mladih in starejših uredimo prenekatero nalogo, ki je sicer ne bi mogli.

V. P.

ZBIRAJMO GRADIVO ZA ZGODOVINO MLADINSKE KOMISIJE PRI PZS

MK pri PZS je priredila seminar za planinske inštruktorje na Uskovnici od 26. do 28. febr. 1982; udeležilo se ga je 14 inštruktorjev.

Udeleženci so razpravljali o informiranju v planinskih organizacijah in o politični propagandi; razgovor sta vodila Vili Pšeničny (RK ZSMS) in Janko Ferlinč.

Novi planinski inštruktorji slušatelji lanskega tečaja so nato predstavili in razložili svoje seminarske naloge, ki bodo rabile za nadaljnje delo in razjasnjevanje nekaterih nalog MK PZS.

Damjan Justinek in Matjaž Mikož sta se lotila zgodovine MK PZS (25 let); obdelala sta predvsem pismene vire; k sodelovanju vabita inštruktorje, mladinske vodnike in mentorje, da poiščejo nekdanje planinske mladinske organizatorje. S starejšimi planinci naj pripravijo pogovore, zapišejo njihove planinske spomine (ali posnamejo na magnetofonski trak); prav bi bilo, če bi pregledali tudi fotografije, zapise, dokumente itd. v zasebnih zbirkah. Dušan Okleščen je kronološko obdelal Zgodovino tečajev mladinske komisije pri PZS. Tudi tu bo potrebno dodati spomine starejših

udeležencev in vodstev tečajev. Če bo zbiranje gradiva za zgodovino MK PZS še naprej dobro teklo, bo MK PZS izdala spominsko brošuro o 25-letni organizirani planinski mladinski dejavnosti v Sloveniji (morda ob 90-letnici PZS).

Z nalogo »Vloga in mesto mladinskih vodnikov v vrstah telesno kulturnih delavcev« je Bojan Šeter poglobljeno in sistematično nakazal vzporednice med MV in drugimi športnimi delavci. Naloga je tudi rezultat dobrega sodelovanja s strokovnjaki občinske telesnokulturne skupnosti Maribor in bo temelj za nadaljnje dogovarjanje in pojasnjevanje vloge mladinskih vodnikov v rekreacijskem športu. Potrebno bo izdelati celovit sistem izobraževanja v PZS, s katerim bodo planinska društva enotno nastopala v občinskih športnih skupnostih in v drugih organizacijah.

Igor Rozman je v nalogi »Priprava in izvedba turnega smuka za srednješolce« zbral vse metodološke in organizacijske značilnosti turnih smukov, ki bodo pomagale mladinskim vodnikom bolje voditi zimske ture, kajti med srednješolsko mladino je vedno več turnih smučarjev.

»Sprejemni izpiti za tečaje za MV pri MK PZS« je naslov naloge, v kateri je Tomaž Vrhovec bolj kakovostno, celovito in sistematično pripravil teste za sprejemne izpite. Planinski inštruktorji so še med seminarjem opravili dva turna smuka in sicer izpod Mesnove glave (1713 m) in z Viševnika (2050 m).

Janko Ferlinč

OB 7. DNEVU VARSTVA PRED SNEŽNIMI PLAZOVI

Različni razlogi so botrovali, da smo 7. dan varstva lahko izvedli šele konec februarja in s tem nekoliko kršili utečeno navado, da z njim že decembra ali celo novembra začnemo zimsko sezono.

Srečanje je bilo tokrat na Gorenjskem, v Poljčah pri Begunjah. Izkoristili smo ugodnosti, ki jih ponuja za teoretični del srečanja Republiški center za obrambno vzgojo, gorski reševalci iz Radovljice pa so v neposredni bližini Begunj našli spodoben, pravi snežni plaz, kjer smo v nedeljo 28. februarja opravili še praktični terenski del srečanja.

Sodelovalo je čez 70 planincev, reševalcev, dokajšnje število miličnikov, na tečaju pa so bili tudi štirje udeleženci iz Zagreba.

V pogovornem delu smo obdelali in analizirali nesreče v Sloveniji v sezoni 1980/81 ter nesreče v tujini. Obdelala sta jih dr. F. Bernot in dipl. inž. F. Mulej, izvajanja prvega je v nevezanem pogovoru dopolnil preživeli ponesrečenec iz Bosove grape v Brani.

Prispevek o mislih, ki jih na temo snežnih plazov zasledimo v planinskem leposlovju, je izzvenel v prepričanju, da brez tveganja ni nič, da pa moramo planinci kot orga-

nizatorji izletov in pohodov, ne nazadnje tudi odprav, imeti pravo mero in moramo vedeti, da delo z množicami ne dopušča tveganja. Neugnani naskakovalci gora morajo vedeti, da dejanje, ki naj bi pomenilo samopotrjevanje in iskanje vrhunca užitek, lahko pomeni reševalcem, ki morajo na pomoč, če se zgodi kaj hudega, veliko nehoteno in nezaželeno preizkušnjo, v kateri utegnejo zaradi tuje lahkornosti tvegati tudi življenje.

Podrobneje smo se seznanili z navodili za planince, kako je treba ukrepati, če je v gorah potrebna pomoč. Razlago je pripeval dipl. ing. Danilo Škerbinek, dr. F. Terčelj pa je nazorno pojasnil, kako helikopter sodeluje v reševanju v gorah, kaj si od njega lahko obetamo in kako ga pokličemo.

Sestavek o francoskih opozorilih je vsebinsko obogatil še indeks nevarnosti, ki obsega osem stopenj in ga francoski meteorologi dodajajo opozorilu v dosedanjem bilteno o snegu in vremenu.

V praktičnem delu srečanja smo obnovili znane postopke za iskanje zasutih v plaz. Vsak udeleženec je tudi sam poizkusil delo z lavinsko sondo in videl, kako iščemo z lavinsko žolno in z bajalico.

Zastopniki postaje GRS Radovljica so svoje delo sproti pojasnjevali, pokazali delo z lavinskimi psi, sredstva za prevoz in oskrbo ponesrečenca in zadrževanje na terenu, kjer je nevarnost, da bi se plazilo. V zaključni razpravi smo ocenili delo, nakazanih je bilo nekaj predlogov za prihodnje srečanje v novembru ali decembru v Tolminu ali v Idriji.

Pavle Šegula

PD RUŠE

PD Ruše je lani praznovalo svojo 80-letnico obstoja in je v marcu imelo svoj redni letni občni zbor. Ruški planinci so pregledali sadove opravljenega dela in se dogovorili o prihodnjem delu. Svoj občni zbor so popestrili s kratkim kulturnim programom. Pevski zbor »DPD Svoboda Bistrica« je pod vodstvom Metke Safran zapel nekaj planinskih in narodnih pesmi, član društva Borut Pečar pa je recital pesmi Janka Glazerja, pesnika zelenega Pohorja, pohorskih frat in rdečega ciprosa.

Društvo šteje 1386 članov, od tega 290 mladincev in 690 pionirjev. Število je v primerjavi z letom 1980 za 31 članov manjše. Društvo upravlja Ruško kočo pri Arehu na Pohorju. Koča daje toplo zavetje planincem in smučarjem. Upravljanje koče povzroča društvu in upravnemu odboru resne težave, vendar so kljub temu leto glede dohodka dobro zaključili. Družbena sredstva, kar jih dobe, uporabljajo izključno za planinsko postojanko, za planinska pota ter za vzgojne akcije pri delu z mladino. V minulih letih so kočo adaptirali, tako so lani plačali anuitete v višini

181 650 dinarjev, ves dolg pa bodo odplačali šele 1991. leta.

V okviru društva deluje marljiv mladinski odsek; svoje planinske skupine ima na Fali, Smolniku, Selnici in Limbušu. Odsek vodi Vlado Rajh. Lani so organizirali 101 izlet s približno 12 udeleženci na izletu. Organizirali so smučarsko šolo za začetnike, bili so organizatorji regijskega orientacijskega tekmovanja, poleg tega pa so še sodelovali z mladimi zadružniki, ko so jim pomagali pri pogozdovanju, obiranju in ličkanju koruze. Izpeljali so tudi že teoretični del planinske šole, zdaj jih čaka samo še praktični del. Pri vzgoji mladih planincev na OŠ v Rušah jim pomagajo nesebični in požrtvovalni pedagogi Edita Bečan in Frida Lep, na OŠ Limbuš pa Sabina Škarabot.

Na občnem zboru so z zadovoljstvom ugotovili, da so prebili debel led na področju izletniške dejavnosti odraslih. Prvi sadovi dela so že opazni. Pod vodstvom odbora za izletniško in propagandno dejavnost, ki ga uspešno vodi Polde Šporin, je bilo organiziranih 16 izletov s povprečno 10 udeleženci na izletu. Pod vodstvom Francija Hribernika so ruški planinci stopili tudi na vrh Koraba. Višek izletniške dejavnosti je bila organizacija in izvedba nočnega pohoda do Ruške koče. Tega pohoda se je 14. 11. 1981 udeležilo 120 planincev in planink. Zbrali so se na štirih zbirnih točkah — Limbuš, Bistrica, Bezena in Ruše — odkoder so jih nato v lepi mesečni noči vodili vodniki na Ruško kočo. Udeleženci so bili tako navdušeni, da bo postal pohod tradicionalen; tako ga bodo organizirali tudi letos, vendar malo prej, ko je topleje.

Občni zbor je sprejel obširen delovni in finančni plan za letos. Delovni plan drugim obsega: več članov, več naročnikov PV, skrb za mlade planince, šolali bodo vodnike, organizirali planinsko šolo, mlade bodo vzgajali v duhu spoštovanja in varovanja narave, krepili bodo izletniško dejavnost odraslih, organizirali smučarski tečaj za mlade planince, enako intenzivno bodo delali v gospodarskem odseku, sodelovali bodo s sredstvi obveščanja, organizirali predavanja in sproti seznanjali javnost o delu planinske organizacije.

Na željo planincev iz Limbuša je bila osnovana tudi planinska skupina v Limbušu.

Društvo vodi zdaj 26-članski upravni odbor; za predsednika društva je bil spet izvoljen Pavel Jurič, namestnik pa je Andi Vovšek.

J. P.

LETNA KONFERENCA PD RADOVLJICA

Leto se hitro izteče, treba je pregledati opravljeno delo in se pogovoriti o programu za prihodnje leto. Radovljiški planinci

so se zato zbrali na letni konferenci konec februarja. Kar 160 jih je bilo, med njimi pa ni manjkalo mladih planincev.

Največ moči, skrbi in dela so bili vložili v gradnjo tovarne žičnice Trenta—Pogačnikov dom. S helikopterjem so znosili vso potrebno opremo za zgornjo postajo. Pogonsko postajo so izdelali v Tovarni verig v Lescah. Letos jih čaka prevoz in montaža te postaje na že postavljene temelje pa napeljava žične vrvi. Upajmo, da bo žičnica le stekla, saj jim bo znatno olajšala oskrbovanje doma in bo tudi ponudba lahko boljša. Če bi dom povečali, jim bo rabila tudi za prenos gradbenega materiala, kar bi gradnjo precej pocenilo. Zaradi gradnje te žičnice so dela v drugih domovih nekoliko zanemarili. Na Pogačnikovem pa tudi Roblekovem domu bo potrebno obnoviti okna; računajo tudi na preureditev sanitarij v Roblekovem domu. Razveseljivo in pohvale vredno je, da je tovarna ELAN že pred dvema letoma prevzela patronat nad Roblekovim domom. Z redno letno finančno pomočjo lahko opravijo nujna obnovitvena ali vzdrževalna dela.

Pohvaliti je tudi treba nesebično pomoč alpinistov in planincev pri delih v postojankah, zlasti pa pri prenosih materiala s helikopterjem.

Zelo je napredoval alpinistični odsek; njegova aktivnost se kaže v številnih vzponih. Skupaj šteje 17 članov in so s pripravniki opravili kar 718 (leto prej le 190) vzponov v domačih in tujih gorah, poleti in pozimi, in vseh težavnostnih stopenj. Letos se jim je pridružil tudi alpinistični inštruktor Borut Kersnik.

Tudi postaja GRS uspešno dela in je tesno povezana z AO, saj imajo skupne sestanke in vaje. Skrbijo za varnost na pohodih (Stol, Porezen), prevzeli so tudi dežurstvo na smučiščih ob raznih tekmovanjih, skrbeli pa so tudi za varnost na prireditvah. Svoje znanje so utrjevali na tečajih, letnih in zimskih, obnavljali so znanje prve pomoči, o gibanju v plazovih itd. Dobro sodelujejo s sosednjimi postajami GRS in PM v Radovljici, ki jim pomaga zlasti pri prevozi.

Mladinski odsek je poskrbel za tradicionalni smučarski mladinski tečaj pri Valvasorjevem domu. Zanimanje zanj je bilo tolikšno, da nameravajo v prihodnje uvesti dve izmen. Poleg smučanja poslušajo mladi planinci razna predavanja, prikazali pa so jim tudi reševanje izpod plazov z lavinskim psom. Planinska šola nadaljuje svoje delo. Kmalu se bodo začeli izleti, ko ne obiskujejo le vrhove, ampak ob takih priložnostih spoznavajo naravo, se vadijo v orientaciji in podobno.

Slabše pa delujejo planinske sekcije. Najuspešnejša je PS tovarne Plamen iz Kroke, saj se vedno množično udeležujejo pohodov (Dražgoše, Porezen, Pokljuka, Stol, itd.).

Letna konferenca je potrdila zaključni račun za leto 1981 in sprejela delovni program za l. 1982. Ta računa v glavnem tudi z dokončno izgradnjo žičnice in nujnimi deli v postojankah, obnemi pa tudi večjo povezavo s turističnimi društvi v okolici in odpiranjem postojank v zimskem času.

Za prehojeno Slovensko planinsko pot so prejele značke: Metka Vovk in Marcela ter Tatjana Tomše.

Po končanem »uradnem« delu konference je Marjan Manfreda z besedo in sliko prikazal vzpon v južni steni Lotseja.

V. M.

SEMINAR ZA VODJE PŠ

V planinskem domu na Mrzlici je zadnja dneva v februarju KVVZ pri PZS organizirala seminar za vodje planinskih šol. Na seminarju je bilo 42 udeležencev iz 19 PD. Po uvodnih besedah vodje seminarja Marinke Koželj je v imenu PD Trbovlje, ki postojanko oskrbuje, zaželel uspešno delo tudi Jože Ocvirk.

Pregledali so delo PŠ v letu 1981; gradivo za propagandno dejavnost PŠ je pripravil Janko Ferlinc. Osrednja tema na srečanju pa je veljala vprašanje — kako doseči, da bi bila planinska šola še bolj zanimiva. Uvod v ta razgovor je pripravil Srečko Pungartnik. Ugotovitev je preprosta — če je planinska šola res šola, potem bo zanimiva, če bomo izbrali prave in delovne oblike in metode, ki bodo večino pritegnile. To misel je avtor podkrepil tudi s primeri.

Metodiko, didaktiko in andragogiko za PŠ ustvarjajo tisti, ki delajo na tem področju, saj je v knjigah ni moč najti. Izkušnje bi morali zapisovati in tako bi marsikomu olajšali delo. Mnogo časa so udeleženci posvetili preverjanju znanja. Pisni »test« naj ne bi bila edina oblika in jo morda le preveč uporabljamo. Vsak inštruktor bi moral biti tudi vodnik, ko bi s skupino obdelal nekaj tem, potem pa bi vodil skupino treh do sedmih udeležencev. Ta skupina naj bi na izletu v razgovoru, z opazovanjem ali kako drugače, neopazno opravila preskus, torej na poti, v naravi, v gorah. Izkušnje z organizacijo PŠ pri PD Ljubljana-matica sta posredovala Inge Waschl in Igor Prinčič (za zimsko PŠ). O odprti šoli (PV 1981/485) je o izkušnjah govorila M. Koželj. O organizaciji PŠ v delovni organizaciji pa je govoril načelnik KVVZ Lojze Motore, saj so tako šole organizirali v Sevnici. Izpustili tudi niso PŠ v usmerjenem izobraževanju. Program za telesno kulturo upošteva le športni dan (planinski, orientacijski pohod), nekoč že zapisano hojo po »transverzali« — so pa izpustili. Med dogovori so zapisali, naj bi KVVZ izdelal enoten plakat za razpis PŠ. Morda bi kazalo učno snov izdati v mali knjižici z nekaj ustreznimi ilustracijami, ker so posamezne knjige za začetnike morda res

preobsežne. Učni načrt, navodila za izvedbo in vse drugo o PŠ pa naj predstavlja samostojno izdajo in bi veljal kot učni program; mogoče bi bilo ta program sestaviti tudi enotno, kot je to v UI znano že za vsaj nekatere naše vzgojne akcije. Za propagiranje PŠ med novimi planinci bi morda izdali nalepko, našitek? Udeleženci so bili tudi mnenja, da bi vzgojni programi morali zajeti tudi nekaj psihologije in metode.

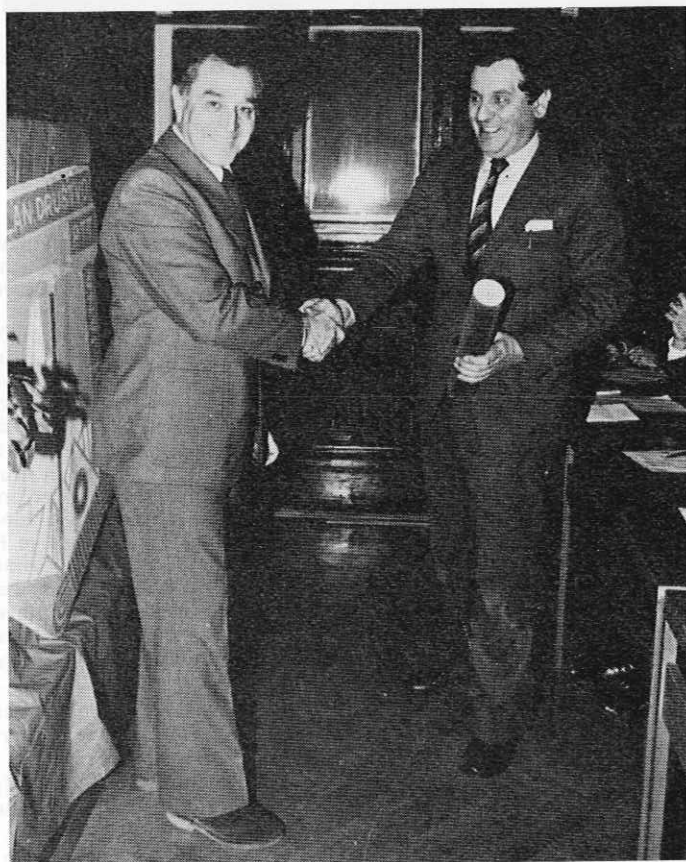
B. J.

28. OBČNI ZBOR PD PTT LJUBLJANA

13. februarja je bil v Ljubljani 28. redni letni občni zbor PD PTT Ljubljana; razen mnogih zavzetih članov so se ga udeležili tudi predstavniki PZS, MDO ljubljanskih PD, PD PTT Maribor in Celje, pobratenih PD iz Novega Sada in Zagreba, PD Jesenice in Rašica, predstavniki PTT organizacij Slovenije in poštne hranilnice. Osrednja točka dnevnega reda je bilo poročilo o delu društva v lanskem letu; prebral ga je predsednik društva, tov. Alojz Cuznar. Kljub zaostrenim pogojem gospo-

darjenja je PD PTT Ljubljana skoraj v celoti izvršilo pred letom sprejete obveznosti. Društvo šteje 1624 članov, od tega 188 mladincev in 238 pionirjev, med njimi tudi 22 cicibanov, ki sodelujejo v akciji »Ciciban — planinec«. V okviru društva delujejo tudi planinske skupine v Kranju, Novem mestu, Novi Gorici, Trbovljah ter v vojašnici Ljube Šercerja v Ljubljani. Skupine se vključujejo v delo društva, ob tem pa izpolnjujejo tudi svoje delovne programe, med katerimi prednjači izletniška dejavnost.

Obsežno delo je vzorno vodil 19-članski izvršilni odbor z odseki, ki delujejo samostojno, v okviru sprejetih programov in finančnih možnosti. Najbolj množično je delo v izletniškem odseku, čeprav je bil ta zaradi stabilizacijskih prizadevanj finančno najbolj prizadet. Odsek je organiziral 24 izletov in akcij; povprečno se jih je udeležilo po 81 članov. Med njimi so bili najbolj obiskani: 14. zbor planincev PTT Slovenije na Lisci, pohod Po poteh partizanske Ljubljane, 15. srečanje bratstva planincev PTT Ljubljane in Zagreba, 29. zbor planincev PTT Jugoslavije, itd. Lani je kar 23 članov društva prehodilo

Tomaz Banovec,
predsednik PZS, izroča
zlati častni znak PZJ
Maksu Skribetu ...

Foto Jože Vogrin

... in Miru Maroltu, v
sredini je Alojz Cuznar,
predsednik PD PTT
Ljubljana

Foto Jože Vogrin

razne slovenske transverzalne in planinske poti. Zelo uspešna sta v zadnjih letih mladinski in orientacijski odsek, v katerih delujejo predvsem mladi, v zadnjem letu tudi cicibani iz vzgojnovarstvene enote. Orientacijski odsek je zabeležil odlične rezultate na več tekmovanjih. Pomembno področje delovanja PD je delo gospodarskega odseka, ki skrbi za poslovanje Poštarskega doma na Vršiču in skupaj z gradbenim odborom sodeluje pri gradnji nadomestnega pomožnega objekta na Vršiču. Dom je bil odprt štiri mesece, obiskalo ga je čez 30 000 planincev, prenočilo pa je v njem 1585 domačinov in 580 tujih gostov. Poslovanje doma je bilo zelo uspešno, saj je po pokritju vseh stroškov, po odplačilu anuitet in obresti dom izkazal nekaj nad 100 000 din čistega dohodka. Pri gradnji nadomestnega objekta je bilo opravljenih 647 ur prostovoljnega dela. Lani je bila dograjena tudi trafo postaja za potrebe Tičarjevega in Poštarskega doma. Investitor tega objekta je PD Jesenice, približno tretjino vrednosti objekta pa je prispevalo PD PTT Ljubljana.

Odsek za propagando skrbi predvsem za organizacijo planinskih predavanj, razstave fotografij, izdelavo značk in propagandnega materiala ter za stalno obveščanje javnosti o delu društva. Odsek za varstvo narave je med drugim organiziral deset očiščevalnih akcij in urejal botanični vrt na Vršiču, odsek za gorska pota pa je obnovil nekatere kačipote, markiral poti in jih znova zavaroval s klini in vrvmi.

Delo odsekov in društva kot celote je bilo lani zelo obsežno in pestro, kar ni ostalo nezapaženo. Za izjemne dosežke na področju planinstva je PD PTT Ljubljana prejelo najvišje priznanje PTT Slovenije — kipek kurirja in vezista NOV Slovenije, zlati znak PTT Slovenije pa sta prav tako po sklepu delavskega sveta Združenih PTT organizacij Slovenije prejela Stanko Dolenc in Miro Marolt.

PZJ je podelila zlati častni znak Stanku Dolencu, Maksu Skribeju in Maksu Širovniku, srebrnega pa Stanku Jakiju in Miru Maroltu. PZ Slovenije pa je podelila srebrni častni znak Jelki Bergelj, bronastega pa Mariji Osterman. Častne znake je prizadevnim planincem PD PTT Ljubljana iz-

ročil na občnem zboru predsednik PZS Tomaž Banovec.

Občni zbor je ugotovil, da je bilo delo društva v letu 1981 uspešno, sprejel pa je tudi smernice za delo društva v letošnjem letu, ki bo še naprej potekalo pod vodstvom izvršilnega odbora in predsednika tov. Alojza Cuznarja.

Darinka Jereb

USPEŠNO DELOVANJE POSTAJE GRS BOVEC V LETU 1981

Že po tradiciji so reševalci bovške postaje GRS imeli v začetku marca v koči Zlatorog v Trenti redni letni občni zbor.

Kljub izrednemu razmahu planinstva, visokogorskega smučanja in alpinizma so bovški gorski reševalci lani v gorah, ki jih postaja z reševalno službo pokriva, opravili le pet reševalnih in dve poizvedovalni akciji. Enkrat so prinesli z gora mrtvega planinca. Manj nesreč je treba pripisati boljšemu vzgojnemu delu v planinski organizaciji pa tudi boljšim razmeram v gorah, saj je bilo snega spomladi in zgodaj poleti mnogo manj kot navadno. Posebno skrb so v bovški postaji GRS lani namenili izpopolnjevanju tehnične opreme, saj so jo kar lepo obnovili in dopolnili, čeprav ni bilo veliko denarja na voljo. Ob tem velja omeniti velik osebni prispevek reševalcev samih, ko gre za nakupe osebne tehnične in zaščitne opreme, ko presega večkrat več kot polovico vrednosti posameznih delov opreme. Kljub dobrim tehničnim in strokovnim sposobnostim bovški reševalci tudi v bodoče ne bodo zanemarjali vzgoje in izpopolnjevanja, saj se zavedajo, da lahko le dobro opremljeno in izurjeno reševalno moštvo kar najhitreje in najbolj učinkovito pomaga ponesrečenim. Tako bodo na dodatno izobraževanje in šolanje, v organizaciji komisije za GRS pri PZS, poslali več reševalcev, da bi si pridobili naziv inštruktor GRS, in reševalcev za helikoptersko reševanje. Prav helikopterje RSNZ naj bi v bodoče bolj vključevali v reševalne akcije tudi na območju trentarskih in bovških gora in bi tako ponesrečenim lahko mnogo hitreje pomagali. Postajo GRS Bovec je pohvalil ATC Bovec; pohvala je veljala za res vzorno opravljanje dežurne službe na kaninskih smučiščih ob smučarskih konicah pa tudi za nudeno strokovno pomoč ob zaščitnem izobraževanju delavcev žičnice. Posebej velja to za letošnjo zimo, ko so visokogorska kaninska smučišča doživljala izreden obisk, ko je bilo tudi nekaj nesreč, poškodb in manjših smučarskih nezgod. Tudi strokovno izpopolnjevanje in urjenje reševalcev je predstavljalo v letu za nami pomemben del dela bovških reševalcev, še bolj pa so bili aktivni v preventivi. Naj omenimo res dobro sodelovanje z mladinskim planinskim vzgojnim centrom v Bavšici, kjer

so na tečajih Mladinske komisije pri PZS reševalci iz Bovca seznanjali mlade o zaščitnih ukrepih v gorah, o tovariški pomoči ob nesreči, delu GRS. V ta center prihajajo bodoči planinski vodniki, inštruktorji in mentorji, ki kasneje bedijo nad mladimi planinci širom po Sloveniji. To delo GRS je zato toliko pomembnejše in bolj odgovorno. Bovški reševalci so sodelovali tudi v planinski šoli na ZMDA Posočje 81 v Kobaridu in pomagali planinskim društvom pri izobraževanju vodnikov planinskih tur. Reševalci so aktivni tudi v matičnem društvu Bovec, ki kljub težavam le dosega nekatere uspehe. S prostovoljnim delom so pomagali pri obnovi kočice na Mangrskem sedlu, deloma tudi pri novi gradnji na Kaninu pa tudi pri vzdrževanju in markiranju planinskih poti. Pomemben je bil prispevek bovških reševalcev tudi na mednarodnem področju, saj so kot gostitelji letnega zasedanja mednarodne reševalne organizacije IKAR v lanskem oktobru v Bovcu bistveno pripomogli k dobri organizaciji tega pomembnega srečanja gorskih reševalcev. Lani se je tudi nadaljevalo tesno sodelovanje z reševalci iz sosednje Italije še posebej iz Trbiža, saj so se predstavniki obeh postaj izmenjali na raznih vajah, seminarjih in izobraževanjih. Letošnje leto slavi GRS v naši republiki 70-letnico aktivnega delovanja v slovenskih gorah in med planinci; bovška postaja (ustanovili so jo jeseni 1947 s prvimi začetki v Trenti, zibelki našega planinstva) pa 35-letnico svojega delovanja. Obletnici bodo reševalci iz Bovca počastili s priložnostno razstavo, pripravljajo tudi izdajo zbornika, ki bo predstavil delo GRS v teh 35 letih ter skupaj s sosednjimi postajami GRS Tolmin, Rateče in Trbiž prikaz ali reševanje iz stene. Vse navedene prireditve bodo letošnjo jesen septembra ob praznovanju krajevnega praznika Bovca.

Zbor gorskih reševalcev bovške postaje je sprejel štiri pripravnike; tako so se priključili 25 aktivnim in 11 zaslužnim GRS in bodo po dveh letih usposabljanju in opravljenih preskusih znanja izpopolnili njihove vrste ter nase prevzeli odgovorno nalogo, pomagati ponesrečenim v gorah tudi v najbolj zahtevnih trenutkih.

Boris Mlekuž

TOLMINSKI PLANINCI O SVOJEM DELU

Tolminski planinci so na občnem zboru 12. marca ocenili delo in sprejeli nove naloge. Predsednikovo poročilo je bilo kar kritično, poročila o delu v odsekih pa so pokazala, da je bilo delo v celoti dokaj uspešno in raznoliko.

Kritične pripombe so veljale predvsem lanski oskrbi kočice na planini Razor; ta je bila res problematična. Težave so povzročala gradbena dela pa tudi nastanitev pla-

Prenovljena in razširjena koča na planini Razor

ninske delovne brigade v koči. Zavoljo tega v juliju niso mogli opravljati notranjih del. Pozneje pa je prenekatero dobro pripravljeno delovno akcijo preprečilo zelo slabo vreme z nalivi. Kljub vsem težavam pa je bilo tudi lani opravljenega veliko dela. V treh letih je bilo vloženih v obnovo in razširitev koče 1 550 000 din, obračun del pa kaže, da bi mogli ta sredstva večkrat pomnožiti s številnimi prostovoljnimi delovnimi akcijami, saj je bilo opravljenih 9000 prostovoljnih delovnih ur.

Prizadevnemu predsedniku PD minulega mandatnega obdobja Rudiju Rauchu in še nekaterim marljivim posameznikom velja pohvala, ker so z dobro voljo in vztrajnostjo premagali številne ovire in so bili kos marsikdaj skoraj nepremostljivim težavam. Če bodo tolminski planinci tudi letos združili svoje sile, lahko na jesen pričakujemo otvoritev prenovljene koče. Vse bodo tudi storili, da bi koča na Razorju res postala prijetno zavetišče ljubiteljev planin, ko se bodo vračali v dolino s prijetnimi vtisi. K lanskim uspehom PD prišteva tudi pridobitev skoraj 200 novih članov, saj zdaj šteje društvo 1076 članov ali 22 % več kot leto dni prej.

Posebno skrb posvečajo pohodništvu, ki ga združujejo s tradicijami NOB. Množično so se udeležili spominskih pohodov na Stol, Blegoš, Porezen in pohoda v lastni organizaciji na Sleme ob občinskem prazniku. Uspešen je bil izlet na Sabotin. Tu so se srečali z vojaki tamkajšnje karavle in pohod na Kovačič planino, kjer so po-

imenovali lovsko kočo po karavli P-24. Propagandni odsek je organiziral predavanja z barvnimi diapozitivi: »Iz Zlatorogovega kraljestva« Jaka Čop, film o alpinistični odpravi na Lotse, ob koncu občnega zbora pa še diapozitive o I. primorski alpinistični odpravi v Ande, v kateri sta sodelovala tudi dva alpinista iz Tolmina. Dokaj uspešno delo so prikazali tudi člani jamarske sekcije, alpinisti, mladinski odsek in GRS.

Člani mladinskega odseka, cicibani, pionirji in mladinci so lani opravili kar 32 izletov in pohodov na okoliške hribe in v visoke gore. Tudi za letos jih načrtujejo okrog 30. Spodbudno je, da imajo že lepo število planincev med najmlajšimi iz otroškega vrtca. Samo lani si je pridobilo našitek »ciciban-planinec« 44 cicibančkov. To so lepi obeti v pridobivanju prijateljev narave in planin že v otroških letih. Ta odsek posveča veliko skrb tudi vzgoji planinskih kadrov.

Zanimivo je bilo poročilo jamarske sekcije. Glede na to, da aktivnih članov ni veliko, se ta mala ekipa lahko pohvali z vrsto lepih uspehov v raziskovanju našega podzemnega sveta.

V celoti je izpolnila program za lanskoo leto tudi GRS, ki prav letos praznuje 35-letnico. V tem času so si člani pridobili velike izkušnje v reševanju ponesrečencev v zimskih in letnih razmerah. Lani so na srečo imeli le eno reševalno akcijo in tri poizvedovalne. Veliko skrb posvečajo vzgoji članov GRS in pripravnikov. V letu

1981 so se udeležili tečaja za helikoptersko reševanje, minerskega tečaja, zbora inštruktorjev in mednarodnega zbora IKAR. GRS Tolmin šteje 21 članov, 9 pripravnikov in dva častna člana.

Tolminskim planincem bo v spodbudo priznanje, ki ga je bilo na občnem zboru slišati z več strani, tudi s strani predstavnika PZS.

Na koncu so podelili priznanja trem članom za prehojeno planinsko transverzalo; izvolili so nov izvršni odbor. Novi predsednik je Žarko Rovšček.

Mira Pagon

OBČNI ZBOR PD LENART 15 LET POMURSKE POTI

Na 8. rednem občnem zboru so 19. marca lenarški planinci ocenili lansko delo in se dogovorili za nov program. Do leta 1981 so imeli 347 članov; priredili so 18 izletov, pohodov in trimskih akcij ter 6 planinskih predavanj, na katerih je skupaj sodelovalo 998 udeležencev. Obnovili in znova markirali so del Pomurske poti od Apač do Zavrha; na vzgojne prireditve MK PZS so napotili 7 mladih planincev; posebno skrbno so še sodelovali s PZS, MDO Pomurja, ZTKO in TKS občine Lenart ter z družbenopolitičnimi in drugimi organizacijami. PD Lenart je bilo leta 1981 vsestransko najbolj aktivno športno društvo (množična rekreacija) v občinski ZTKO, za kar so gorniki dobili priznanje in prehodni pokal. Na zboru so izvolili nov upravni odbor, novi predsednik društva je Franci Meke, blagajnik pa Ivan Banič. Lenarški planinci vneta pripravljajo letošnjo osrednjo prireditev — družabno srečanje »DAN POMURSKIH PLANINCEV«, posvečeno 15-letnici Pomurske poti, ki bo 30. maja 1982 na Zavrhu v Slovenskih goricah. Pomurska pot spada med prve popotniške poti na Slovenskem in je dolga okoli 250 km, kajti po nižini in gričevju povezuje mnoge znamenitosti

Prekmurja in Slovenskih goric. Planinec ali popotnik, ki Pomursko pot prehodi ali prekolesari, dobi spominski znak. Informacije, dnevniki, opisi poti in znaki so na voljo pri Pomurju, pri PD »Mura«, 69000 Murska Sobota. Na prireditvi bodo sodelovala vsa PD v MDO Pomurja (Lenart, G. Radgona, Ljutomer, Matica in Mura v M. Soboti in Hotiza), PD Maribor-matica, Zveza tabornikov Pomurja, OK ZSMS Lenart, Turistično društvo »Rudolf Maister-Vojanov« Zavrh in mnoge druge organizacije ter društva. Prireditev »Dan pomurskih planincev« bo ob novem razglednem Maistrovem stolpu. Pokrovitelj planinskega srečanja je TOZD Športna in lahka konfekcija PIK Lenart (OZD PIK Maribor). Člani PD Lenart bodo lahko kupili po tovarniških cenah vetrovke in hlače ter druga športna oblačila znamke »Adidas«, ki jih izdeluje licenčni proizvajalec PIK.

Janko Ferlinc

LOGAŠKI PLANINCI IN ALPINISTI SO ZBOROVALI

PD Logatec je 26. 2. 1982 na občnem zboru pregledalo delo društva v minulem letu. Predsednik je poročal, da logaški planinci niso počivali, saj so skoraj v celoti opravili delo, za katerega so se domenili na prejšnjem občnem zboru. Predsednik Janez Čanžek je v poročilu razložil tudi delo sekcij, govoril o množičnosti društva in se ustavil ob rezultatih dela s planinsko mladino na šolah; tudi ni šel mimo problemov, ki še vedno tarejo društvo. Največ skrbi imajo z administracijo, saj mora dosti dela opraviti kar predsednik sam.

Najvidnejši uspeh društva v minulem letu je ustanovitev treh planinskih sekcij v delovnih organizacijah, v Kombinat u lesne industrije, Valkartonu in v gradbenem podjetju Gradnik. Tako se je društvo znatno razširilo, najbolj razveseljivo pa je to, da je med članstvom skoraj polovica starih do 27 let. Društvo šteje danes 372 članov. Zavezali so se, da bodo še naprej skrbeli za množičnost in tako vse dotlej, dokler ne bo vsak drugi občan postal član planinskega društva.

Posebno pohvalo za prizadevnost so prejeli člani na šoli, alpinisti in markacisti, saj so imeli lani lepe uspehe. Uspešna je tudi komisija za izletništvo; organizirala je več izletov in pohodov. Poleg organiziranih izletov so člani prirejali tudi individualne izlete. Mladina na šoli je organizirala planinsko šolo, ki pa jo bodo nadaljevali.

Alpinisti so bili aktivni, saj so opravili 162 plezalnih vzponov, 44 vzponov na vrhove nad 2000 m in vzpon nad 3500 m visoki vrh v tujini; v seznamu pa imajo tudi 26 turnih smukov. Izpit za alpinista je opravilo 8 pripravnikov in tako so ustanovili alpinistični odsek pod strokovnim vod-

stvom nedavno ponesrečenega alpinističnega načelnika Vinka Mlinarja. Mladi planinci so ob Dnevu mladosti organizirali srečanje z mladinskimi odseki s Primorske in Notranjske. Mladinski sekciji dajejo vso pomoč planinski mentorji na šoli. Vključili so se v akcijo »Ciciban-planinec« in »Pionir-planinec«. Razen tega nameravajo letos taboriti.

Tudi markacisti niso stali ob strani. Obnovili so večji del Notranjske planinske poti, za to delo so tvegali mnogo truda in dobre volje. Bolj kritično so obravnavali delo propagande in varstvo narave ter gorsko stražo. Ugotovili so, da je na tem področju malo aktivnih članov. Lani je društvo planincem predvajalo štiri planinske filme s predavanjem.

V letošnji program so si zapisali dosti nalog. Še naprej bodo razvijali množičnost, poskrbeli bodo za še več organiziranih izletov v naše planine, vzdrževali bodo že obstoječe planinske poti in nadelali novi dve poti, prva bo povezovala hribe krajevne skupnosti v občini, druga pa bo šla z Logatca na Pokljuko. To bo planinska pot, posvečena spominu na prehojeno pot borcev 3. bataljona VII. Udarne divizije Franca Prešerna, ko je padlo več logaških borcev.

Mnogo več si v tem letu obetajo člani komisije za varstvo narave in gorsko stražo. V razpravo so se vključili tudi predstavniki in gostje obč. štaba SLO in TO ter OZTKO; vsi so društvo pohvalili in zaželeli še bolj tesno sodelovanje. Kulturna propagandna dejavnost mora dobiti trdnější položaj, so dejali na občnem zboru. Letos bodo spet organizirali srečanje logaških planincev in borcev ob Dnevu logaških planincev in Dnevu borcev, prireditve ob 90-letnici planinske organizacije in 10-letnici obstoja domačega planinskega društva, skupaj z jubilejem ZTKO Logatec.

Za predsednika društva je bil izvoljen Štefan Ferenc, dozdaj je to dolžnost uspešno opravljal Janez Čanžek. Občni zbor ga je imenoval za častnega predsednika PD Logatec.

J. Č.

OBČNI ZBOR PD TAM MARIBOR

5. februarja 1982 je imelo PD TAM 24. redni letni občni zbor. Že nekaj let ga imamo v domu srednješolke »Lizike Jančar«. Poleg članov našega društva so se zbora udeležili še predstavniki DO TAM, PZS, PD Ruše, PD Matica Maribor, PD Mariborski tisk, PD MTT, PD Kozjak in predstavnik zveze PD občine Maribor.

Uradni del zbora je obsegal 11 točk dnevnega reda. Po otvoritvi, pozdravu gostov in izvolitvi organov zbora je najprej spregovoril predsednik društva Miro Marušič. V svojem poročilu je omenil vse teme, od

organizacije izletov, MO, AO, varstva narave, do želja za postavitev planinske postojanke, financ in programa izletov v jubilejnem 25. letu PD. Nato je načelnik AO poročal o delu alpinistov in alpinistične šole. Kakor po navadi je imel MO najdaljše poročilo, saj so tudi najbolj aktivni in imajo svoje skupine na 13 solah.

Po finančnem poročilu in poročilu nadzornega odbora se je razvil razgovor, v katerem so sodelovali vsi predstavniki odsekov. Po volitvah za člane UO in IO so prebrali programe odsekov za delo v letu 1982. Nato so podelili priznanja za delo v PD: 5 brnastih znakov PZS, srebrni znak PZJ ter diplome in pohvale PD TAM.

Po slovesni podelitvi priznanj za prehojene poti so se oglasili tudi gostje občnega zbora. Dogovorili so se tudi o novi članarini.

Občni zbor je zaključil film alpinističnega odseka o vzponu na Matterhorn in Monte Roso 1981, potem je bila zabava ob zvočnih ansambla JLA.

Bruno Oberžan

ZANIMIVI PLANINSKI VEČERI

Novogoriško PD je v sezoni 1981/82 organiziralo vrsto zanimivih predavanj, zaključilo pa jo je v prvi polovici marca, ko so predvajali film Petra in Pavla Podgornika o vzponu prve primorske alpinistične odprave v Ande. To predavanje nedvomno pomeni višek sezone tako glede pomena tega vzpona kot glede kakovosti filma, saj so ga posneli v izrednih razmerah. Temu primeren je bil tudi obisk, saj so se ga udeležili tako redni obiskovalci teh planinskih večerov kot tudi številni člani sedanjih PD. Avtorja sta s filmom posredovala del skrivnosti, ki sta jih izrgala daljni Aconcagui in predstavila filmski zapis doživetij s te poti, ki je bila kronana z uspehom, saj so alpinisti dosegli južni vrh po treh različnih smereh, od katerih je bila vsekakor najbolj zanimiva nova jugoslovanska smer po južnem stebru na južni vrh Aconcague.

Ta druga predavanja — kar enajst jih je bilo — so naletela na ugoden odziv, saj se jih je udeležilo skupaj okrog 1600 planincev in ljubiteljev narave. Posebej velja omeniti še predavanje o italijanski nepalski odpravi na Mount Everest leta 1980 (film), druga predavanja pa so tekla z diapozitivi. Mnogi obiskovalci so tako lahko spoznali kraje in gorstva, ki jih sami ne bi mogli nikdar obiskati, saj sta bili predvsem film pa tudi mnogi diapozitivi posneti v daljnih deželah.

Prepričani smo, da so bila letošnja predavanja obiskovalcem všeč; upajmo, da se jim bomo v prihodnji sezoni pridružili še novi.

Metka Zalar

OBČNI ZBOR PD »MAKS MEŠKO«

Planinci ormoškega PD »Maks Meško« so se v soboto 27. 2. zbrali na rednem letnem občnem zboru. Bil je v dvorani Doma društev v Ormožu. Udeležili so se ga tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Ormož.

Planinke in planince je pozdravil Alojz Jaušovec, o delovanju društva pa je poročala predsednica PD Štefka Petek.

V minulemu letu so člani PD marljivo obiskovali naše vrhove. Planinsko leto so odprli z udeležbo na zimskem pohodu na Stol, končali pa so ga z množičnim izletom na Kalnik. Vrh planinske dejavnosti PD »Maks Meško« pa je bil vsekakor planinski tabor pod šotori v bližini slapa Rinka v Logarski dolini. Udeležili so se ga osnovnošolci iz šol občine Ormož. Udeleženci tega tabora so na občnem zboru prejeli značke »pionir-planinec«: Plan, ki so ga sprejeli na lanskem občnem zboru, so v celoti dobro opravili. Dolej se je dogajalo, da je zaradi nekih okoliščin moral kakšen izlet odpasti. V letu 1982 bodo planince sproti obveščali o izletih in sicer v društveni omarici, ki je na avtobusni postaji v Ormožu.

V razpravi so se zavzemali predvsem za delo z mladino in pionirji-planinci na osnovnih šolah pa tudi zato, da bi se včlanilo čimveč novih članov. Hoja v gore je namreč postala ena najbolj priljubljenih oblik rekreacije.

Po zborovanju pa je o himalajski alpinistični odpravi na Lotse predaval odlični slovenski alpinist Viki Grošelj; ljubitelje gora je navdušil s čudovitimi diapozitivi z odprave.

-ja-

DELO PLANINSKIH SEKCIJ NA OSNOVNIH ŠOLAH JE ŽAŽIVELO

Veliko truda je PD Logatec vložilo, da so zaživele planinske sekcije na osnovnih šolah.

Na posvetovanju z direktorji in mentorji obeh osnovnih šol so sklenili, da se bodo potrudili, da bo planinstvo na šolah dobilo res tisto mesto kot druge sekcije in da bodo pri delu planinske sekcije tudi pomagali. Vidnejše rezultate je za zdaj mogoče opaziti le na šoli 8. talcev, na osnovni šoli Edvarda Kardelja v Gornjem Logatcu pa se trudijo, da bi sklep s posvetovanja tudi uresničili.

PD bo nudilo finančno in materialno pomoč in pomagalo pri izvajanju programa. Želja nas vseh je, da bi planinske sekcije na šolah postale množične.

Planinska organizacija bo poskrbela za rekreacijo mladih planincev tako, da jih bo organizirano popeljala na izlete v planine, po gričevju in tudi na morje, da bi tako spoznali našo lepo domovino v kar najbolj

širokem obsegu; na letnih in zimskih taborjenjih v planinskih domovih in šotorih spoznavajo mladi planinci življenje v naravi. Razveseljivo je, da mladi radi hodijo po poteh in transversalah, ko spoznavajo kraje iz NOB, kjer so se bile bitke in zdaj spominska obeležja pričajo o tedanjih časih.

V planinskih šolah se poznajo z osnovnim planinstvom; v tem prizadevanju sodelujejo ne samo mentorji na šolah, pač pa naj bi sodelovali tudi starši šoloobveznih otrok, ko naj bi otroke vzpodbujali, da bi se včlanili v šolsko planinsko sekcijo.

J. Č.

SEKCIJI V ŠMARTNEM OB PAKI IN V ŠKALAH STA ZBOROVALI

V okviru PD Velenje delujeta tudi sekciji planincev v Šmartnem ob Paki in Škalah. V obeh krajih so imeli pred kratkim občni zbor.

V Šmartnem ob Paki je letno poročilo prebral dosednji predsednik. Dejal je, da so načrt, ki so ga sprejeli, izpolnili, saj so članstvo v celoti obnovili. Domenili so se, da bodo članarino pobirali s poverjeniki. Organizirali so 9 izletov (pohod na Stol, šli so po Šaleški poti, na Uršljo goro, ogledali so si Matkov Škof, povzpeli so se na Ojstrico, priredili dvodnevni izlet na Prisojnik in Razor, odšli so v Savinjske Alpe: Okrešelj—Savinjsko sedlo—Ledine—Logarska dolina). Novembra so imeli zaključni izlet v neznano. Udeležili so se TRIM pohoda na Paški Kozjak, sami pa so organizirali pohod na Dobrovlje.

Aktivno so se vključili v akcijo NNNP v njihovi KS. Dopolnili in izboljšali so delovni načrt v izrednih razmerah in delovni načrt v vojnih razmerah. Preverili so delovanje kurirske službe, ki je nalogo dobro opravila. Na osnovni šoli bratov Letonje so organizirali dva planinska krožka in sicer od 1.—4. razreda ter od 5.—8. razreda. Dobro je delal zlasti krožek na višji stopnji.

Markacijska skupina je markirala Šaleško planinsko pot od Savineka v Belih vodah do Vaga. Člani so opravili tudi več samostojnih tur, sodelujejo pa tudi z drugimi družbenimi in društvenimi organizacijami v kraju. Planinci imajo svojo sobo. Odprta je vsak petek od 18. do 20. ure. Ob tej priložnosti so sprejeli načrt izletov za letos in načrt dela z mladino na osnovni šoli. Za vodjo sekcije so izbrali Karla Žibertarja. Občni zbor sekcije v Škalah pa je bil v marcu. Vzpodbudno je, da je polovico pionirjev vključenih v planinski krožek, ki ga vodi mentorica Pavla Lipnik. Občni zbor se je odločil, da tudi v prihodnje vodi sekcijo upravni odbor s predsednikom Povhom.

Za prijeten zaključek je Franci Ojsteršek iz Titovega Velenja z diapozitivi pričaral lepote pomladi, poletja, jeseni in zime v gorah.

Julijana Hočevar

PLANINCI PD ZABUKOVICA SO ZBOROVALI

V marcu je to bilo in sicer v dvorani društva upokojencev Griže. 180 planincev je pozdravil predstavnik PZS Danilo Škerbinek pa Božo Jordan in predstavniki krajevnih družbeno-političnih organizacij ter predstavniki sekcij, kjer delujejo člani PD Zabukovica.

Leto 1981 je bilo za to društvo ugodno, saj so zabeležili 62 akcij z 2538 udeleženci (predavanja, tekmovanje koscev, kresovanje, skupne akcije z KK ZZB Griže, prostovoljno delo tudi pri obnovi doma Svobode v Grižah, smučarska tekmovanja, orientacije, pohodi po poteh NOB) in 11 večjih izletov. Občni zbor je pohvalil tesno povezavo s TKS, ki podpira posamezne akcije. Tudi sekcije so bile delovne. Sekcija KIL ugotavlja, da so v dveh letih delovanja okrepili povezavo z družbeno-političnimi organizacijami in društvi v kraju, kjer sekcija deluje in v organizaciji (Keramični industriji Liboje), kjer ima svoj sedež. Posebej omembe vredna je izgradnja koč na Brnici; postavili so jo skupaj planinci in drugimi občani KS Liboje. Tudi v Sigmiju Žalec in UJV Celje se je dejavnost zelo okrepila. Pozorno so poslušali tudi poročilo pionirja, ko je spregovoril o delu v šolskem letu 1980/81. Naštel je

15 večjih akcij, ki so bile povezane s spominom na NOB. Ob tej priložnosti so izvolili novo vodstvo. Dosedanji predsednik Miro Petrovec je blizu 10 let vodil društvo; zdaj je prepustil vodstvo društvu tov. Matiji Kajtni. Udeleženci občnega zbora so izrekli tov. Petrovcu priznanje za njegovo uspešno društveno varstvo. Sprejeli so delovni program, v katerem ima vidno mesto tudi skrb za informiranje o delu društva.

F. Ježovnik

DELOVANJE PIONIRSKÉ PLANINSKE SEKCIJE NA OŠ STRANJE PRI KAMNIKU

1954. leta je bila na pobudo Engelberta Ribiča in ob pomoči takratnega upravitelja Vinka Dobnikarja na osnovni šoli v Stranjah osnovana pionirska planinska sekcija.

1959. leta sta skrb za razvoj planinstva na šoli prevzela Marija in Vlado Golob. Od takrat delo nepretrgano in uspešno opravljata. 1962 sta opravila tečaj za mladinske vodnike in tudi za gorske stražarje. Delo z mladino opravljata iz čistega idealizma in zato, ker sta prepričana, da je mladini planinstvo potrebno in je tudi družbeno koristno. Mladinski komisiji pri PZS sta vestna mentorja poslala kronološki zapis pregleda akcij, izletov... Vse izlete pa sta organizirala in vodila sama. V sekcijo je danes vključenih 150 mladih Stranjanov. Še veliko lepih tur z mladino jima želimo!

Mladinska komisija

Mladi planinci OŠ Stranje pri Kamniku na Ratitovcu

Fantje so zaskrbljeni
zavoljo velikih količin
sadič. Prvi z desne je
Drago Kozole

PLANINSKE NOVICE IZ IRAKA (pošilja Drago Kozole)

2. 3. 1982:

Pri nas je nastopila prava pomlad. Konec je zimskih deževnih dni, ki so nas vtapljali v lepljivo blato. Zdaj do konca leta ne bomo več razmišljali o vremenu, ker bo nad nami modro nebo, bo dovolj sonca in bo seveda tudi vsak dan topleje...

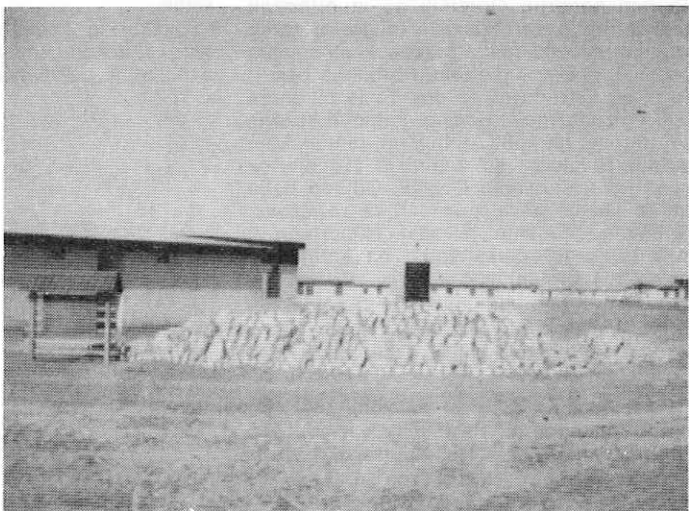
In tako se je počasi približal tudi trenutek, ko začnemo uresničevati prvi del naše zamisli, našega planinskega delovnega načrta. Zdaj že imamo nekako 3000 sadič (gre za sadike evkaliptusa), s katerimi se

nameravamo upreti pustemu okolju. Zdaj se nam je pravzaprav že začelo muditi, saj bi se sicer utegnile korenine na sadikah sušiti, smo pa tudi kar dosti zaposleni in nam časa za tako dejavnost primanjkuje. Planinska iznajdljivost pa najde tudi tu svojo pot iz različnih zagat, ko nam gredo na roko tudi vodje posameznih dejavnosti na gradbišču. Akcija torej teče in vsak čas bo doživela svoj višek. To se bo zgodilo v petek, dne 5. marca, ko bomo vsi prosti. In tako prilagam tudi nekaj slik.

V petek, dne 5. marca začnemo graditi tudi skalnjak in propagandni kozolček. Vodstvo pri tem delu sva prevzela skupaj z Rajkom Koščem, članom PD iz Rimskih

Pogled na zametek
našega simbola

Foto D. Kozole

Toplic — Kopitnik. Aljažev stolp, kot reče-no, so nam izdelali naši člani v IMP, kozolček pa v tesarskih delavnicah. Kozolček bo opravljal še nalogo propagadne omarice, v kateri bomo objavljali planinske novice. Na prvi seji se bomo dogovorili tudi o programu izletov, ko bomo analizirali tudi dosedanje delovne akcije. Prosimo, da se zahvalite v našem imenu IO PZS za knjige, ki smo jih prejeli. Našle so svoje mesto v čitalnici. Veseli smo jih.

in 24. 3. 1982:

Fotografija prikazuje uspeh našega prizadevanja. Triglav zdaj »stoji« in to približno tako, kot smo si ga bili zamislili. Nadmorska višina je seveda bolj skromna — le 31 metrov! Stolp predstavlja dokaj uspešno kopijo pravega Aljaževega stolpa v domovini. Treba je le malce domišljije pa lahko vidiš res pravi Triglav. Nekaj dela je še z okolico, urediti moramo trato, posaditi cvetje in tako naprej. Doslej smo v akciji ozelenjevanja posadili nekako 4000 dreves in zdaj nestrpno čakamo, da bi jih ozelenelo kar največ. Poročilo o izletih bom poslal kasneje, saj moram zapisati, da je prav ta sekcija izredno marljiva. Zdaj delamo nov načrt izletov. Predvsem mislimo na Hilikurd (3600 m). Upamo, da nam bo obisk tega vrha uspel v prvomajskih praznikih.

PODVIGI TOLMINSKIH JAMARJEV

Skrivnosti, posebnosti in zanimivosti podzemskega sveta, tolminske jamarje vse bolj zanimajo. Iz leta v leto so drznejši, uspehi pa vse bolj zanimivi in tudi družbeno koristni. Kam vse so se spuščali v minulem letu, nam priča poročilo jamarske sekcije, ki deluje v okviru PD Tolmin.

Glavni cilj tolminskih jamarjev je bil lani Tolminski Migovec, oziroma Kavkna jama na tem pogorju. Opremili so in pripravili vse potrebno za raziskave te doslej zanje najgloblje raziskanega brezna, ki se spušča čez 300 metrov v globino. Prebili so ožino; za to so potrebovali tri dni. To je bil zanje tudi najzahtevnejši podvigi v minuli sezoni, saj so se ga lotili v hudem januarskem mrazu. Bivakirali so v globini 306 metrov in to pri 2 stopinjah Celzija. Od tod dalje pa se kažejo nove možnosti za raziskave. Njihovo zanimanje je zdaj usmerjeno v iskanje, kam odteka voda, na katero so naleteli v globini 160 metrov. Za prevoz opreme, hrane pa tudi za opremljanje samo so potrebovali nekaj večjih akcij. Skupaj so bili opravili v Tolminskem Migovcu pet akcij.

Precej časa in dela so posvetili tudi Kavninskemu pogorju. Raziskali in izmerili so tri brezna in jame. Na Kopi nad izvirom Boke so izmerili štiri brezna in jame. Za jamo Mala Boka — zahodno od Bovca —

pa so ugotovili, da je ena večjih jam na Slovenskem in je še vedno vodno aktivna. Po več akcijah so preplavali sifon, ki jim je zapiral pot in si tako pripravili teren za nadaljnje raziskave.

Po triletnem delu so končali meritve v Zadaški jami, severno od Tolmina. Zaradi velike razvejanosti je bilo potrebnih kar 15 akcij — ekskurzij v jamo (raziskovanja, odkopavanja novih prehodov in meritve). V tej jami so našli tudi dva primerka hrošča, ki po doslej znanih podatkih živi samo v tej jami. Po kraju bivanja mu je dal ime letos umrli raziskovalec Egon Pretner iz Inštituta za raziskovanje krasa v Postojni; hroščka je imenoval »Tolminensus«.

Skupaj z mednarodno jamarsko odpravo, v kateri so bili Čehi in Poljaki, so nadaljevali raziskave v Pološki jami. Nadaljevali pa so tudi že prej začeto delo v jami v Žlebu pod planino Razor. Pregledali in izmerili so tudi dve brezni na Banjščicah; tu enega brezna še niso dokončno raziskali, ker je jamarjem pri zadnji akciji v globini 150 metrov zmanjkalo opreme.

Nekaj dni so posvetili tudi terenskim ogledom Krnskih podov in okolice, planine Lašca in Tolminskega Migovca. Opravili so tudi več obiskov v že raziskane jame, bodisi s pripravniki, bodisi zato, da bi ugotavljali hidrološko stajanje v posameznih obdobjih.

Za osnovnošolce so jamarji organizirali več predavanj o Krasu, njegovih pojavih in značilnostih pa tudi o posebnostih podzemskega sveta. Pri svojem delu tolminski jamarji sodelujejo z Inštitutom za raziskovanje Krasa v Postojni in z Jamarsko zvezo Slovenije.

Finančno jih je lani podprla Občinska zveza za tehnično kulturo Tolmin. Sredstva so v glavnem porabili za nakup opreme, merilnih instrumentov, čelad, plezalne opreme, opreme za razsvetljavo, za fotografski material in za opremo za bivakiranje.

Vsekakor je enoletna bera tolminskih jamarjev dokaj uspešna in priča o velikem zanosu in požrtvovalnosti te male ekipe.

M. Pagon

NARODNI PARK KORNATI

Kakor smo v tej rubriki že poročali, so v SR Hrvatski julija 1980 razglasili narodni park Kornati, danes pa bomo podrobneje predstavili vrednote tega otočja v Srednji Dalmaciji.

Izjemno krajinsko vrednost daje Kornatskemu otočju velika razgibanost in razčlenjenost. Na površini okoli tristo kvadratnih kilometrov ni nič manj kot 140 otokov in otočkov. Največja sta Kornat in Žut; zavzemata dobri dve tretjini vse otoške kopnine, ostanek pa tvori 138 mnogo manjših, a izredno slikovitih otočkov. Razporejeni so v štirih vzporednih nizih, ki se vlečejo od severozahoda proti jugovzhodu — torej v značilni dinarski smeri. Otočje je zgrajeno v glavnem iz skladovitih krednih apnencev in dolomitov, ki so podobno kot Južnoapneniške Alpe, nastali z nalaganjem odmrlih morskih organizmov.

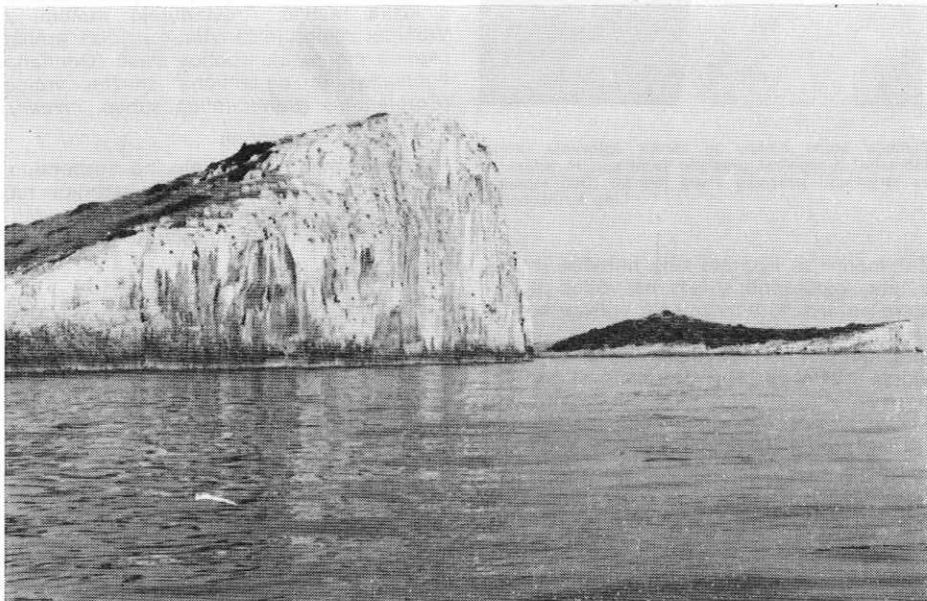
Za zunanji rob zunanjega niza so značilne prepadne ali celo previsne stene, ki se nadaljujejo tudi do 80 metrov globoko v morje. Vse to kaže na večji tektonski prelom. Prav ta zunanji del otočja je zaradi dokaj dobro ohranjenih naravnih razmer, čiste vode, geografskega položaja in ne nazadnje velikega globinskega razpona prav neverjetno bogat s podvodnimi rastlinskimi in živalskimi vrstami. Za zdaj je ta

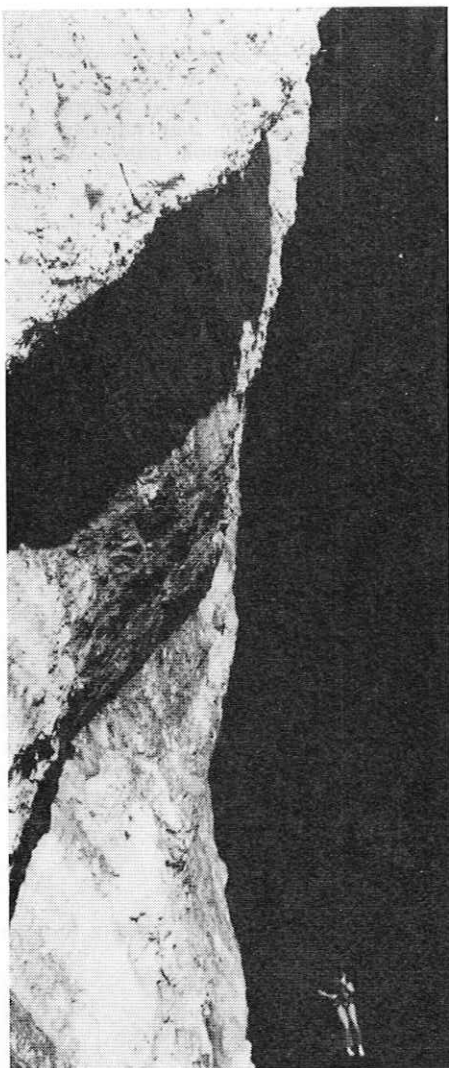
največja vrednota Kornatov dostopna le izurjenim potapljačem, med katerimi, žal, niso vedno samo ljubitelji narave, ampak tudi podvodni ribiči.

Povsem drugačno podobo pa nam kaže otočje s površine. Slikovito razčlenjenost smo že omenili, posamezni otočki pa so na videz precej pusti. Nekdaj so bili pokriti z gozdom zimzelenega hrasta črnike, kasneje pa močno izsekani, tako da so danes naravni sestoji le redko ohranjeni. Večino sveta pokriva kamenjar, ki predstavlja revno pašo ovcam. Domačini obdelujejo le 5 odstotkov površine, kjer na majhnih ograjenih njivicah uspevajo v glavnem oljke, vinska trta, višnje maraska in fige. Na otočkih je okoli 200 hiš, vendar so naseljene le v poletnih mesecih, ko je vreme primerno za ribolov, pašo in za skromno poljedelstvo. Vedno bolj se uveljavlja tudi — turizem. Za Kornate je značilen enodnevni in nautični turizem, saj so za stalnejše bivanje zaradi divjine in slabih možnosti oskrbe možnosti zelo omejene. To pa daje otočju svojstven pečat divjine, samote in posebne privlačnosti. Po otokih poteka tudi planinska pot, katere posebnost je, da jo moramo velik del prepluti! Najvišji vrh je Metlina (236 m) na otoku Kornat. Vrhove otokov seveda ne odlikuje velika nadmorska višina, ampak izjemni razgledi na otočje.

Za zunanji niz Kornatskega otočja je značilna izrazita stena ob prelomnici. Na steni je rastišče endemičnega dubrovniškega glavica (*Centaurea ragusina*). Na sliki je Borovnik, za njim pa Balun.

Foto P. Skoberne

Zunanja stena otokov je zaradi delovanja morja (abrazija) mnogokrat previsno izdolbena in primerna za utrjevanje jamarske vrhne tehnike (Ded tehnika)
Foto P. Skoberne

Zanimanje za Kornate zelo narašča iz leta v leto, vzporedno s tem pa vedno pogostejše prihaja do nezaželenih vplivov na naravno okolje. Kornati so zavarovani že od leta 1967 kot naravni rezervat, vendar predvideni način varstva ni upošteval problemov zaradi velikega turističnega pritiska. Mnogo ustrežnejše bi lahko premostili težave z razglasitvijo narodnega parka, za katerega imajo Kornati vse pogoje. Dolgo pričakovani zakon je izšel leta 1980, vendar je dosegel nasproten učinek. Zakaj? Zakon je izredno kratek: določuje le meje območja narodnega parka in nič več. Vsebine upravljanja, načina varovanja pa ne

opredeljuje, ampak je brez besed prepuščeno prizadetim krajevnim skupnostim, občinam in institucijam. Naenkrat se je pojavilo več »čuvarjev« Kornatov, vsak s svojimi stališči, željami in izhodišči in vsak s svojo predstavo o varstvu.

Teče že drugo leto, kar je biser našega Jadrana zavarovan, vendar mu le s takšnim papirnatim varstvom ne bomo mogli zagotoviti, da bi se ohranile vrednote, po katerih je znan ne le doma, ampak tudi po svetu.

Peter Skoberne

BOTANIČNI VRT MUZEJA V SARAJEVU

Muzej v Sarajevu je bil osnovan leta 1888. Botanika je bila v prvih letih zastopana le s herbarijsko zbirko. Ko je bila leta 1913 zgrajena današnja zgradba muzeja, je dobil samostojen botanični oddelek, katerega naloga je bila povečati herbarijske zbirke in osnovati botanični vrt. To delo je prevzel znani bosanski botanik Karl Maly.

Že od začetka je bil v vrtu prikazan razvojni sistem, arboretum, fitogeografske skupine in skupina koristnih rastlin (zdravilne in industrijske rastline). Že tedaj je bilo jasno, da je razpoložljivi prostor okrog muzejskih stavb premajhen (okrog 14 270 m²) in do neke mere tudi neprimeren.

Vrt se je v letih spreminjal, osnovni koncept pa je v bistvu ostal isti.

Botanični vrt je sestavljen iz več oddelkov:

1. Flora na skrilavcu

V tem oddelku so predstavljene rastline s kislih rastišč. Prevladujejo rastline z Vranice: zelena jelša (*Alnus viridis*), arnika (*Arnica montana*), Kochov svišč (*Gentiana kochiana*) in endemična snežna vrčica (*Edraianthus graminifolius* subsp. *niveus*).

2. Flora na serpentinu

Med rastlinami, ki rastejo na serpentinu, je mnogo endemitov, med katerimi naj omenimo le dve praproti: *Asplenium adulterinum* in *Notholaena marantae*.

3. Flora na dolomitu

V tej skupini so predstavljene v glavnem rastline z dolomitne podlage iz okolice Konjice v Hercegovini. Mnoge med njimi so relikti ali endemiti kot na primer prenjški nageljček (*Dianthus prenjus*).

4. Flora na apnencu

V tem oddelku uspevajo posebej rastline s Trebeviča nad Sarajevom, posebej pa z drugih gorskih skupin. Tako lahko vidimo vrste, ki so nam znane z našega gorskega sveta: bela čmerika (*Veratrum album*), šentjanževka (*Hypericum perforatum*) in zlasti klobuk (*Lilium martagon*). Med lese-

nimi rastlinami omenimo omeliko (*Cytisanthus radiatus*) in kranjsko krhliko (*Rhamnus fallax*). Najbolj zanimive pa so endemične vrste: srbska pančičija (*Pancicia serbica*), belocvetna kobulnica, za katero je značilno, da so spodnji listi celi, zgornji pa tenko rogljati, rumenocvetna bosanska lilija (*Lilium bosniacum*), križnica (*Aubrietia croatica*) z vijoličnimi cvetovi, razširjena je po hrvaških, bosanskih, hercegovskih in črnogorskih hribih, in *Symphandra hofmanni*, vrsta iz družine zvončnic z rumenkasto belimi cvetovi. V skalnih razpokah pa raste grozdasti kamnokreč (*Saxifraga paniculata*) in avrikelj (*Primula auricula*).

5. Flora doline Miljačke

Rastlinstvo najbližje okolice Sarajeva je predstavljeno z endemično bosansko peruniko (*Iris bosniaca*) in z rujem (*Cotinus coggygria*).

6. Skupina sukulentskih rastlin

Prevladujejo vrste iz rodu homulic (*Sedum*) in netreskov (*Sempervivum*).

7. Flora snežnih kotanj

V snežnih kotanjah se sneg zadrži še dolgo v poletje. Na robovih takšnih rastišč uspeva telekija (*Telekia speciosa*), košarnica z velikimi rumenimi koški in dišeči kromač (*Myrrhis odorata*).

8. Skupina močvirskih in vodnih rastlin

Spomladi nam vzbudi pozornost rumenocvetna vodna perunika (*Iris pseudacorus*), kasneje pa razne vrste rogoza (*Typha*) in plavajoči lokvanji (*Nymphaea alba*) in blatniki (*Nuphar luteum*).

9. Skupina praprotnic

Na tem oddelku uspevajo različne praproti od jelenovega jezika, sladke koreninice in orlove praproti.

10. Ta oddelek je namenjen tistim rastlinam, ki jih sadijo po kmečkih vrtovih: okrasne vrste, različne začimbe in dišavnice.

11. Flora suhih rastišč (mediteraneum)

Tu uspevajo številne vrste mediteranskega in submediteranskega področja: sivka (*Lavandula officinalis*), žajbelj (*Salvia officinalis*), Wulfenov mleček (*Euphorbia wulfeniana*) in ilirska perunika (*Iris illyrica*).

12. Alpinetum

Predstavljene so mnoge visokogorske vrste od ruševja, alpske velese, številnih kamnokrečev. Omenimo naj posebej še gladki šaš (*Carex laevis*), ki je v Dinaridih splošno razširjen, v Sloveniji pa raste le na Notranjskem Snežniku, dinarski svišč (*Gentiana dinarica*), ki pripada isti skupini kot spomladanski in tržaški svišč in ki je v Dinaridih endemičen, hrvaška sibireja (*Sibiraea croatica*), grm iz družine rožnic, ki so ga presadili s Čabulje.

13. Arboretum

V tem oddelku uspevajo lesne rastline, tako eksotična okrasna drevesa kot endemične vrste: Pančičeva omorika (*Picea omorica*), munika (*Pinus leucodermis*) in grški javor (*Acer heldreichii*). Botanični vrt ni namenjen samo ožjemu krogu znanstvenikov, ampak tudi učencem, dijakom, študentom in vsem obiskovalcem, ki jih zanima pestra in bogata flora Jugoslavije.

Nada Praprotnik

iz planinske literature

PETER FICKO: KAMNIŠKE IN SAVINJSKE ALPE, TRETJA, POPRAVLJENA IN DOPOLNJENA IZDAJA, PLANINSKI VODNIK

Dne 21. aprila je izšla tretja, popravljena in dopolnjena izdaja planinskega vodnika KAMNIŠKE IN SAVINJSKE ALPE. Njegov avtor je znani planinski delavec in publicist Peter Ficko, urednik in lektor pa Milan Cilenšek.

Kolikšno je povpraševanje po tovrstni literaturi, dokazuje že podatek, da je bilo v devetih letih razprodano dvakrat po 4000 izvodov vodnika Kamniške in Savinjske Alpe, sedanja, tretja izdaja, pa bo izšla v nakladi kar 5000 izvodov; to je za slovenske razmere izjemno veliko.

V novi izdaji je več kot sto strani dopolnitev in sprememb besedila; dokaz, kako človek nezadržno sili v gorski svet in na-

ravo sploh — v dobrem in slabem smislu. Nastajajo nova pota, nove ceste, tudi nove planinske postojanke, nove žičnice in vlečnice, nekatera stara pota zarašča trava, druga uničuje človek, z izrabljanjem gozdov nastajajo nove krčevine, jase, pa tudi nekatere planinske postojanke »uhajajo« iz lastništva gornikov (npr. Herletov dom v Logarski dolini).

Zelo spodbude v novi izdaji so številne opombe, da se planšarstvo, ta romantična (pridobitna) dejavnost naših planin, zopet oživlja. Ficko omenja celo vrsto planin, kjer poleti znova pasejo. Dandanes, ko postaja hrana že strateški pojem, je to še tembolj pomembno, sočasno pa s tem gore dobivajo — vsaj poleti — stalne prebivalce, in tudi mlajši domačini — kmetje — se prav tako odločajo in ostajajo doma.

Zasnova vodnika je ostala enaka, kot je bila v prvi in drugi izdaji. V uvodnem delu — z naslovom Splošno o gorstvu — so naslednja poglavja: I. Kamniške in Savinjske Alpe; II. Glavne pokrajinske značilnosti a) Nastanek in zgradba, b) Podnebje in vreme, c) Rastje, č) Živalstvo, d) Kulturno zgodovinske značilnosti, e) Glavne značilnosti prebivalstva, f) Kratka zgodovina planinstva; III. Planincem na pot a) Kratko o opremljenosti, b) Gorska reševalna služba, c) Planinske postojanke, pota in markacije, smučarsko zanimivi predeli, č) Gibanje v obmejnem pasu, d) Planinska organizacija, e) Karte in vodniki, f) Navodilo za uporabo vodnika.

V drugem poglavju so opisane doline in naselja. Sprva (v I. poglavju) našteva avtor dostope do Kamniških in Savinjskih Alp — z zahoda ali gorenjske strani, z juga ali ljubljanske strani, z vzhoda ali celjske oziroma velenjske strani in s severa ali koroške strani (iz naše države in Avstrije). Zatem si sledijo opisi dolin Tržiške Bistrice, Kokre in Kamniške Bistrice, Spodnje in Zgornje Savinjske doline, Mežiške doline in doline Bele. Podatki o krajih temeljijo na stanju po popisu prebivalstva v letu 1981 — torej so povsem sveži.

Najobsežnejši del knjige sestavljajo opisi planinskih postojank, prehodov, vrhov in dostopov. Kot v prvi in drugi izdaji so tudi v tretji izdaji Kamniške in Savinjske Alpe razdeljene v štiri skupine, vodnik pa je pisan v smeri od zahoda proti vzhodu (torej v nasprotnem zaporedju kot vodnik po Slovenski planinski transverzali). Vrsto se naslednje gorske skupine:

I. zahodna skupina Kamniških in Savinjskih Alp — skupina Storžiča; II. skupine zahodnega dela osrednjih Kamniških in Savinjskih Alp (II./A Grintovčeva skupina, II./B skupina Krvavca, II./C skupina Mrzle gore); zahodni del osrednjih Kamniških in Savinjskih Alp loči od vzhodnega Kamniško sedlo, ki je pravzaprav geografsko središče gorstva; III. skupine vzhodnega dela osrednjih Kamniških in Savinjskih Alp (III./A skupina Planjave in Ojstrice, III./B skupina Krofičke ali Grofičke, III./C skupina Velike planine); in končno IV. skupine vzhodnih Kamniških in Savinjskih Alp (IV./A Rogačeva skupina, IV./B skupina Menine in Dobrovelj ter IV./C skupina Raduhe).

Abecedni seznam zemljepisnih imen, planinskih postojank in drugih pomembnejših pojmov — ali kratko register — je v tretji izdaji nekolikanj skrčen, pri vsakem pojmu pa je navedena samo ena orientacijska številka — najpomembnejša; tako bo vodnik za planinca uporabnejši, preglednejši.

Škoda je le, da tudi v tretji izdaji ni zemljevidov ali grebenskih skic z vrisanimi potmi (vsebovala jih je le prva izdaja iz leta 1973). Toda vzporedni priročniki Pla-

ninske založbe — zelo natančna zemljevida Kamniških in Savinjskih Alp (iz leta 1974 in 1979) ter zemljevid Karavank in Grintovcev (1980) — so imenitno dopolnilo pričujočemu vodniku. Planinec bo pač na gorsko turo ponesel še nekaj dekagramov papirja več.

Tako je pred nami nov priročnik, ki je skorajda enciklopedija tega drugega najvišjega gorstva na Slovenskem. Razprodanih osem tisoč izvodov in tisk nadaljnjih pet tisoč pa je največji dokaz, da ljudje žele in potebujejo zanesljivo vodniško literaturo za varno hojo po gorah, planinstvo pa je pri nas nasploh najbolj množična in zdrava oblika telesnega razvedrila in duševne sprostitve.

Vodnik Kamniške in Savinjske Alpe, tretjo, popravljeno in dopolnjeno izdajo, je izdala Planinska založba pri PZS. Knjiga obsega 380 strani + 16 strani slikovnih prilog na umetniškem papirju in je formata 12 × 16 centimetrov; ovita je v rumen plastični ščitni ovitek. Tisk ČGP Maribor. Knjigo naročajo pri Planinski zvezi Slovenije, Dvořakova 9, 61000 Ljubljana. Ob naročilu več kot pet izvodov so planinska društva in drugi kupci deležni 15 odstotnega popusta.

Milan Cilenšek

ALPINISTIČNI RAZGLEDI ŠT. 13/1982

Značilnost zadnje, 13. št. AR, je polemika, vendar na srečo strpnejša, kot smo je vajeni v drugem časopisu in na drugih področjih. Najprej o vprašanih alpinizmu — zakaj in od kod, ki jih v odgovoru na članek Leva Milčinskega o vrhunskem alpinizmu kot obliki samodestruktivnega vedenja (12. št. AR) zastavlja Igor Radovič, ko skuša vzpostavljena razmerja med človekom in naravo, med eksistenco in bistvom, razreševati prav z alpinizmom. Potem Radovič, v nasprotju od Milčinskega, vidi v alpinizmu prej konstruktivno tekmovanje kot pa mehanizem indirektnega samodestruktivnega vedenja. Vprašljiva je, meni Radovič, tudi metoda, ki na temelju enega ali nekaj primerov (tragično končanih) vrhunski alpinizem kar počez uvršča med očitne primere indirektnega samodestruktivnega vedenja, itd. Radovičevo razmišljanje je vsekakor zanimivo za slehernega alpinista, čeprav je, kot v enem od odmevov pravi Andrej Dernikovič, subjektivno, hkrati pa se problematike loteva na strokoven način, kar mu priznava tudi Lev Milčinski sam v svojem Dopolnilu. Posebej pa Milčinski v tem svojem Dopolnilu k članku v prejšnji številki AR pa tudi neposrednemu odgovoru Igorju Radoviču poudarja, da ni razmišljal o vrhunskem alpinizmu kot o pojavu v celoti, temveč je pri svoji klasifikaciji imel pred očmi loč življenjsko zgodbo Klementa Juga.

alpinistični razgledi

ŠTEVILKA 13 1992

Tem zanimivim in polemičnim tekstom sledi odlomek iz »Množice in moči«, knjige nobelovca Eliasa Canettija, ki govori o švicarskih gorah kot temeljnem integracijskem faktorju švicarskega ljudstva in večkratnem zagotovitvi švicarske samostojnosti.

In že smo pri naslednji polemiki. Janez Bizjak se v svojem članku »Lotse 81« (objavljen je bil tudi v PV) sprašuje o vzrokih precejšnje tišine, ki je po tej nadvse uspešni odpravi zavladala v osrednjem slovenskem planinskem glasilu, medtem ko je bilo moč veliko o odpravi brati v tujem alpinističnem tisku. Zelo malo je bilo moč prebrati tudi v AR, to pa se Bizjaku ne zdi prav, vodja odprave Aleš Kunaver pa mu odgovarja, da je bil prvi članek, ki je izšel v strokovnem (ne dnevnem) tisku, intervju za PV, da za domače bralstvo pišejo knjigo. Opozoril pa je še na celo vrsto takih in drugačnih zapletov, ki jih bodo morali v planinski organizaciji razrešiti — v dobro vrhunskega alpinizma, seveda. Bizjakovemu članku na rob je objavljenih tudi nekaj pripomb, ki govorijo o težavah INDOK službe na PZS, itd.

Tu pa je še tretja polemika. Matjaž Deržaj je napisal vrsto pripomb k članku o strmi steni Dedca, objavljenem v »Delu«. Medtem ko je navedel obilo, kot vse kaže, da za širšo alpinistično srenjo že pozabljenih podatkov o vzponih in poskusih v Dedcu, mu Franci Savenc odgovarja na temelju podatkov, ki jih je našel v alpinističnih vodnikih za to področje, hkrati pa sprašuje poznavalce, kako je z natančnejšimi zapisi.

Seveda je tudi v tej številki AR še vrsta drugih prispevkov. Bine Mlačič nadaljuje serijo o velikih pionirjih alpinizma, tokrat je na vrsti Attilio Tissi in popisovanje zgodovine osvajanja Grandes Jorasses. France Malešič je pripravil kratek pregled dejavnosti slovenskih alpinistov v letu 1980, ki glede na obseg in število podatkov sploh ni

kratek; z zanimivim alpinističnim pismom se je z Japonske oglašil Izток Osojnik, Franci Savenc pa nadaljuje nasvete za opisovanje alpinističnih tur. Predvsem pa v tej številki, tako kot v še nobeni doslej, ne manjka opisov novih in pozabljenih smeri v Julijcih ter Kamniških in Savinjskih Alpah, opremljenih z bolj ali manj preglednimi skicami (Dedec, Šite).

Mitja Košir

ŠEBENIK, M., 1981: GOZDNA UČNA POT PANOVEC, NOVA GORICA

V Sloveniji imamo že več gozdnih učnih poti, na katerih se ob prijetnem sprehodu lahko seznanimo z domačimi pa tudi tujimi drevesnimi vrstami.

Vodnik, ki ga je založilo Društvo inženirjev in tehnikov Posočja — Tolmin, nam predstavlja prvo gozdno učno pot na Goriškem — Panovec. Gozd je v bližini Nove Gorice sredi spodnje Vipavske doline. Dolžina učne poti je 1300 m, dviga pa se od 90 do 140 m nad morjem. Na 12 točkah se lahko ustavimo in seznanimo z drevesnimi vrstami, z gozdom, z gospodarjenjem z njim in ne nazadnje s tiho prošnjo, da se obnašamo kot spoštljivi in kulturni obiskovalci.

V vodniku je vseh dvanajst točk predstavljenih s seznamom dreves in z bolj obširnimi opisi nekaterih vrst (dob, bambus, tulipanovec, macesen, bukev, tisa, bodika, črni bor, Pančičeva smreka, jelka, gorski javor, himalajska cedra...). Poleg znakov, po katerih posamezno vrsto najlaže spoznamo, so opisana rastišča in gospodarska vrednost lesa. Bralci oziroma obiskovalci, se na nevsiljiv način seznajajo z vlogo gozda v okolju, z gozdnimi rastišči in z oblikami gozda, ki so predstavljene z gozdarskim izrazoslovjem, kar botanika nekoliko moti, saj bi bile lahko omenjene vsaj najvažnejše gozdne združbe. Gozd pa niso le drevesa, ampak igra v njem pomembno vlogo tudi podrast. Posebej so omenjeni mahovi in gobe, morda so premalo poudarjene druge značilne rastlinske vrste; pozornost velja tudi odnosom med gozdom, divjadjo in človekom ter med gozdom in gozdarjem. Seznanimo se tudi s pomenom oznak na drevesih. Vodnik zaključuje poglavje o rekreaciji v gozdu, ki postaja nova »tretja razsežnost« poleg oskrbe z lesom in poleg vpliva na ekološko ravnotežje. Vedno več ljudi v naravi išče miru in žal so še vedno potrebna opozorila in prošnje, da bi se v gozdu, v naravi do vsega živega in neživega obnašali kulturno. Vodnik po gozdni učni poti Panovec so med obiskovalce pospremile besede Edvarda Kardelja: »Tisti, ki ne vzdržuje ravnotežja v naravi, ga kmalu izgubi tudi v sebi.«

Nada Praprotnik

MELIŠČE

Glasilo MO PD Maribor-matica, lično opremljeno in z bogato vsebino, se tokrat predstavlja svojim mladim bralcem s tole vsebino: Sestavek Simbol našega grba govori o Triglavu, Ivan Šumljak — 80-letnik (njegova osebna pripoved o planinskem delu), Anica Horvat govori o poznavanju in varovanju gorske narave ter povezuje to vsebino s planinskim kodeksom. Tabori našega mladinskega izleta — Grmovškov dom 1973 — 1973, Partizanka pod Malo Kopo, 1974, Smrekovec 1975, Uskovnica 1976, Krnica 1977, Zadnjica 1978, Logarska dolina 1979, Vrata 1980, 1981.

PLANINARSKI LIST 1/82

Izdaja ga, kot je znano, PD Kamenjak, Reka in v letošnji 1. številki najdemo poročilo III. spominskega pohoda na Titov vrh (Viktor Stipčič), Marija Kačič pa objavlja priložnostni zapis Na Boračkem jezeru. Pozornost velja tudi Moralnemu kodeksu planincev iz Vojvodine in pa zapisu ob 30-letnici PD Opatija. Ne pojdimo tudi mimo sestavka Varnost v gorah (dr. Kruno Vidrič) in pa poročilu Kako smo prišli med delovne kolektive. Seveda vsebuje tudi ta številka dosti krajših zapisov: Iz pozabljenega dnevnika Ljuba Pavesiča (zanimiv zato, ker je zapisan v dialektu), Žrtvovane jelke Dušana Prpiča (o preko-

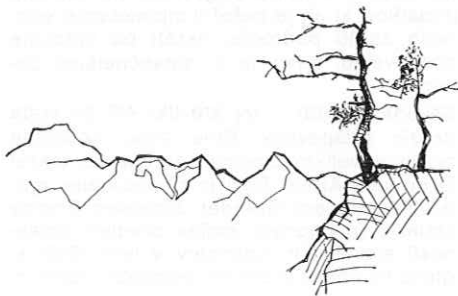
mernem izsekavanju jelk — tudi za novo leto), Planinska koča Frbežari Barbare Šram (ta koča je v Gorskem Kotarju v Frbežarjih, občina Čabar na višini 825 m). Objavljena je tudi naslovna stran Paklenice, planinsko-alpinističnega vodiča, ki ga je — že četrtoč — izdal Stanislav Gilič.

M. K.

BILTEN — PD PREBOLD, 1982

Ob desetletnici društva izdaja Biltene, v katerem objavlja uvodnik ob jubileju, ki ga je napisal predsednik skupščine KS Prebold Valter Zupanc. Sestavek Naš planinski dom ima svojo zgodovino (Planinski dom v Marija Reki) je napisala Breda Fric; obnova doma pod Reško planino (Mirko Maček); Tekstilna tovarna Prebold in PD Prebold (Nada Lukman Flis); Planinska pota (Zvone Kupec); Orientacija — SLO v našem društvu (Franci Kapus); Velika pionirska dejavnost (Marija Kapus); Spominsko srečanje na Čreti (Leon Grenko). Več prispevkov je tudi izpod peres mladih planincev Adama Flisa, Darje Lužar, Milene Svet, Klavdije Kač, sestavek Naši izleti v neznano (Nada Lukman-Flis) pa zaključuje vsebino tega jubilejnega Biltena. Naj za konec omenimo, da so se sodelavci poskusili tudi z verzji. Meta Šribar je napisala Pesmico izpod macesna, Brigita Sere in Vinko Ušen pa pesmici Gorska in Izlet v gore.

M. K.

BERGSTEIGER — MOUNTAINEER IN SLOVENSKI ALPINISTI

Prejšnji Bergsteiger, glasilo avstrijskega Alpenvereina, se od Novega leta sem imenuje Bergsteiger — Mountaineer ali na kratko: BM. Izdajajo ga v Münchnu, pri urejanju in opremi pa se že na prvi pogled čuti roka novega urednika. Sodobno, dopadljivo in na zavidljivi kakovostni ravni. Januarja letos je BM prevzel Toni Hiebeler in tako dokončno pretrgal vezi z Alpinismusom (katerega ustanovitelj je bil). Kot vemo, je Alpinismus prešel pod patronat Reinholda Messnerja. Če nič drugega, se nam obeta kvalitetno tekmovalstvo med obema revijama. Rivalstvo menda že sega tako daleč, da se morajo prejšnji dopisniki Alpinismusa odločiti, ali bodo delali za star naslov ali pa bodo sledili Hiebelerju v BM. Da bi kdo bil pri obeh, ne pustijo.

Za nas so v BM posebej zanimive tiste strani, na katerih beremo članke in gledamo fotografije naših ljudi. Poglejmo po vrsti: BM januar 1982 — Osrednji del januarske številke je posvečen naši odpravi čez J steno Lotseja. Aleš Kunaver je napisal ekskluzivni članek za BM, njegova pripoved pa je opremljena z barvnimi fotografijami, kakršne smo lahko gledali le na predavanju v ljubljanski unionski dvorani. V rubriki »Bergsteiger leksikon« (Planinski leksikon) — v vsaki številki so objavljeni po štirje alpinisti — predstavljajo Aleša Kunaverja. Leksikografski povzetek njegovih alpinističnih dosežkov ilustrirajo tri fotografije: Severna triglavska stena, J stena Lotseja in njegov portret.

V kroniki plezalnih vzponov beremo, kako sta 30. 6. 1981 Lidija Pajnkhiher in Rajmond Kovač preplezala novo smer v severni steni Aiguille du Midi. Dodali so ji fotografijo stene z vrisano smerjo ter skico in opis vzpona. Filip Bence in Slavko Frantar sta 30. in 31. 8. 1981 v 18 urah preplezala klasično smer v severni steni Eigerja. Tako je Bence postal drugi Slovenec, ki se lahko pohvali, da ima za seboj vse tri »zadnje probleme Alp«. V isti rubriki objavljajo še kratek povzetek domžalske odprave na Grenlandijo 1981. Besedilo so dodali fotografijo gore Jugoslavija fjeld. BM februar 1982 — V ekspedicijski kroniki objavljajo kratek sestavek o slovenski odpravi čez J steno Daulagirija in sicer z obljubo, da bodo v naslednjih številkah o tem vzponu bolj podrobno pisali. Članek ilustrirata dve fotografiji — J stena Daulagirija z vrisano smerjo vzpona in bivaki ter portret Staneta Belaka s kratkim življenjskim opisom. (Opomba: večino člankov o naših alpinistih je napisal »jn« — Jozef Nyka.)

V rubriki »Osebnost« predstavljajo Nejca Zaplotnika. Fotografiji in življenjskem orisu je Hiebeler pripisal nekaj vrstic o njegovi knjigi Pot, za katero pravi, da bi bilo dobro, če bi čimprej izšla tudi v nemškem prevodu.

Janez Bizjak

TURNI SMUK BREZ MEJA

CAI — Club alpino Italiano — je letos organiziral velikopotezno akcijo — prečnje celotne verige Alp s smučmi. 20. 3. 1982 se je namreč hkrati na vzhodnem in zahodnem koncu Alp, tam kjer se spuščajo v morje, v Trstu in v Nici, pričel »Turni smuk brez meja«. Turo, ki jo je s prijatelji opravil v 66. dneh leta 1956 že »mož, ki se vedno vrne« — Valter Bonatti — so še nekoliko razširili, jo razdelili v etape, ki vodijo udeležence skozi najlepše predele smučarskega sveta v Alpah. Udeleženci se na turi sicer stalno menjajo, vedno pa jih je v skupini najmanj 15, ki pripadajo najmanj trem narodom, ki živijo v Alpah. Tako se v gorskih smučinah spomladanskega snega med vzpenjanjem in spuščanjem, v soncu, vetru, megli in mrazu, v potu lastnega obraza, tke prijateljstvo, tovarišstvo in pomoč gornikov — turnih smučarjev, ki jih gore družijo in jim pomenijo tiho nerazdružljivo vez, ki ostane za vselej. Tu so udeleženci različnih narodov, poklicev, navad in običajev, ki pa jih skupna pot že po nekaj korakih v skupni smučini ali nekaj zavojih v puhastem pršiču, združi v nerazdružljive prijatelje. Italijanom, ki so to velikopotezno akcijo pripravili in jo organizirali ter jo izvajajo ob pomoči in sodelovanju planinskih organizacij vseh alpskih držav, lahko samo čestitamo z željo, da to ni prva in zadnja taka akcija.

Tudi naši planinci so bili vključeni v »Turni smuk brez meja«. Planinska zveza Slovenije je organizacijsko izpeljala prve tri etape tega smuka. Potem ko so v soboto, 20. 3. 1982 na slovesnosti v Trstu predstavniki in vodniki PZS prejeli od organizatorja dnevnik ture in zastavico, so popeljali 12 udeležencev na prvo etapo Trst—Komna, v ponedeljek, 22. 3. 1982 pa so prismočali v zelo slabih snežnih in nevihtenskih razmerah s Komne mimo Krnskega jezera in planine Duplje v Lepeno. V Lepeni, v naši morda nekoliko pozabljeni gorski lepotici, so bili posebej tuji udeleženci ganjeni nad toplim, domačim sprejemom v skromni Petrovi domačiji, ki jih je sprejela z odprtimi rokami, kot to zmore le trdega življenja vajena gorska domačija. Tuji gorniki, sicer vajeni vseh presenečenj v gorah, tega kar niso mogli pozabiti.

Že naslednji dan je 14 udeležencev (v Bovcu so se 4 poslovili, priključilo pa se je kar 6 novih) čakala zadnja etapa v naših gorah in sicer vzpon z gornje postaje kaniške žičnice na Prestreljenik pa spust čez sedlo Preval na italijansko stran na Nevejsko sedlo. Žal je slabo vreme in izredno slabe snežne razmere prekrizalo načrte in so se morali udeleženci na Nevejsko sedlo prepeljati z osebnimi avtomobili čez Predil. Kljub slabemu vremenu pa v planinski koči na Nevejskem sedlu, ko so slovenski vodniki ture predajali dnevnik ture in zastavico »Turnega smuka brez meja« ter zastavico PZS, italijanskim prijateljem ni manjkalo dobre volje in iskrenih želja za srečno pot dalje čez gore do prelaza St. Gothard, kjer se bosta oba kraka z vzhoda in zahoda združila 23. maja 1982. Do takrat se bo v smučini izmenjalo, se vzpenjalo na alpske vrhove in spuščalo z njih še na stotine gornikov iz Francije, Italije, Švice, Avstrije, Jugoslavije, Zvezne republike Nemčije in od drugod. Oglejmo si za konec še nekaj tehničnih zanimivosti »Turnega smuka brez meja«. Dolg je kakih 2000 km, najnižji točki sta na začetku obeh krakov v Trstu in Nici, najvišja je vrh Mt. Blanca (4807 m). Posamezne etape trajajo navadno en dan, z višinsko razliko (vzpon in spust) od 1000 do 1400 m, nekatere tudi več. Po težjih etapah so predvideni dnevi počitka, pa tudi rezervni dnevi, če bi bilo slabo vreme. Ti dnevi so izkoriščeni za okrogle mize, kjer udeleženci izmenjavajo izkušnje o organizaciji turnega smučanja v posameznih državah iz katerih so, tu poslušajo predavanja s tematiko o turnem smučanju. Kot smo že povedali, so bile na našem ozemlju tri etape z najvišjima točkama na vrhovih Krna (2245 m) in Prestreljenika (2499 m), ki ju žal, zaradi slabega vremena, niso dosegli. Organizacijsko je etape v slovenskih gorah vodil Mirko Fetiš, vodili pa so gorski reševalci iz Ljubljane in Bovca. Med udeleženci pa so bili Italijani, Avstrijci in Slovenci, med njimi gorski vodniki Giancarlo Del Zotto iz Pordenona, eden izmed organizatorjev in odgovornih za vzhodni krak ture.

Tisti, ki smo bili vsaj dan v tej mednarodni smučini prijateljstva, ki se vije med zasneženimi vrhovi Alp, smo si ob slovesu želeli na svidenje prihodnjič.

Boris Mlekuž

GASTON REBUFFAT V LJUBLJANI

Francoski kulturni center v Ljubljani, vodi ga Jean Claude Cancel, je povabil v Ljubljano Gastona Rebuffata, znanega francoskega alpinista, gorskega vodnika, publicista, avtorja številnih filmov, ko se je dne 15. marca predstavil slovenski planinski in alpinistični publiki z enim svojim naj-

Gaston Rebuffat

Foto Dokumentacija PV

novejših alpinističnih filmov *Horizons gagnées* (Osvojena obzorja — 1975). Isti dan popoldne pa je G. Rebuffata s soprogo sprejel v prostorih Planinske zveze predsednik PZS Tomaž Banovec in mu ob tej priložnosti izročil najvišje planinsko priznanje — plaketo Zlatoroga z vgraviranim posvetilom: Gastonu Rebuffatu — ob prijateljskem obisku v Ljubljani — Planinska zveza Slovenije — 15. 3. 1982.

V prisrčnem vzdušju — sprejema so se udeležili tudi častni predsednik PZS dr. Miha Potočnik, podpredsednik PZS Tone Bučar, Sonja Dolinšek (prevajalka), Jože Dobnik, Stane Belak, Miro Štebe in Marjan Krišelj — so načeli vrsto zanimivih vprašanj, ki zadevajo predvsem alpinistično etiko. Podrobneje so jih zanimala vprašanja o sodobnem alpinizmu v vseh oblikah, potem odnos do gorske nesreče in senzacionalizem, ki se kdaj pa kdaj pojavlja na straneh dnevnikov pa tudi osebni odnos do gora, do gorske narave. Iz vsebinsko bogatega razgovora je bilo mogoče izluščiti več bistvenih elementov, ki označujejo Rebuffatovo osebnost. Predvsem dejstva, ko alpinizem označuje z nagnjenjem, ki je v človeku tesno povezano z ljubeznijo do gora, plezanja, nikakor pa ne v iskanju in izzivanju nesreče. Sploh je v svojem odnosu do gorske nesreče, predvsem v načinu opisovanja in odmevnosti takih dogodkov, izredno kritičen. Opisi smrti so nepotrebni; izzivajo čustva, ki z jedrom, ki tiči v odnosu do gora, nimajo nič skupnega. Zavaljo tega se celo zavzema, da planinska literatura (tudi film seveda) črta iz svojih fabul ta element. Odločno odklanja Lammerja, čeprav ga po drugi strani tudi razume, ker pač ljubi gore

Z leve na desno:
Tomaž Banovec,
G. Rebuffat s soprogo,
Stane Belak-Srauf,
dr. Miha Potočnik

Foto Dokumentacija PV

tako, »kot jih vidi sam«, se pravi »zavestno išče težavnost in nevarnost« in torej dopušča svobodo v tem pogledu tudi drugim. Ceni Messnerja in njegov koncept, po drugi strani pa dojema alpinizem kot nekaj enotnega in mu je zato razlika v pomenu, ki ga nakazuje besedica »čin« (dr. H. Tuma) in doživetje (dr. J. Kugy) — tuja.

M. K.

TITOVA SMER V PERUJU

V letu 1981 se je mesec dni mudila v perujski Cordillera Vilcanota 11-članska jugoslovanska odprava. Člani odprave so se povzpeli na deset različnih vrhov, od tega na dva vrhova po prvenstvenih smereh. Eno izmed njih so poimenovali po umrlem predsedniku Titu, ki je bil velik prijatelj jugoslovanskega planinstva. »Titova smer« teče skozi južno steno Pachante (Nevado Puca Punte, 5727 metrov). Smer so ocenili s težavnostno stopnjo VI, njena povprečna strmina znaša na poledenelem delu od 55 do 65 stopinj, v najbolj strmem celo 80, jugoslovanski alpinisti pa so jo zmogli v 20 urah. To je gotovo najtežavnejša smer v vsej Vilcanoti.

M. A.

ALPINISMUS 1/82: LOTSE, J STENA 81

Na straneh od 46 do 49 najdemo v tej številki podroben opis vzpona po J steni, ki ga je opravila, kot je znano, jugoslovanska odprava leta 1981. Avtor Aleš Kunaver je sestavek ilustriral s štirimi fotografijami, ko prva prikazuje vzpon k taboru I ob fiksni vrvi, druga ilustrira način, kako so nekaterim članom — ko so se vzpenjali do tabora II, merili z EKG delo-

vanje organizma ob vzponu, tretja predstavlja J steno Lotseja z vrisano smerjo, zadnja — četrta — pa enega najzanimivejših detajlov stene med taborom I in taborom II.

NEPALSKA ALPINISTIČNA ŠOLA

Pod tem naslovom prinaša revija Der Tourist (izdaja jo nemška zveza popotnikov, planincev in »orientacistov« v NDR, št. 2/82) kratko poročilo o tej šoli. Povzeli so ga po bolgarskem časopisu Echo iz Sofije. V poročilu je rečeno, da že tri leta deluje v Nepal alpinistična šola, ki so jo osnovali Jugoslovani. Šola leži na 3500 m višine, v bližini naselja Sapče Koła. Na prvem tečaju leta 1979 so kot inštruktorji štirje Jugoslovani in dva Nepalci. 1980 so bili inštruktorji prav tako Jugoslovani (skupaj s tremi Nepalci), 1981 pa je UIAA izpopolnila inštruktorsko moštvo z mednarodno priznanimi alpinisti iz različnih dežel (glej poročilo V. Schlambergerja PV 4/82).

M. K.

ŠE EN ODMEV NA JUGOSLOVANSKI USPEH NA MOUNT EVERESTU

Zadnja številka češke geografske revije Ljudje in zemlja objavlja obširno poročilo o uspehu jugoslovanske odprave na najvišjo goro sveta. Avtorja Jan Kándl in Josef Lorenc s simpatijami govorita o jugoslovanskih naporih pri iskanju nove poti po zahodnem grebenu, kjer so si pred njimi zaradi tehničnih težav in silnih viharjev polomile zobe ameriška, mednarodna in francoska odprava. Opisan je iznajdljiv transport materiala po žičnici čez strme

stene v tabor I na sedlu Lho-la in težavno napredovanje po grebenu proti vrhu. Naskok na vrh pa opisujeta takole:

»... Tudi naskok naslednje trojke — brata Štremfelj in Zaplotnik — 13. 5. ni potekal brez težav. Zaradi okvare na kisikovem aparatu se je moral Marko kmalu obrniti, druga dvojica pa je pri — 35°C in pri vetru 130 km/h nadaljevala vzpon.

Po osmih urah sta alpinista med divljanjem ledenega viharja ob 13.51 uri končno prispela na vrh. Za Zaplotnika je bil to že tretji osvojeni osematisočak. Sestop v viharju in megli je bil neizmerno težak, zato sta rajši sestopila po lažjem Hornbeinovem ozebniku in potem prečila naravnost v tabor IV.

Spet v viharju in snegu je odšla proti vrhu naveza Belak, Božič in Ang Phu. Čeprav počasi, so vsi prišli na vrh ob 14.30. Pri sestopu so se morali zaradi viharja, utrujenosti in težav z orientacijo odločiti za bivač v višini 8200 metrov. Po kruti noči je Božič ostal na mestu bivača; Belak pa je sestopal kot prvi, Ang Phu pa za njim. Medtem so jim tovariši prišli na pomoč. Kmalu zatem so objemali Belaka, z vzkliki pa čestitali sirdarju.

Tedaj je šerpi nenadoma spodrsnilo na ledu. Sprva počasi, nato pa vedno hitreje, je drsel po ledenem pobočju, ne da bi se poskusil obrniti in ustaviti padec s cepinom. Pred očmi osuplih tovarišev je drvel vedno hitreje, dokler mu ni odletel cepin, in je izginil pod greben. Drugi dan je šerpam uspelo najti nesrečnika v neki razpoki 1800 metrov niže nad zahodnim rongbuškim ledenikom. Zaradi nevarnosti so morali pokopati truplo tam, kjer so ga našli. Ang Phu, odličen vodja šerp, se je udeležil štirih odprav na najvišjo goro sveta in kot prvi človek prišel nanjo dvakrat po različnih poteh.

Po tragičnem dogodku je odprava opustila nadaljnje vzpone na vrh in takoj začela evakuacijo višinskih taborov...«

Prevedel Karel Natek

MONGOLIJA 1981

Na povabilo mongolskega planinskega združenja se je lani udeležilo šest vzhodnonemških plezalcev tako imenovane alpinade v LR Mongoliji. Lanskoletno »alpina-do« so pod nazivom »Mir« nameravali prirediti v pogorju Čangain, kjer naj bi bili splezali štiri nove smeri na najvišji vrh tega pogorja Otgon Tenger (4031 m). Skupaj s češkoslovaškimi in poljskimi gorniki so v Ulan Batorju čakali na nadaljevanje poti, ko so zvedeli, da je prav na načrtovanem področju izbruhnila med svizci kuga. Vsi lepi načrti so tako seveda v hipu padli v vodo, kljub temu so si na moč prizadevali, da bi nekoliko pobliže spoznali to daljno deželo.

Po ogledu vseh lamaističnih samostanov v samem Ulan Batorju jim je naposled uspelo prodreti v notranjost dežele: z letalom so poleteli do starega glavnega mesta Džingiskanove države v Karakorum. Po vrnitvi v Ulan Bator pa se je nepričakovano znašel pred njim višek vse poti: puščava Gobi. Najprej so poleteli do turistične baze v bližini Dalanzadgada. Ko so postavili šotore, so najeli dva džipa in se vsak dan odpravljali na enodnevnizlete v puščavo. Obiskali so številne jurte, kjer so morali spiti veliko kumisa, videli so veliko peska in nekaj manj kamel, le nobenih večjih gora.

Že čisto na koncu pa se jim je vendarle nasmehnila sreča. Obiskali so namreč velikansko dolino na področju Terelga, kjer so njena pobočja obljubljala vsaj nekaj plezarije. Po vsej dolini so raztresene velike granitne gmote, ki so se jim zdele še kar vabljive. Skupaj z mongolskimi gostitelji so se skušali najprej povzpeti na največjo gmoto, ki se imenuje Želva. Toda z njihovimi saškimi sredstvi le niso bili kos strmi granitni steni. V zameno jim je uspel prvenstveni vzpon na enega izmed vrhov, ki obdajajo dolino. Prav na koncu so si ogledali še tamkajšnji »plezalski stadion« — nekakšen naravni oder za hitrostno plezanje v 200 m visokih granitnih stenah. Četudi jih mongolski svizci niso pustili v svoje gore, se jim je kljub temu ponudila priložnost, da so spoznali vsaj delček te prostrane države. (Der Tourist, 2/1982.)

M. A.

SLOVO OD GARHWALA?

Indijski del Himalaje je bil v zadnjih letih razmeroma poceni, kar je bilo seveda zelo pomembno za ekspedicije. Vrhovi pod 6500 m so veljali 3000 Rs, nad 6500 pa 4000 Rs. Indijska planinska zveza pa je objavila nov cenik, ki pa je povsem nekaj drugega od sedanjega in pomeni določen šok za odprave, posebej za tiste manjše in revnejše. Vsak od dveh vrhov Nanda Devi na primer zdaj velja — 15 000 Rs. Vrhovi okoli Nanda Devi svetišča zdaj veljajo (ne glede na višino) vsak po 10 000 Rs. Vsi drugi vrhovi pa so razvrščeni v dve skupini — do 6370 m — 7000 Rs, pod 6370 m (21 000 čevljev) pa 5000 Rs. Poudaritev znaša torej blizu 40 %.

»nj«

PIK POBEDY 1981

Na tem ne prepogosto obiskanem sedem tisočaku, ki je tudi obenem na najsevernejšem delu zemeljske oble, je bilo lani poleti kar živahno. Člani petih alpinističnih organizacij iz Moskve, Odesse, Novosibirska, Krasnojarska in iz Kirgizije so nasko-

čili eno najzahtevnejših vrhov na svetu v različnih smereh. Vršni vetrovi, nizke temperature in pogosta sneženja — vse to otežuje alpinistom v Osrednjem Tjenšanu napredovanje, posebej še, ker so izredno pogostne hitre vremenske spremembe. Tudi v gornjem primeru vreme ni bilo ugodno, kljub temu pa se je ta »alpinistična« končala v splošno zadovoljstvo. Od 1938. do 1980. leta je ta vrh osvojilo le 151 alpinistov. Od 13. do 17. avgusta 81 pa je bilo na vrhu novih 51, od katerih je 18 takih, ki imajo v svojih dnevnikih vpisane še zadnje tri sedemtisočake v SSSR, ki so jih osvojili. Za izbor tega moštva ima dosti zaslug trener Vladimir Šatajev iz Moskve.

»nj«

ČEŠKOSLOVAŠKI ALPINISTI V TUJIH GORAH V LETU 1979

Desetčlanski krkonoški odpravi je uspel drugi pristop na Manaslu North (7157 m) z ledenika Manaslu čez Severno sedlo. 16. in 18. oktobra so prišli na vrh Červinka, Krupička, Novotný in Srovnal.

Slovaška odprava je poskušala priti po novi smeri na Jannu (7710 m) po zahodnem grebenu. 24. 5. so se morali umakniti zaradi slabega vremena.

Enajstčlanska odprava TJ Banka Praha je delovala v zahodnem delu Garhwalske Himalaje nad dolino Gangotri v indijski državi Uttar Pradesh. 1. 10. so se Lukeš, Stráský in Vitha povzpeli na vrh Bhagirathi II (6152 m), 8. 10. pa so Jerhot, Lukeš in Páleníček osvojili deviški vrh Bhagirathi III (6452 m).

Najtežjo nalogo je imela trinajstčlanska praška odprava v Karakorum, kjer so se kot drugoprstopniki poskušali povzpeti na Trivor (7720 m). Odločili so se za novo smer po skoraj 4 km dolgem, tehnično zahtevnem razu. Zaradi velikih potreb po materialu in pomanjkanja časa so se umaknili in poskusili ponoviti ameriško smer po zahodnem grebenu, kjer pa jih je zavrnil monsun in snežne padavine.

Na tradicionalni alpiniji v Pamiirju je sodelovalo 50 češkoslovaških alpinistov. Najpomembnejši uspeh je bil prvenstveni vzpon čez 2700 m visoko jugozahodno steno na južni vrh Pik Revolucije (6950 m), ki so jo poimenovali po ponesrečenem alpinistu Milanu Kriššáku, zmagovalcu Makaluja 1976. leta.

V Kavkazu je ženska naveza Filgasová-Marušincová preplezala severovzhodni steber Džangi-tau (5058 m).

29. 1. je po normalni (Zurbriggenovi) smeri prišel na vrh Aconcague Bezděk, 11. 2. pa še Kele, Šperka in Šurka. Ob povratku so se povzpeli še ognjenik Popocatepetl (5452 m) v Mehiki. Kele in Halás sta osvojila Cotopaxi (5897 m) in Chimborazo

(6287 m) v Ekvadorju. Plezali so tudi v maroškem Atlasu, Hoggarju, nigerskem gorovju Aïr, na Mt. Kenya (5199 m) in Mt. Forel (3360 m) na Grenlandiji.

Težišče delovanja alpinistov v Alpah so bili zimski vzponi v Savojskih Alpah, kjer so opravili več prvenstvenih vzponov, med drugimi steber Bergland v severovzhodni steni Les Droites (naveza Bena-Kulhavý). Poglavitni uspehi v poletni sezoni pa so: severna stena Petit Dru (Slavík, Šimon), smer Rolling Stones v severni steni Grandes Jorasses (Kutil, Procházka, Šlechta, Švejda), direkissima v severnem steburu na Les Droites (Slavík, Šimon), vzponi v severnih stenah Fleischbanka v Wilderkaiserju in Speckkarspitze v Karwendlu ter južni steber Großer Drusenturma v Rhätikonu. V Tatrah je Pavel Pochylý opravil od 23. 2. do 9. 3. zimsko prečenje Zahodnih, Visokih in Belanskih Tater in to brez podporne skupine, brez prekinitve in z vzponom na prav vse vrhove glavnega grebena.

Po reviji Lidé + Země
priredil K. M.

GOSTJE IZ TUJINE V PAMIRJU

Svoje mesto so v mednarodnem alpinizmu že našli znani kavkaški in pamiirski tabori, ki jih organizira vsako leto Alpinistična zveza SSSR. Predvsem se zahodni alpinisti radi zadržujejo v pamiirskem planinskem taboru, saj omogoča dosti manj zahtevnih pristopov na sedemtisočake. Lani, na 8. takem srečanju, je bilo 219 gostov iz 14 držav. Več kot polovica je opravila vsaj tri vzpone na vrhove, visoke nad 7000 metrov. — Pik Korženevskaja (7105 m), Pik Komunizma (7483 m) Pik Lenina (7134 m). Na vrhove so se povzpeli po zahtevnih smereh in sicer Japonci, Zahodni Berlinčani, Jugoslovani in Poljaki. Na Pik Korženevskaja so se prvič povzpeli v skupini s 36 udeleženci. Tabor Pamiir s svojimi podružnicami na moskovskem in for-tambleškem ledeniku ima skupno službo za napovedovanje vremena, reševalno službo s helikopterji, kot tudi vso zdravniško oskrbo, ko seveda bistveno skrbe za varnost predvsem udeleženci sami. Generalni direktor mednarodnega kavkaškega in pamiirskega tabora je Mihail Monastyrski.

»jn«

PROSTO PLEZANJE V DOLOMITIH

Prosto plezanje, ki ga je bil v Alpah leta 1971 sprožil Reinhold Messner s svojo deloma osovraženo knjigo »Šesta stopnja«, se še vedno širi. V zadnjem času se je v italijanskih Dolomitih zlasti uveljavil nov plezalski šampion 30-letni Lorenzo Massa-

rotto. Strokovni časniki ga slavijo predvsem zaradi prvenstvenih vzponov in ponovitev v najtežavnejših plezalskih smerih, kar jih premoreta Civetta in gorska skupina Pala. Vse svoje vzpone opravlja Massarotto seveda v slogu prostega plezanja, se pravi brez uporabe klinov.

M. A

JE PLANINSTVO ZGOLJ ZADEVA MOŠKIH?

Na lanskoletnem alpinističnem simpoziju v Grazu so razpravljali o naslednjih temah: otrok na gori, vrhunski alpinizem v Evropi in ženski alpinizem. Medtem ko je bila razprava o prvi temi sicer zelo zanimiva, vendar nevznemirljiva, se je druga tema razrasla v pravcati spopad zavoljo magnezija, pripomočka, ki ga uporabljajo športni plezalci. V razpravi so sodelovali Reinhold Messner, Dieter Hasse, Kurt Albert, Reinhard Schiestl in Thomas Hrovat, pravega rezultata pa kljub temu ni bilo.

Poročevalko je predvsem zanimalo vprašanje ženskega alpinizma, saj je razprava potekala med tako slovitimi alpinistkami, kot so Wanda Ruthkiewicz, Silvia Metzeltin-Buscaini, Felizitas von Reznicek, Ruth Steinmann in Hilde Sattek.

Da so o ženskem alpinizmu razpravljali ločeno od moškega, je že samo po sebi

učinkovalo nekoliko odtujeno. Toda bilo je vendarle nujno, saj pomenijo ženske v gorah vedno manjšino. Seveda je dejstvo, da je bilo plezalstvo vedno zadeva »močnih mož« in šele v zadnjih letih so si ženske izbojevale nekaj več ugleda, pa še tega le kot spremljevalke moških. Ženska naveza ali ženska kot prva v navezi: to pa je bilo že preveč, oboje je bilo praviloma na meji resnosti ali celo posmeha.

Pomembna na tem ženskem dnevu med alpinističnim kongresom je bila izkušnja, da imajo vse vrhunske alpinistke opraviti s takšnimi ali drugačnimi predsodki.

S fizičnega stališča so ženske v gorah kot tudi v vsaki drugi športni zvrsti, seveda podrejene moškemu. Nobena vrhunska atletinja ne plava tako hitro ali skače tako daleč kot moški vrhunski atleti. Toda v okviru svojih sposobnosti lahko tudi ženske dosegajo vrhunske rezultate, in to jim je treba zato tudi priznati. S tem pa ni rečeno, da se hočejo po vsej sili primerjati z moškimi, želijo le, da bi jih upoštevali tudi kot plezalko. Sicer pa alpinistke gotovo niso niti nikakršne nasilne emancipiranke niti možače niti ne hodijo v gore, da bi na lažji način dobile moža. V gore namreč hodijo iz enakih pobud in vzrokov kot njihovi moški tovariši.

(Poročilo je napisala znana graška alpinistka Ingrid Berner, objavljeno pa je bilo v Obvestilih avstrijskega turističnega združenja 2/1982.)

M. A.

Planinska koča »Pri Franciju« (nad Preddvorom). Jakob nad Preddvorom, 964 m. Odprto vsako soboto in nedeljo, ob praznikih in dnevih pred prazniki. Lep razgled skoraj po vsej Gorenjski. Izhodišče za Potoško goro, Zaplato, Kališče (Dom Kokrskega odreda), Storžič. Iz Preddvora uro hoda.

Vinjetna risba: H. Drotenik

IZ VSEBINE 97. ŠTEVILKE BILTENA UIAA

Zahodnemu grebenu Everesta ni usojeno, da bi sameval

Iz biltena št. 97 UIAA povzemamo, da zahodni greben Mount Everesta slej ko prej vabi podjetne odpravarje.

Letos se v pomonsunskem obdobju hoče z njimi pomeriti španska odprava iz Katalonije. Himalajcem iz Barcelone želimo, da bi bili njihovi naporji kronani z uspehom.

Varnosti premalo, znamenj preveč

Neka čehoslovaška revija si je zadala nalogo, da ugotovi, koliko različnih znamenj in markacij meša turiste ob žičnicah, sedežnicah, vlečnicah in na smučarskih progah.

Našteli so jih kar 53. Kaže, da bo v šolah in na tečajih smučanja potrebno uvesti pouk za prepoznavanje smučarskih prometnih znamenj.

Odslej laže za odprave v Pakistanu

Pakistan je krajinsko prekrasna dežela z bogatimi kulturnimi izročili. Spričo tega si marsikdo v Pakistanu želi, da bi v deželo prihajalo več tujcev in da bi se razvil turizem. Počasi že tudi prehajajo od želja k dejanjem; uvedli so številne olajšave, saj so bili še do nedavna pogoji naravnost obupni.

Oblasti se s predsednikom države trudijo, da bi pospeševale turizem; tako za letošnjo jesen napovedujejo turistično zborovanje, ki bo prvo te vrste v Pakistanu in se prične 7. 10. 1982. Zbor naj bi postal stalna ustanova in bi dopolnil načrte, ki jih je lansko jesen začelo mednarodno zborovanje trekingerjev. Obravnavali so marsikaj, predvsem pa tisto, kar zavira prihod tujcev v Pakistanu. Srečanje je odprl sam predsednik ter dal pobudo, da bi pri ministrstvu za kulturo, šport in turizem ustanovili odbor, ki bo reševal tovrstne probleme. Odbor ima dokaj širok program, med drugim tudi nalogo, da najde in priporoči še druge postopke, ki bodo odpravam in trekkingom v Pakistanu olajšali delo.

Dosegli so velik napredek, ki so ga deležni tudi pakistanski odpravarji in planinski romarji.

Poglejmo, kakšne so sedanje možnosti:

1. Karakorumska avtocesta

Tujci so do nedavnega smeli potovati po tej cesti samo z dovoljenjem. Slednje pa so dobili samo do Karimabada. Zdaj je promet odprt za tujce brez omejitev vse do mostu Batura.

2. Manj težav z dovoljenji

Višina gora, ki si jih smejo privoščiti trekinci, je odslej 6000 metrov.

Območja, kamor je možno oditi s *trekingom*, so razdelili v odprte in zaprte cone. Za trekning v odprti coni dovoljenje ni potrebno. Semkaj sodijo gore na območjih okrajev Rawalpindi, Abbotabad, Mansehra, Kohistan, Dir, Swat in Diamir. Kdor bi šel v zaprte cone, torej v gore na območju okrajev Čitral, Gilgit in Skardu, mora prositi za dovoljenje, ki ga dobi v 24 urah. Nanj ni treba več čakati 60 dni kot doslej. Dovoljenje izdajajo komisariji oddelkov pri Upravi za turizem.

Tudi za *odprave* veljajo odprte in zaprte cone; dovoljenje je potrebno v obeh primerih, vendar ga za odprte cone dobe v 24 urah (poprej 90 dni!). Dovoljenje za zaprte cone terja 14 dni potrpljenja, kar pa je še vedno neprimerno manj kot poprej, ko je čakanje terjalo 90 dni. Odprave spremljajo pakistanski zvezni oficirji.

Prošnjo je treba vložiti v dveh izvodih, medtem ko jih je bilo poprej potrebnih 10. *Takse* so nujna pristojbina, brez katere ni soglasja za odpravo. Višina takse je odvisna od višine gore:

6001 m do 7000 m	—	7 000 rupij
7001 m do 7500 m	—	12 000 rupij
7501 m do 8000 m	—	15 000 rupij
nad 8000 m	—	20 000 rupij
K 2	—	30 000 rupij

Za vrhove do 6000 m ni treba plačati nobene pristojbine. Tudi odprave v pakistanskih gorah si že lahko najamejo *helikopter*, če potrebujejo pomoč; urejajo tudi vprašanje *višinskih nosačev*.

3. Druge olajšave

Udeležencem odprav in trekningov je na voljo mnogo zemljevidov, s katerimi jim je olajšana izbira prostora za tabore. Koristna je tudi knjižica s številnimi podatki. Na voljo so sredstva za postavljanje visečih mostov iz jeklenih pletenic. Brez teh mostov nekateri predeli niso dostopni.

Odprave smejo brez carinskih dajatev prinesiti s seboj lastno hrano in opremo. Delo pa jim bo olajšal še sklep, da si hrano lahko nabavijo tudi v skladiščih brezcarinske cone v Islamabadu.

Razvoj planinskega gibanja v Pakistanu

Pakistan si močno prizadeva, da bi domačim in tujim odpravam lahko pomagali izurjeni pakistanski višinski nosači in vodniki.

V ta namen že tečejo priprave; predsednik Pakistanskega Alpskega Kluba (Alpine Club of Pakistan), upokojeni generalmajor

Quamar Ali Mirza, bo v kratkem predložil priporočila in napotke.

Prizadevanja, da bi dobili lastne kvalitetne alpinistične kadre, se odražajo tudi v medalji za zasluge, ki jo je uvedel državni poglavar Pakistana. Prvi dve taki medalji je lani na zborovanju trekingerjev podelil pakistanskima alpinistoma g. Ašrafu Amanu in g. Nazirju Sabirju, ki sta opravila vzpon na K2.

Podobno medaljo bo dobil tudi najboljši udeleženec odprave ali trekinga — mladinec. Podeljevali jih bodo vsako leto, visoko priznanje naj bi pospeševalo plansko dejavnost mladih.

O uspehu v južni steni Daulagirija

Bilten UIAA št. 97 seznanja mednarodno plansko srenjo z uspehom, ki ga je jugoslovanska odprava dosegla v južni steni Daulagirija lanske jesen. Vodja odprave Stane Belak v jedrnatem stilu na kratko opisuje dogodke, ki so nam znani in jih tu ne ponavljam. Članek zaključuje z revijo jugoslovanskih plezalskih podvigov v Himalaji: južna stena Makaluja (1975), zahodna stena Trisula (1976), jugozahodni greben Gašerbruma I (1977), zahodni greben Čomolungme (1979), južna stena Lotseja (1981) in južna stena Daulagirija (1981).

Informativni medicinski center v Londonu

V Londonu so odprli Mountain Medicine Data Centre. Ta je že začel delati, kar pomeni, da je začel zbirati podatke s področja medicine v gorah.

Kdor potrebuje take podatke tega centra, naj piše na naslov: Dr. Clarke, St. Bartholomew's Hospital, London EC 1, Great Britain.

Srečanje mladih planincev 1982

Letošnje srečanje bo organizirala Zveza planinskih klubov Irske. Na voljo je naslednji okvirni program:

16. maja: Prihod v Dublin. Tisti, ki bodo prišli zgodaj, si bodo lahko privoščili plezanje v Dalkey Quarry. Ob 18. uri odhod v Glendalough Co. Wicklow Slide. Prikaz plezanja in razgovor o plezanju v skali na Irskem, o plezalskih predelih, razvoju, etiki, težavnostnih stopnjah itn. Namestitev v klubski koči.

17. maja: Plezanje, Glendalough.

18. maja: Plezanje Luggala.

19. maja: Plezanje Glendalough. Ob 17.30 odhod v Mourne Mountains, Co. Down.

20. maja: Plezanje v različnih krajih Mourne Mountains. Kosilo in srečanje Newcastle. Namestitev v klubski koči.

21. maja: Odhod v Antrim. Plezanje na Fair Head.

22. maja: Plezanje na Fair Head in konec srečanja.

Rendez-Vous Haute Montagne 1982

Letošnje srečanje alpinistk, članic združenja Rendez-Vous Haute Montagne, bo od 4. do 11. julija v Alleghe, Dolomiti.

Srečanje organizira UIAA, za izvedbo je zadolžen S. Buscaini, podpredsednik komisije za odprave.

Alpinistke si bodo v Allegheju lahko privoščile vzpone vseh težavnostnih stopenj, kakor kateri ugaja in kar katera zmore.

(Vsi podatki: Bulletin UIAA — 97.

Povzel: Pavle Šegula)

FUDŽIJAMA

Vsako leto se povzpne na najvišjo goro Japonske Fudžijamo, ki sega 3776 metrov visoko, na tisoče Japoncev. Kljub številnim najsodobnejšim tehničnim napravam je vzpon na to sveto goro razmeroma zelo zahteven. Med omenjenimi tisoči je bilo leta 1981 kar 616 romarjev, ki so bili starejši kot 70 let. Najstarejši med njimi si je bil naložil že 96 križev; najstarejša planinka, ki je dosegla vrh japonske svete gore, pa je štela 88 pomladi.

M. A.

SPOMINSKI SKLAD JOHNA WATERMANA

Johna Mallona Watermana pogrešajo, ko je v solo vzponu poskušal priti na Denali (Mount McKinley). Bil je eden izmed vidnih osebnosti v alpinističnem svetu na Aljaski, saj je opravil dosti pomembnih vzponov. Največjo pozornost je vzbudil leta 1978, ko je odšel na petmesečno pot, na kateri je prešel masiv Mount Hunter. Kot poroča »Alaskan Mountain Climbing Lives« sta njegova mati in žena Emilija Stimson — ustanovili v trajen spomin nanj Spominski fond Johna Watermana.

Podpore iz tega fonda bodo deležni le alpinisti iz Aljaske in le za zimske vzpone. Podpore bodo prosilec podeljevali vsako leto in sicer na Johnov rojstni dan 17. septembra.

»jn«

NAJNOVEJŠA PRIPOROČILA ZA UKREPANJE PRI OHLADITVAH IN OZEBLINAH. NEVARNOST: MRAZ!

Nesreče v gorah so najpogostejši vzroki za poškodbe, ki jih povzroča mraz. Medtem ko lokalne ozeblin le redko ogrožajo življenje, se pa splošna ohladitev pogosto konča s smrtjo, zlasti, če je pred tem prišlo do poškodb, krvavitev, šoka ali izčrpanosti. Povečana nevarnost pa se kaže tedaj, kadar nastopa mraz hkrati z vetrom in mokroto. Zato je treba vsemu temu posvečati zadostno pozornost.

Spolšna ohladitev

Prva stopnja splošne podhladitve (37° do 34° C) se kaže v povečani občutljivosti, prizadeti se sicer odziva na zastavljena vprašanja, vendar je razdražen ali zmeden, opazno pa je tudi drhtenje telesa.

V drugi stopnji podhlajenosti (34° do 30° C) drhtenje ali tresavica preneha, pride pa do popolne mišične ohromitve, do nepri-zadetosti, zaspanosti, toda podhlajenega je še moč prebuditi.

Že med podhladitvijo od 32° do 30° C pogosto pride do nezvesti, iz katerega prizadetega največkrat ni več mogoče zbuditi. Pri nadaljnji podhladitvi pod 27° C so življenjski znaki že tako šibki, da jih v do-nekaterih primerih sploh ni mogoče več prepoznati, ponesrečeni je v stanju navidezne smrti. Takšno stanje naposled preide v smrt.

Za vsakega laika in za vse ukrepe, ki naj bi jih v takih primerih uporabili, je pomembno vedeti za tri bistvene stvari:

1. stopnjo podhladitve, ki jo je mogoče ugotoviti po odzivnosti oziroma obliki nezvesti prizadetega;

2. da bi kar najbolj ohranili preskrbovanje življenjsko pomembnih organov s toploto in kisikom, to velja zlasti za prsni koš, prebavni trakt in možgane, je treba z vsemi možnimi načini pospeševati kroženje krvi;

3. pomanjkanje vsakršnih življenjskih znakov v stanju hude podhlajenosti nas ne sme nikoli zavesti, da bi ugotovili dokončno smrt.

Iz poznavanja teh dejstev in pojavov pri splošni podhlajenosti izhajajo naslednji ukrepi prve pomoči:

1. Če je ponesrečenec še pri zavesti: je predvsem treba preprečiti vsakršno pasivno in aktivno premikanje ponesrečenca, da bi ne pospešili mešanja še tople krvi v telesu z že ohlajeno krvjo predvsem v okončinah, kar ima lahko v nekaterih primerih smrtne posledice;

odstraniti vsa mokra oblačila tako, da pri tem ponesrečenca kar najmanj premikamo — najbolje z razrezanjem;

nog in rok ne smemo niti masirati niti obvezovati;

ponesrečenca zaščititi pred mokroto, vetrom in nadaljnjimi učinki mraza;

če so na razpolago vroče, osladkane pijače — vendar nobenega alkohola! — dajati ponesrečencu po majhnih požirkih;

reševalnim skupinam priporočamo uporabo toplote v obliki toplotnih blazin, steklenic s toplo vodo ali vlažnovročih obkladkov; ponesrečenca čimprej spraviti do najbližjega zavetišča;

v zavetišču dovajati ponesrečencu toploto predvsem obkladki na trup, dajemo pa mu tudi vroče in oslajene napitke —

brez dodatka alkohola — da bi ga ogreli tudi od znotraj.

2. Če ponesrečenec ni več pri zavesti: ogrevanje z vročimi napitki v takih primerih ni več možno;

poskus hitrega ogrevanja telesa lahko pripelje do smrtnih komplikacij v delovanju srca;

upoštevati vsa navodila, ki so opisana pod točko ena;

ponesrečenca je treba čimprej prepeljati po možnosti v bolnišnico z intenzivnim oddelkom;

v vseh takih primerih vedno obstaja nevarnost, da bodo prenehali delovati dihalni organi in srce; če to ugotovimo, je treba poskusiti z oživiljanjem — umetno dihanje in zunanja masaža srca;

če ponesrečenca ni mogoče prepeljati v bolnišnico, je najbolje, če ga pustimo v toplem prostoru pri temperaturi 25 do 30° C, da se telo samo ogreje, seveda pa ga moramo medtem neprestano opazovati.

LOKALNE OZEBLINE

Prva znamenja: ogroženi deli telesa postanejo beli.

Ukrepi: pospešeno gibanje in masaža še lahko preprečita ozeblino.

Prva stopnja ozeblin: prizadeti deli postanejo neobčutljivi in voščeno-beli do modro-rdeči.

Druga stopnja: zaradi zunanjih poškodb nastajajo mehurji, ki so napolnjeni z brezbarvno tekočino, kažejo se tudi prve oteklino,

Pri globljih poškodbah je v mehurjih krvavo obarvana tekočina.

Tretja stopnja: počrnitev prizadetega dela telesa zaradi razpadanja tkiva in odmiranja.

Stopnje ozeblin na kraju nesreče največkrat še ni mogoče natančno določiti, lahko pa jo domnevamo, če upoštevamo okoliščine (trajanje, mokroto itd.).

V vseh opisanih ali domnevanih primerih lokalnih ozeblin so na voljo naslednji ukrepi prve pomoči:

zaščita pred nadaljnjimi učinki mokrote, vetra in mraza;

razgibavanje in masaža, če ni prišlo hkrati do splošne ohladitve;

če je mogoče in če ponesrečenec to prenese (možna posledica so namreč hude bolečine), je treba poskusiti z lokalnim ogrevanjem;

v zavetišču potopiti prizadeti del telesa v kopel s temperaturo približno 10 stopinj, šele nato vodo počasi segrevati — v pol ure do približno 40 stopinj;

pri opaznih ali tudi le domnevnih resnejših lokalnih poškodbah po možnosti uporabiti sterilne obveze in omogočiti zdravniško nego;

ogrevanje od znotraj z dajanjem vročih, oslajenih pijač — na prostem brez alko-

hola, v toplem zavetišču lahko tudi z rumom in žganjem ali kuhanim vinom. Kot na splošno v zdravstvu mora tudi za planince veljati pravilo: »Preprečevanje je boljše kot zdravljenje«. To pravilo še posebej dobiva veljavo, ko mraz postaja nevarnost. Predvsem je treba skrbeti za primerno obleko, biti za podvige v visokem gorstvu dobro telesno pripravljen in popolnoma zdrav.

(Sestavek povzemamo po letošnji prvi številki glasila avstrijskega alpinističnega združenja, napisal pa ga je dr. Elmar Jenny.)

M. A.

SONČNA ENERGIJA IN PLANINSKE POSTOJANKE

Bistven vidik pri montaži solarnih naprav — zlasti v gorah — je predvsem njihova pravilna velikost. Pri načrtovanju je treba upoštevati: koliko sončne energije prihaja na določenem kraju do solarnega generatorja, to je namreč odvisno od mikroklima, od neposredne okolice, od zemljepisne širine in od nadmorske višine. Pomembna pa je tudi velikost poslopja, število oseb, ki v njem prebivajo, in njihova časovna navzočnost, pri čemer je treba upoštevati tudi čas med enim in drugim obiskom. Prav iz tega izhajajo velika nihanja glede potrebnih baterijskih zmogljivosti, saj je na primer tudi svetilnost žarnic treba prilagoditi namenu in velikosti prostorov.

Šele potem, ko sončno sevanje in potrebe dodobra proučimo, lahko začnemo misliti na to, kako bomo določili — ugotovili — zmogljivost naprave. Pri tem določa velikost sončnega generatorja in baterij predvsem predvidena poraba. Ker je vse doslej v obratovanju še razmeroma malo takšnih naprav, se tudi ni mogoče zanašati na izkušnje. Zato si nekatera švicarska podjetja, ki dobavljajo solarno-električne naprave, že pomagajo z računalniki, s katerimi izračunavajo vse potrebne podatke.

Instalacije morajo biti seveda v vsakem primeru narejene strokovno, tega ne predpisuje le zakon, marveč je to tudi v interesu naročnika. Za primer: pri 12-voltni napravi so izgube v napeljavi približno 340-krat večje kot pri 220-voltni instalaciji. Zato mora biti celotna napeljava narejena tako, da prihaja do kar najmanjših izgub energije. (Po objavi v švicarski reviji »Die Alpen«, 2/1982).

M. A.

VIŠINSKI VODENIČNI OTOK

Na 7. mednarodnem srečanju zdravnikov, ki sodelujejo z gorskimi reševalnimi službami, bilo je novembra leta 1930 v

Innsbrucku, so razpravljali predvsem o nastanku, preprečevanju in zdravljenju višinskega vodeničnega otoka tako z znanstvenega kot tudi s planinskega vidika. Zadeve so se lotili zaradi vse večje razširjenosti te bolezni in celo smrtnih primerov, do vsega tega pa prihaja zaradi naraščajočega trekinškega turizma, pa tudi v evropskih gorah.

Zračni tlak postaja z višino vse slabši: v višini 5500 metrov znaša le še polovico običajne vrednosti (379 mm Hg), v višini 8000 metrov pa le tretjino (249 mm Hg). Zrak je vse do višine 90 km domala enako sestavljen, povsod je v njem 20 % kisika. Zato je v višinah odločilen le zračni tlak: v večjih višinah si mora telo pomagati zaradi razredčenega zraka z bistveno hitrejšim in globljim dihanjem, da bi lahko preskrbelo celice z dovolj kisika.

Nadaljnja težava je v tem, da mora biti sluznica v dihalnih organih nenehno vlažna. Ker pa v zraku pri temperaturah pod 10 stopinjami ni nobene vlage več, potrebuje telo toliko večje količine vode. Zato je treba v obravnavanih primerih spiti dnevno do 6 litrov tekočine in več. Omenjena fizikalna dejstva sama po sebi ne povzročajo višinskega vodeničnega otoka, saj si tudi strokovnjaki glede njegovega nastanka še vedno niso na jasnem. Zato tudi ni nobenega testa, ki bi potrjeval ali odsvetoval primernost za višinsko planinstvo. Poskusi v nizkotlačnih komorah so namreč pokazali, da so bili tisti, ki so se v takšnih testih najbolje odrezali, v večjih višinah skoraj praviloma manj primerni za hujske napore.

Eden zelo pomenljivih znakov pri tej bolezni je pojemanje količine izločenega urina, tega naj bi bilo dnevno poldrugi liter. Nasploš pa pri tej bolezni razlikujemo: možganski otok, ki se kaže v izgubljanju zavesti ali zmedenosti, in pljučni otok z znamenji naraščajočega bronhitisa in pospešenega pulsa, kar pomeni preobremenitev desnega dela srca. Zanimivo je, da se pokažejo težave skoraj vedno na desni strani pljuč, poleg tega pa so domala vsi pacienti nagnjeni h krvavitvam v očesnem ozadju. Nadalje je v vseh primerih opaziti povečano število belih krvničk, kar poslabšuje pretočno sposobnost krvi.

Edini zanesljivi način, s katerim preprečujemo pojav višinskega vodeničnega otoka, je v večdnevni in počasni aklimatizaciji na večje višine. Zdravila zoper to bolezen za zdaj še ni. Jemanje kortizona oziroma diamoxa še preučujejo. Zanesljivo pomaga tudi dovajanje kisika s pomočjo dihalne maske in takojšen sestop oziroma prenos prizadetega v nižino, nekako v višino 3000 metrov. Ker pa to v slabem vremenu ali ponoči pogosto sploh ni možno, na drugi strani pa je treba računati z veliko nevarnostjo za življenje, je prišel Hauser na idejo kompresijske vreče.

Pri prvih znamenjih višinskega vodeničnega otoka položimo prizadetega planinca v najlonsko vrečo, ki jo je mogoče neprodušno zapreti, nakar z nožno tlačilko, ki je opremljena s tlakomerom, načrpano v vrečo toliko zraka, da doseže zračni tlak nekako čez pol ure vrednost, kot da bi bili v višini 3000 metrov. Pri takem ravnanju začno bolezenski simptomi zelo kmalu pojmat. V razpravi so poudarili, da bi morale biti s takšnimi posebnimi vrečami opremljene tudi vse trekinške odprave, odgovorni vodja pa bi moral biti temeljito usposobljen za ravnanje z njo.

Pri odpravah v večje višine, torej nad 6500 metrov, je izjemno nevarna tudi dehidracija ali zgoščanje krvi, to pa je že drugo poglavje višinskih težav.

(Sestavek je napisal dr. G. Neureuther, predsednik medicinske podkomisije IKAR, objavljen pa je bil v letošnji 2. številki švicarske revije »Die Alpen«.)

M. A.

NIČ VEČ SKRIVENČENIH HRBTOV V GORAH

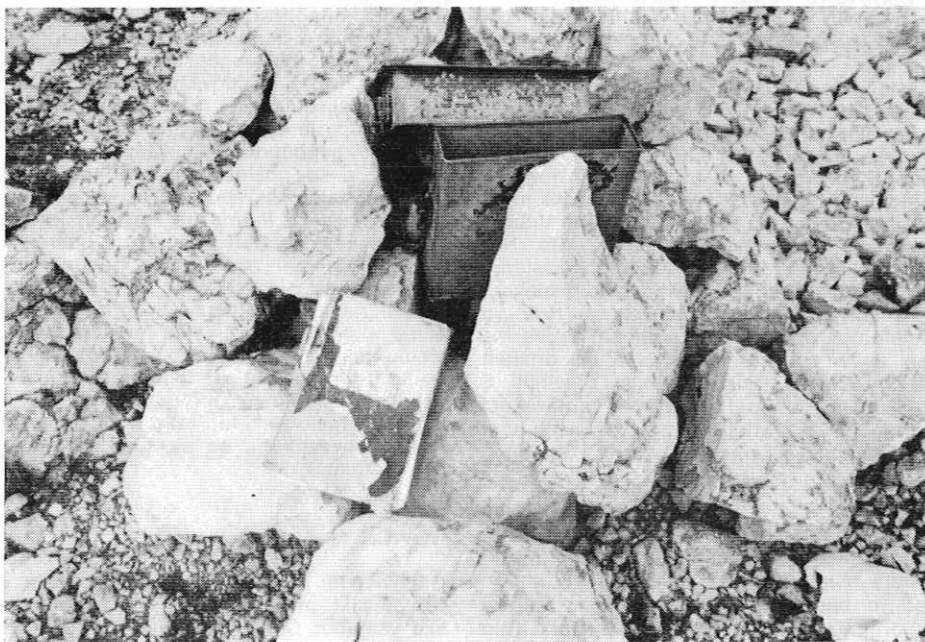
Stoletja je stotisoče ljudi vlačilo v krčevitih držah velika bremena v gorah. To so počenjali s koši in na najrazličnejše druge načine, novejši planinci pa so uporabljali nahrbtnike. Toda tradicionalni nahrbtniki prenašajo celotno težo bremena preko ramen na hrbtnico. Ta se mora zato bolj ali manj ukriviti, če hočemo breme obdržati v ravnotežju. Če pritiska nahrbtnik neposredno na hrbet, lahko prepotena in za temperaturo občutljiva koža povzroči neprijetne napetosti hrbtnega mišičevja. Posledica — vsak drugi alpinist v starosti 40 let trpi zaradi obrabljenosti hrbtnice. Ker takšnih okvar ni mogoče nikoli več odpraviti, začasno lahko lajšamo le bolečine, se lahko izognemo tej nadlogi s sodobnimi nahrbtniki, ki se opirajo na boke oziroma kolke.

Razvoj se je začel s preprostimi kolčnimi oporami in različnimi bočnimi pasovi, da-

Taki obliki, kot jo razkazuje tale uboga knjiga, prav gotovo ni botrovalo samo slabo vreme. Vsi skupaj, kar nas je tu notri ovekovečenih, smo deležni skromne odgovornosti do tega gorskega samotnika. In če bi rekli po Cankarjevo, bi dejali: Vpisna knjiga je zrcalo planinca... In glej, dragi prijatelj, zrcalo je pred teboj.

Iz vpisne knjige na vrhu Storžiča 1. 1966

Foto Dokumentacija PV

nes pa že imamo na voljo dognane konstrukcije, ki jih zna ceniti predvsem hrbtenica, vse drugo je namreč le prijeten stranski učinek.

Hrbtenica je glavna opora človeškega telesa. Sestavljena je iz verige posameznih koščenih delov — vretenc, ki jih povezujejo vretenčni sklepi v dvojno ukrivljeni steber. Ves steber je gibljiv, mišični sistemi pa ga držijo vsakokrat v potrebni legi. Najbolj ranljiva točka človeške hrbtenice so medvretenčni diski. Pri normalnem ali natančneje pravilnem položaju hrbtenice, so vsi diski enakomerno obremenjeni. Pri tem lahko prenašajo znatne obremenitve, ne da bi prišlo do okvare. Napačna drža pa zaradi neenakomernega pritiska slej ali prej povzroči nepopravljivo škodo. Napačna drža od mladih let naprej, prevelika telesna teža, zakrnelo mišičevje — to so značilnosti civiliziranega človeka, ki se najraje vozi z avtom in se najudobneje počuti na pisarniškem stolu.

Kaj torej prinaša uporaba sodobnega nahrbtnika pri hoji v gorah?

Njegova pglavlna prednost je v tem, da med nošnjo vsi sistemi delujejo optimalno. Posledica: nosilec je prisiljen držati hrbtenico znova pokončno in ne več skrivljeno. Dve tretjini teže nahrbtnika se ne prenašata več preko ramen na hrbtenico, marveč

neposredno obremenjujeta kolke. Ti pa so dovolj stabilni, da lahko takšno obremenitev prenesejo tudi skozi daljši čas.

Obenem se z obremenitvijo kolkov teža približa telesnemu težišču. To ne povečuje samo planinčeve gibljivosti, marveč prihrani tudi veliko moči. Enako težo nosimo veliko lažje. To velja tudi za velika bremena, kar so s trdimi preizkušnjami dognali v Himalaji.

Kdor se je sprijateljil s sodobnimi nahrbtniki in v celoti izrablja njihove prednosti, lahko s preprostimi prijemi celo uravnava lego nahrbtnika, pač glede na težo in potrebe.

Ker se nahrbtnik nič več ne lepi na hrbet, to povečuje prezračevanje, kar zmanjšuje nevarnost prehlada hrbtnih mišic in povečuje udobnost nošnje. Seveda pa sodobnih nahrbtnikov nikar ne kupujte v veleblagovnicah. Pri nakupu se je nujno treba posvetovati s strokovnjakom, samo ta vam bo lahko svetoval pravilno velikost in pravišnji model. Prednosti so torej očitne, še zlasti zdravstvene, zato jih nikar ne zametujte!

(Sestavek je napisal dr. Franz Berghold, objavljen pa je bil v reviji »Der Naturfreund«, 2/1982.)

M. A.

na kratko...

PLANINSKE TEME V PROGRAMU »OD ENIH DO SEDMIH« NA II. PROGRAMU LJUBLJANSKEGA RADIA

19. februarja je bil v studiu gost predsednik IO PZS Danilo Škerbinek, ko je govoril o problemih o zimskem oskrbovanju tistih planinskih koč, ki so ob trasah turnih smukov (Koča pri Sedmerih jezerih, Vodnikov dom itd.); v pogovor so vključili tudi oskrbnico na Erjavčevi koči na Vršiču, kot koči, ki je oskrbovana vse leto. Naslednji teden so poslušalci lahko sledili pogovoru z Gregorjem Klančnikom o akciji »Kredarica«, povezali pa so se tudi po telefonu s pisarno PD Ljubljana-matica, ko se je v pogovor vključil tajnik društva Milan Čučnik. Poslušalce so obvestili o možnostih, ki so na voljo v Triglavskem domu na Kredarici pozimi, ko bivajo tam meteorologi in sodelujejo tudi s planinci. Prvi petek v marcu (5. 3.) je bila radijska ekipa na terenu, na Uskovnici. Tam je bil tečaj za mladinske vodnike in je bila na sporedu torej ta tema. V njej je sodeloval vodja tečaja Janez Pretnar. Za 12. marec pa je bilo namenjenih več tem. Najprej o organizaciji 8. pohoda na Snežnik. Bila

je to neposredna telefonska zveza z Ilirsko Bistrico. V pogovoru je sodeloval Vojko Čeligoj; gost v studiu je bil Jože Gašparič, govorili pa so o Ljubljanski mladinski poti; po telefonu so se povezali z eno izmed koč ob tej poti — s Slavkovim domom. Z oskrbnico je stekel pogovor o letošnjem obisku in o ponudbi v gostišču.

19. marca so poslušalcem omogočili neposredni telefonski pogovor s predsednikom odbora za Pohod na Porezen Pavlantom Makucem iz Cerknega, ko je posredoval poslušalcem najvažnejše napotke za pohodnike. Naslednji teden, 26. marca pa so bili na tem programu pozorni na srečanje planinskih vodnikov na Vršiču. V studiu je bila Marinka Koželj, oglasili so se še s terena in sicer tokrat s Kureščka. Za prvo oddajo v aprilu pa so izbrali aktualno temo — Planinske kočice in turni smuki, povezali pa so se tudi s Komno po telefonu.

NOVICE 4—5 — 82

Glasilo PTT delavcev Slovenije objavlja v tej številki naslednje sestavke s planinsko vsebino: Če izzvzamemo obširen čla-

nek — Kako organizirati ptt domove (gro namreč tudi za domove v gorskem svetu — Velika planina, Vrščič, Pohorje) in članek Program delovanja partizanskih kurirjev Slovenije v letu 1982, potem sta nam ostala le dva prispevka s povsem planinsko vsebino. Prvi govori o 25. občnem zboru PD PTT Maribor in zraven dodaja program izletov za letos, drugi pa vabi na množično udeležbo na 8. pohod na Snežnik.

ŽENE V GORE

Planinsko društvo Kamenjak iz Reke je v marcu izvedlo I. množični rekreativni pohod na Hahlič, 1112 m in ga povežalo s praznovanjem Dneva žena. Pohod so obeležili z geslom — »Žene v gore!«

PARTIZANSKI MARŠ

PO PARTIZANSKI PLANINSKI POTI NA MEDVEDNICI

Zadnjo soboto v februarju je bil v organizaciji PD JLA »Sutjeska« iz Zagreba »Partizanski marš 82 so partizanski planinski poti na Medvednici« od Gornje Stubice, čez Hižakovec, Volarnice, Hunjko in Oštrico do Gorenje Bistre. Udeleženci: gojenci VTŠC iz Zagreba, PD Rašica, PD Dol pri Hrastniku, planinci železničarji in drugi. Organizator in vodja je bil Žarko Alujevič. Pohod se je začel v Stubici. Udeleženci so se povzpeli na Hunjko, 824 m, obiskali Oštrico, 720 m, cilj pa je bil v Gornji Bistri. Na cilj so prvi prišli planinci iz Dola pri Hrastniku in planinci-železničarji. Slovo, ko so udeleženci odhajali vsak v svoj kraj, je bilo planinsko pristrčno.

Po poročilu I. Sakomana
iz Zagreba

NOVICE 3/82

Glasilo PTT delavcev Slovenije tokrat prinaša obširen zapis o občnem zboru njihovega planinskega društva. Zapis popestrujeta tudi dve fotografiji s tega vsakoletnega planinskega srečanja. K zapisu so priložili tudi prijavnico za članstvo v društvu (glej tudi poročilo o tem zboru izpod peresa Darinke Jereb v tej številki PVI).

OBVESTILA O POPOTNIŠKI DEJAVNOSTI IN GOZDNIH UČNIH POTEH, 10/82

Uredništvo je prejelo deseto številko Obvestil, ki objavljajo vsebino o popotniški dejavnosti in o gozdnih učnih poteh, izdaja pa ta Obvestila skupščina ustanoviteljev slovenskega popotništva PZS — Komisija za popotništvo. V tej številki najdemo

praktično vse tisto najvažnejše, kar to dejavnost zadeva, od same zgodovine, do podatkov, kdo je evropsko peš pot E-6 pri nas že prehodil in do seznama članov organov popotništva. Posebej naj opozorimo na troje sestavkov: dva govorita o gozdnih učnih poteh (Gozdna učna pot Bolfenk—Razglednik na Mariborskem pohorju, Gozdna učna pot Panovec pri Novi Gorici), na seznam gozdnih učnih poti z nujnimi podatki in zapis o spominskem parku v Kamniški Bistrici.

RODNA GRUĐA 4/82

Članki s planinsko alpinistično vsebino v tej številki: Naši alpinisti na Aconcagui; v rubriki Po Sloveniji beremo zapis o 30-letnici planinskega doma na Šmohorju; Zakladi Slovenije tokrat predstavljajo Sočo (Peter Skoberne) z lepo barvno fotografijo. Naši po svetu — v tej rubriki beremo o 11. občnem zboru SPD Triglav v Švici.

FERRALIT DANES 3/82

Dva sestavka sta v tej številki, ki sta »planinsko zanimiva«. Prvi govori o Sedemnajstem spominskem pohodu na Stol. Udeležilo se ga je tokrat kar 22 članov tega kolektiva iz Žalca. Drugi pa govori o zimskem družabnem srečanju na Vrheh. Tam imajo brunarico, ki so jo koristno uporabili za prireditve komisije za šport in rekreacijo, ko so 7. marca organizirali planinski veleslalom.

VREME NA KREDARICI V ZIMI 1981/1982

Prvi zimski mesec, december 1981, je bil občutno prehladen, druga dva trdozimca, januar in februar 1982, pa sta bila pretopla. V padavinskem pogledu sta bila prva dva meseca preveč namočena, medtem ko je bil zadnji zimski mesec suh. Decembrski temperaturni popreček, ki je znašal $-9,7^{\circ}$, je bil kar za $2,9^{\circ}$ pod normalno vrednostjo, tj. pod dolgoletnim decembrskim poprečjem Kredarice (obdobje 1956—75). Njegov temperaturni popreček je bil izmed vseh treh zimskih mesecev najnižji.

Januar je bil — če smemo uporabiti ta izraz — pretopel. Njegov mesečni temperaturni popreček je znašal $-5,9^{\circ}$ in je bil za $2,3^{\circ}$ nad normalno vrednostjo. Tako velik pozitivni temperaturni odklon je razmeroma redek. Tudi februarski temperaturni popreček, ki je znašal $-8,5^{\circ}$, je bil za $0,2^{\circ}$ previsok v primerjavi z normalnimi vrednostmi tega meseca.

Absolutni mesečni temperaturni ekstremi so bili — z izjemo decembrskega maksima, ki je znašal $-2,4^{\circ}$ (dne 31. dec. 1981) in je bil najnižji v vsej opazovalni dobi na

Kredarici — vsi v mejah doslej znanih temperaturnih ekstremov. Januarski temp. maksimum je znašal $6,1^{\circ}$ (dne 4. jan. 1982), februarški pa $2,4^{\circ}$ (dne 11. feb. 1982). Najnižje temperature posameznih mesecev so bile: $-21,4^{\circ}$ dne 20. dec. 1981, $-23,4^{\circ}$ dne 7. jan. 1981 in $-22,8^{\circ}$ dne 23. febr. 1981.

V pogledu oblačnosti je bil december s srednjo mesečno oblačnostjo $7,0$ v primerjavi z normalno vrednostjo, ki znaša $5,3$, močno preoblačen. Poprečna mesečne oblačnosti januarja, ki je znašal $4,9$ in februarja, ki je znašal $3,7$ pa sta bila pod normalno vrednostjo, ki znaša za prvega $5,5$, za drugega $5,7$. Oblačnosti ustrezno se je gibalo tudi število ur s sončnim sijem na Kredarici. V decembru je heliograf na Kredarici registriral samo 72 ur sončnega sija, kar je komaj 27% maksimalnega možnega trajanja. Januarja je dan že nekoliko daljši, zato je sonce tudi dalj časa obsevalo Kredarico. Heliograf je v tem mesecu zabeležil 131 ur sončnega sija, kar je 46% njegovega maksimalnega mož-

nega trajanja. V februarju pa je sijalo sonce na Kredarici skupaj kar 171 ur ali 59% od maksimalnega možnega trajanja. Letošnji februar je bil v gorah izrazito sončen mesec.

V decembru je padlo na Kredarici 178 mm padavin, kar je 161% normalne vrednosti. Tudi januar je bil preveč namočen, saj je padlo 146 mm padavin, kar je 159% njegove normalne vrednosti. Izrazito suh pa je bil februar s 37 mm padavin, kar je samo 45% normalne vrednosti.

Vse padavine so padle kot sneg. Vendar je bila snežna odeja skozi vso zimo skromna. Njena največja debelina je merila v decembru 230 cm ($30.$, $31.$ dec. 1981) v januarju 300 cm ($2.$ jan. 82) in 280 cm v februarju ($26.$ feb. 82).

Po navedenih podatkih lahko sklenemo, da sta bila prva dva zimska meseca, spričo prekomernih padavin, december pa še zaradi mraza, za planinarjenje manj naklonjena, medtem ko je bil februar zaradi prekomerne sončnosti in suhega vremena planincem zelo naklonjen.

F. Bernot